

Kwartalnik policyjny

Nr 3(29)/2014

Rok VIII

ISSN 1898-1453

CZASOPISMO
CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

BEZPIECZEŃSTWO NA WODZIE

Ponadto w numerze:

Policja wodna ■ Taktyka i techniki interwencji ■ Kynologia policyjna
■ Policja i społeczeństwo

Zmiana na stanowisku Zastępcy Komendanta CSP

Komendant Centrum Szkolenia Policji insp. dr Roman Stawicki, podsumowując blisko czteroletnią współpracę z insp. Jarosławem Gałuszką, wyraził swoje uznanie dla jego umiejętności organizacji i kierowania pracą komórek dydaktycznych. Podziękował też za ogromne zaangażowanie Zastępcy Komendanta w zadania statutowe i dodatkowe związane m.in. z udziałem CSP w operacjach policyjnych „HAT TRICK 2012” i „Klimat”.

4 sierpnia w trakcie odprawy kadry kierowniczej Centrum Szkolenia Policji Komendant insp. dr Roman Stawicki uroczyście powitał insp. Annę Rosół.

Insp. Anna Rosół służbę w Policji rozpoczęła w 1991 r. w Wydziale Prewencji KWP w Ostrołęce, następnie po ukończeniu Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie w 1996 r. kontynuowała ją w pionie dydaktycznym w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, początkowo na stanowisku wykładowcy Zakładu Prewencji CSP, a 4 lata później wykładowcy Zakładu Prawa i Taktyki Kryminalistycznej. W listopadzie 2004 r. objęła stanowisko Naczelnika Wydziału Metodyki, Organizacji Szkolenia i Dowodzenia. Z dniem 1 sierpnia 2006 r. została mianowana Zastępcą Komendanta CSP w Legionowie.

1 sierpnia 2011 r. została mianowana Zastępcą Komendanta Szkoły Policji w Katowicach do spraw dydaktycznych,

a z dniem 4 sierpnia 2014 r. rozkazem personalnym Komendanta Głównego Policji ponownie objęła stanowisko Zastępcy Komendanta CSP w Legionowie.

Zastępca Komendanta CSP insp. Anna Rosół sprawuje również funkcję redaktora naczelnego „Kwartalnika Policyjnego”.

Operacja „Siatka 2014”

Wzwiązku z Mistrzostwami Świata w Piłce Siatkowej Mężczyzn od 28 sierpnia do 23 września na terenie Centrum Szkolenia Policji funkcjonowało Policyjne Centrum Dowodzenia, które w czasie policyjnej operacji „Siatka 2014” koordynowało pracę policjantów na terenie całego kraju.

„Siatka 2014” była trzecią dużą operacją policyjną, podczas której funkcjonował taki centralny system zarządzania bezpieczeństwem i wymiany informacji. Usytuowanie obiektu na terenie CSP wiąże się z niemałym wyzwaniem dla jego kierownictwa, funkcjonariuszy i pracowników. To była kolej-

na operacja policyjna, która wymagała dużego zaangażowania szkoły, zarówno ze strony logistycznej, jak i osób w niej uczestniczących. Należy podkreślić, że tym razem, odmiennie niż w czasie operacji HAT TRICK 2012 i KLIMAT, nie przzerwano realizacji procesu dydaktycznego.

W PCD pracowali nie tylko funkcjonariusze Policji, ale także przedstawiciele Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Ochrony Kolei oraz Polskiego Związku Piłki Siatkowej – w sumie 68 osób.

Pierwsza w historii edycja międzynarodowego turnieju siatkarskiego organizowana w Polsce, była ważnym sprawdzianem utrzymania, zgodnego z oczekiwaniami organizatorów i uczestników tego wydarzenia, poziomu bezpieczeństwa. Dzięki odpowiedzialnej pracy policjantów i przedstawicieli innych służb, 18. edycja międzynarodowego turnieju siatkarskiego przebiegła bez poważniejszych zdarzeń.

W NUMERZE

WYWIAD

- 2 Marceli Śmiałek
Bezpieczeństwo na wodzie – wywiad z insp. Markiem Walczakiem Dyrektorem Biura Prewencji i Ruchu Drogowego KGP

BEZPIECZEŃSTWO NA WODZIE

- 5 Robert Rodziewicz
Działalność Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP
- 7 Robert Rodziewicz
Węgorzewo 2014 – Białe Szkwał. Relacja z seminarium naukowo-praktycznego i ćwiczeń dowódczo-sztabowych
- 8 Kinga Czerwińska
Projekt prewencyjny „Kapitan Wyderka”
- 12 Grzegorz Skubich, Piotr Konstantynowicz, Łukasz Długolecki
Dokumenty uprawniające do prowadzenia jachtów żaglowych i motorowych
- 15 Grzegorz Skubich, Piotr Konstantynowicz
Działania Policji wobec osób dokonujących amatorskiego polowu ryb
- 19 Beata Krzemiń, Magdalena Morawska
Pierwsza pomoc w przypadku tonięcia
- 23 Eliza Ostrowska
Użycie AED
- 25 Marek Bogusz, Iwona Bogusz
Specyfika oględzin zwłok ludzkich ujawnionych w wodzie

KYNOLOGIA

- 29 Marta Walczak, Artur Walasek
Podłoże oraz ocena zachowań agresywnych u psów służbowych
- 35 Artur Walasek, Przemysław Hornowski
Tresura tradycyjna kontra pozytywne metody tresury
- 38 Marek Hańczuk i in.
Wizyty szkoleniowe w Bulgarii i Estonii

POLICJA I SPOŁECZEŃSTWO

- 40 Jadwiga Stawnicka
Dialogiczny wymiar bezpieczeństwa. Rzecz o polskiej Policji

PRAWO

- 41 Izabela Bernatek-Zagula
Uprawnienia Policji w zakresie postępowania z danymi osobowymi, w tym z zebranymi w toku postępowania karnego
- 44 Małgorzata Lis-Walewska
Podstawowe prawa i obowiązki Policji jako oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia

NAUKA W SŁUŻBIE

- 47 Daniel Piętko
Konstrukcja programu profilaktycznego
- 50 Vademecum policjanta
Wskazówki i komentarze opracowane przez wykładowców CSP

TAKTYKA I TECHNIKI INTERWENCJI

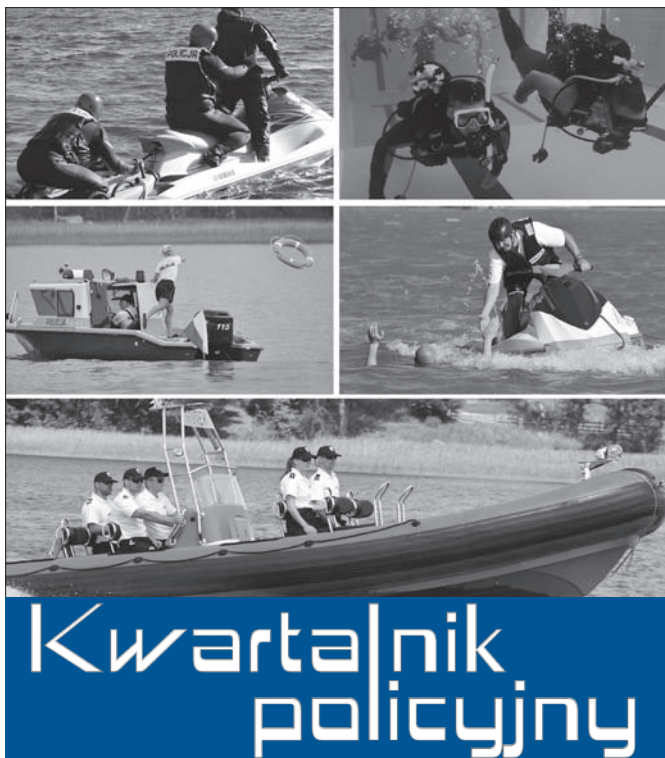
- 54 Tomasz Dąbrowski, Damian Kołaczek
CrossFit – morderczy trening nie tylko dla orłów
- 60 Dominik Jędryka, Bartłomiej Stańczyk
Unieruchomienia w parterze
- 63 Grzegorz Winnicki
Stosowanie siły przez Policję. Warsztaty TAIEX w Macedonii

ŻANDARMERIA WOJSKOWA

- 64 Marek Brylonek
Wybrane problemy wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej

KĄCIK JĘZYKOWY

- 70 Renata Cedro
Język angielski dla policjantów. Policja wodna – Water Police

**CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE
i CENTRUM SZKOLENIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ
W MIŃSKU MAZOWIECKIM**

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
sekretariat: (22) 605-33-72, faks: (22) 605-35-80,
e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji

Redaktor naczelny: insp. Anna Rosół,
tel. 605-32-35; anna.rosol@csp.edu.pl

Zastępcy redaktora naczelnego:

plk dr Robert Pawlicki

podinsp. Tomasz Wewiór

mł. insp. Tomasz Piechowicz

nadkom. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż

Sekretarz redakcji: Małgorzata Reks-Stabach

Zespół redakcyjny:

podinsp. dr Beata Grubska

podinsp. Hanna Grochowska (rzecznik prasowy CSP)

kom. Marceli Śmiałek

kom. Roman Majewski

Zdjęcia na okładce: archiwum CSP

Projekt okładki: Wioleta Kaczańska

Opracowanie graficzne i skład DTP: Wioleta Kaczańska, Małgorzata Reks-Stabach

Opracowanie redakcyjne i korekta: Monika Irzycka, Anna Krupecka-Krupińska

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP

Nakład: 1000 egz.

Numer zamknięto 1.10.2014 r.

RADA NAUKOWA

Przewodniczący rady: Komendant CSP insp. dr Roman STAWICKI

Zastępca przewodniczącego rady: Komendant CSZW plk dr hab. Piotr PŁONKA

Członkowie rady:

Kierownik Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki

i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku prof. zw. dr hab. Jerzy NIKITOROWICZ;

Rektor Pedagogium – Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie

prof. zw. dr hab. Marek KONOPCZYŃSKI;

Prorektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. dr hab. Tadeusz TOMASZEWSKI;

Kierownik Zakładu Polityki Edukacyjnej Instytutu Pedagogiki

Akademii Pedagogiki Specjalnej dr hab. prof. APS Janusz GĘSICKI;

Prodziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

dr hab. prof. UMK Jacek BŁESZYŃSKI;

Kierownik Zakładu Pedagogiki Resocjalizacyjnej IPSiR UW

prof. dr hab. Lesław PYTKA;

prof. zw. dr hab. Jerzy NIEMIEC, Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna

w Białymstoku;

Starosta Powiatu Legionowskiego Jan GRABIEC;

Zastępca Komendanta Centralnego Ośrodka Szkolenia SG w Koszalinie

plk SG Jarosław SUSZEK;

Komendant Szkoły Policji w Katowicach insp. Jarosław KALETA;

Komendant Szkoły Policji w Pile insp. Jerzy POWIECKI;

Komendant Szkoły Policji w Słupsku insp. Jacek GIL

BEZPIECZEŃSTWO NA WODZIE

z insp. Markiem WALCZAKIEM

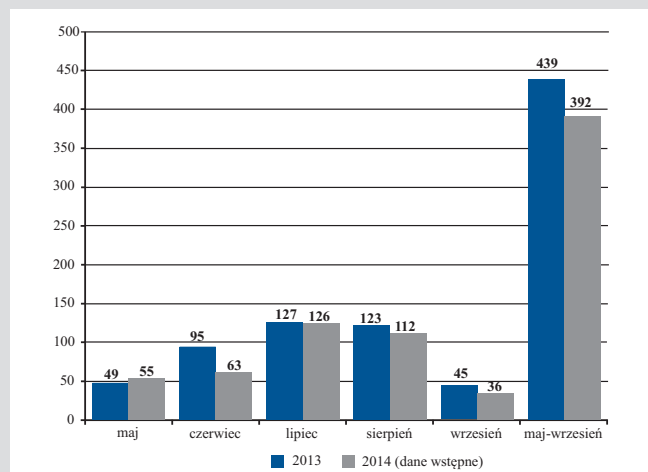
Dyrektorem Biura Prewencji
i Ruchu Drogowego
Komendy Głównej Policji
rozmawia Marcelli Śmiałek

Panie Dyrektorze, wakacje dobiegły końca, zatem jest to dobry czas na rozmowę o bezpieczeństwie na wodach, a także o policji wodnej. Na początku lata media informowały o alarmującym wzroście liczby utonięć. Jak przedstawia się statystyka utonięć po zakończeniu sezonu letniego?

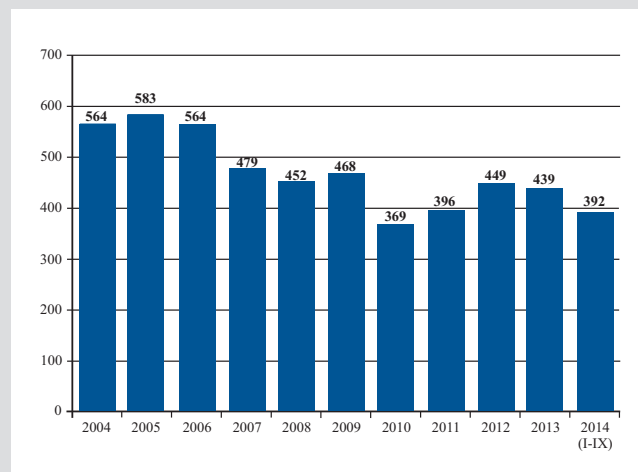
Każdy przypadek utonięcia osoby jest olbrzymią tragedią. Porównanie statystyki utonięć osób w poszczególnych tygodniach okresu wakacyjnego 2013 i 2014 r. pozwala stwierdzić, że przez większą część wakacji bieżącego roku liczby te były mniejsze. Nad bezpieczeństwem osób na wodzie i terenach przywodnych na terenie całej Polski czuwało w okresie wakacji nieco więcej policjantów niż w ubiegłym roku, bo łącznie 519 funkcjonariuszy pełniących służbę w 4 komisariatach specjalistycznych Policji w: Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu oraz 6 komórkach wodnych działających na terenie województw: kujawsko-pomorskiego – w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku; pomorskiego – w Gdańsku; warmińsko-mazurskiego – w Olsztynie; zachodniopomorskiego – w Szczecinie.

INSP. MAREK WALCZAK

Wykres nr 1. Liczba utonięć w okresie maj – wrzesień 2013 i 2014 r. (na wodach ogólnodostępnych oraz w innych akwenach)

Wykres nr 2. Liczba utonięć w latach 2004–2014 (na wodach ogólnodostępnych oraz w innych akwenach)

Źródło: Na podstawie danych zamieszczonych na stronie internetowej: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/utonięcia>

cinie, a także w licznych komórkach sezonowych. Znaczna część mniejszych akwenów była również objęta nadzorem policjantów pełniących służbę patrolową i obchodową. Największą liczbę utonięć odnotowano od 14 do 20 lipca – 47 osób. Na tę sytuację bez wątpienia miała wpływ pogoda sprzyjająca kąpielom i spędzaniu czasu nad wodą. Na podstawie wstępnych danych znajdujących się w bazie KSIP mogę stwierdzić, że w okresie wakacji 2014 r. na terenie Polski utonęły 273 osoby, tj. o 37 osób mniej niż przed rokiem. Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KGP od 1 maja w sposób ciągły monitorowało stan zagrożenia utonięciami osób, obejmując szczególnym nadzorem ten obszar bezpieczeństwa podczas wakacji. Proszę jednak pamiętać, że dbanie o bezpieczeństwo na wodach to zadanie całoroczne. Takie czynności jak egzekwowanie zakazu prowadzenia w ruchu wodnym pojazdów po spożyciu alkoholu lub podobnie działającego środka czy też kontrola wyposażenia statków wodnych w środki ratunkowe są prowadzone również w okresie wiosenno-jesiennym.

Pamiętamy jeszcze lata 90. ubiegłego wieku i ówczesny sprzęt pływający będący na wyposażeniu policji wodnej. Mam na myśli łodzie typu SMK i „Jesion”. Jak w ostatnim czasie zmieniła się flota polskiej Policji?

W dyspozycji Policji znajduje się łącznie 291 jednostek pływających. Na podstawie porozumień, które są zawierane co kilka lat pomiędzy Ministrem Środowiska a Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie współdziałania w zakresie zwalczania zagrożeń dla środowiska, Policja otrzymuje środki finansowe z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na zakup sprzętu niezbędnego do wykonywania zadań. Chciałbym dodać, że na zakup łodzi pozyskiwane są również środki w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. W bieżącym roku jest realizowany zakup 29 łodzi, w tym 15 sztuk łodzi motorowych hybrydowych (łodzi hybrydowe, zwane również RIB – skrót od angielskiego *rigid-inflatable boat*, co oznacza sztywną, dmuchaną łódź) o mocy maszynowej silnika 200 KM. Za 2 miesiące łodzie

te powinny trafić do poszczególnych garnizonów. W mojej ocenie jest to duży krok do przodu w technice, jeśli chodzi o jednostki pływające.

Oprócz sprzętu bardzo ważne są na pewno kompetencje policjantów realizujących zadania na wodach. Często to one mogą decydować o uratowaniu ludzkiego życia. W jaki sposób Policja przygotowuje się do zapewnienia bezpieczeństwa na wodach? Czy okres zimowy to tylko patrole lodowe, remonty sprzętu, czy może czas wzmożonych szkoleń i doskonalenia zawodowego?

Jak już wspomniałem, zapewnienie bezpieczeństwa na wodach to zadanie całoroczne. Policjanci podejmują różnego rodzaju interwencje na wodach, niezależnie od pory dnia czy roku. Natężenie działań z zakresu ratowania życia ludzkiego na wodach w okresie zimy z przyczyn oczywistych jest mniejsze. Ten czas można dobrze wykorzystać na podnoszenie kwalifikacji. Policjantów, którzy pełnią służbę na wodach i terenach przywodnych, corocznie do 15 czerwca obejmuje się doskonaleniem zawodowym z zakresu umiejętności ratownictwa wodnego. Jest ono realizowane przez poszczególne KWP/KSP. W bieżącym roku Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, wspierając te działania i wykorzystując własną infrastrukturę oraz instruktorów i wykładowców, przeszkoliło ponad 130 policjantów ze stałych jednostek/komórek wodnych Policji z całego kraju. Nie ukrywam, że w przyszłym roku liczę tutaj na dalszą bardzo dobrą współpracę z CSP w Legionowie.

Z całą pewnością lepiej zapobiegać, niż reagować na skutki. Czy programy profilaktyczne, np. „Kapitan Wyderka”, przynoszą pożądane efekty? Jak Pan ocenia aktywność Policji w obszarze profilaktyki?

Program prewencyjny „Bezpiecznie na wodzie z Kapitanem Wyderką”, adresowany do dzieci i młodzieży szkolnej, jest realizowany przez Komisariat Rzecznicy Policji w Warszawie

we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Legionowie od 2011 r. Stanowi dobry przykład współdziałania z gminami położonymi w sąsiedztwie Zalewu Żegrzyńskiego, Legionowskim WOPR-em, jak i Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy. Zgodnie z ustawą o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych, za warunki bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się albo uprawiających sport lub rekreację na obszarach wodnych odpowiada m.in. właściwy miejscowo wójt, burmistrz, prezydent miasta. Z całą pewnością należy intensyfikować wspólne działania wszelkich podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, aby woda była miejscem bezpiecznej rekreacji. Innym przykładem działania profilaktycznego, adresowanego do dorosłego odbiorcy, jest inicjatywa KWP w Olsztynie. Policjanci, wspólnie z podmiotem zewnętrznym specjalizującym się w technice filmowej, szukając pomysłu na działania prewencyjne mogące przyczynić się do zmniejszenia liczby utonięć, podjęli próbę spojrzenia na niebezpieczeństwo oczyma osoby tonącej. W ramach programu przygotowali film pt. „Zobacz. Przeżyj”, dzięki któremu widz może poznać emocje towarzyszące ofierze. Myślę, że dużym wzmocnieniem przekazu były zorganizowane po prezentacji materiału filmowego spotkania z rodzinami tych, którzy utonęli. Efekty działań profilaktycznych mogą być widoczne po upływie pewnego czasu, jednak jestem przekonany, że rozwój programów prewencyjnych i docieranie do coraz większej liczby dzieci i ich rodziców zwiększają szanse zaszczepienia prawidłowych postaw, mogących wpłynąć na zmniejszenie liczby utonięć w naszym kraju.

Ponieważ CSP prowadzi także kursy specjalistyczne z zakresu kynologii, chciałbym zapytać Pana Dyrektora o problematykę wykorzystania zwierząt w służbie. Czy fakt, że Policja to formacja korzystająca z nowoczesnego sprzętu oraz technologii, które dają coraz większe możliwości, nie spowoduje, iż psy i konie służbowe przestaną być przez nią używane?

Od 17 kwietnia 2013 r. główną komórką prowadzącą działania z zakresu wykorzystania psów i koni w służbie policyjnej jest Zakład Kynologii Policyjnej w Sułkowicach, niemniej jednak Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KGP ściśle z nią współpracuje. Według mnie nic nie wskazuje na to, aby zwierzęta służbowe straciły swoją użyteczność czy też przydatność w realizacji zadań służbowych. Bez wątpienia polska Policja wprowadza do użytku wiele nowych technologii oraz sprzęt, z czego należy się cieszyć, lecz zwierzęta służbowe, podobnie jak ludzie, są niezbędne dla optymalnej realizacji zadań służbowych, a więc zapewnienia poczucia bezpieczeństwa. Dotychczas nie wynaleziono urządzeń mogących w pełni zastąpić człowieka, podobna sytuacja ma odniesienie do zwierząt służbowych. Nie znam urządzeń, które mogą efektywnie zastąpić psi nos czy też są równie mobilne i skuteczne podczas zabezpieczenia imprez masowych jak odpowiednio dobrany i ułożony koń służbowy. Być może czytelnicy nie zdają sobie sprawy, iż szczególnie psy służbowe mają specjalizacje wykraczające poza służbę prewencyjną, a liczba tych specjalizacji sukcesywnie rośnie i ewoluuje, czego przykładem mogą być psy wyszukujące nie tylko materiały wybuchowe, narkotyki, lecz także nośniki elektroniczne. Tak więc myślę, że w nowoczesnej formacji

policyjnej jest miejsce zarówno dla nowoczesnych technologii, jak i zwierząt służbowych, które powinny funkcjonować równolegle, zaś rywalizacja w obu tych obszarach może przynieść wyłącznie korzyści. Podobnie to zagadnienie traktują formacje policyjne innych państw. W tej dziedzinie w Biurze Prewencji i Ruchu Drogowego KGP zapoczątkowało współpracę międzynarodową celem wymiany doświadczeń. Należy dodać, że od dnia 1 września br. zadania Krajowego Punktu Kontaktowego Europejskiej Sieci Zrzeszającej Ekspertów ds. Kynologii Służbowej KYNOPOL zostały przekazane wyłącznie do właściwości Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach. Wcześniej biuro, z przyczyn technicznych, wspierało w tym zakresie CSP.

Czy po roku od przeniesienia z Biura Prewencji i Ruchu Drogowego zadań z zakresu utrzymania i wykorzystywania w Policji zwierząt służbowych do wyspecjalizowanej jednostki, jaką jest Zakład Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji, można ocenić, że była to dobra decyzja?

Jak powiedziałem wcześniej, problematyka kynologii policyjnej, czy też szerzej – utrzymania i wykorzystania zwierząt służbowych, wbrew pozorom jest bardzo specjalistycznym obszarem funkcjonowania Policji, wymaga współpracy międzynarodowej i ciągłego rozwoju oraz pogłębiania wiedzy. Nieodzownym warunkiem jest również ścisła, bezpośrednia współpraca z przewodnikami psów służbowych lub policjantami-jeźdźcami. Dlatego też kierownictwo Policji podjęło decyzję o konsolidacji przedmiotowej problematyki w jednej, ściśle wyspecjalizowanej komórce organizacyjnej, jaką jest Zakład Kynologii Policyjnej. Rozwiązanie to wymagało dostosowania rozwiązań organizacyjno-prawnych, albowiem część funkcji dowódczo-sztabowych z tego obszaru została przeniesiona z Komendy Głównej Policji do Centrum Szkolenia Policji. Zmiana ta miała charakter systemowy i płynny. Grono specjalistów z zakresu wykorzystania zwierząt służbowych jest dość wąskie, zatem wraz z przekazaniem zadań do ZKP przeniesiono kadrę biura dotychczas zajmującą się tą problematyką. Myślę, że rok w tej dziedzinie to zbyt krótki okres, aby wyciągać wiążące wnioski, jednak jestem przekonany, iż wdrożone zmiany przyniosą pozytywne efekty. O ostateczną ocenę należałoby poprosić beneficjentów tegoż rozwiązania, a mianowicie policjantów pełniących na co dzień służbę ze zwierzętami i ich przełożonych. Ze swojej strony mogę ocenić, iż współpraca BPiRD KGP z CSP w Legionowie w tym obszarze układa się bardzo dobrze, zaś sama problematyka zwierząt służbowych w Policji w dalszym ciągu pozostaje w zainteresowaniu biura, czego przykładem jest fakt, iż jeden z głównych tematów odprawy służby prewencyjnej, odbywającej się tradycyjnie w Szkole Policji w Słupsku podczas finału Turnieju Par Patrolowych „Patrol Roku”, będzie dotyczył psów służbowych. Współpracujemy także przy organizacji Kynologicznych Mistrzostw Policji, których celem jest podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych przewodników oraz sprawności użytkowej psów służbowych Policji, jak również propagowanie efektywnego wykorzystania psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych i zwalczania przestępczości. □

Dziękuję za rozmowę

DZIAŁALNOŚĆ ZAKŁADU SZKOLEŃ SPECJALNYCH CSP

mł. insp. Robert Rodziewicz

kierownik
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Ideą powołania Zakładu Szkoleń Specjalnych było skupienie w wąskim gronie specjalistów w dziedzinie techniki kryminalistycznej, minerstwa i pirotechniki, policji wodnej, pływania oraz pomocy przedmedycznej.

BAZA DYDAKTYCZNA

Do swojej dyspozycji Zakład Szkoleń Specjalnych ma olbrzymie zaplecze dydaktyczne Centrum Szkolenia Policji, na które składają się specjalistyczne sale dydaktyczne przeznaczone do realizacji szkoleń z zakresu techniki kryminalistycznej oraz udzielania pomocy przedmedycznej, pracownia pirotechniczna, pływalnia, a także Baza Szkoleniowa Policji w Kalu.

KURSY Z ZAKRESU POLICJI WODNEJ

Do w Bazy Szkoleniowej Policji w Kalu wszyscy funkcjonariusze pełniący służbę na wodach doskonają praktyczne umiejętności z zakresu prowadzenia sprzętu pływającego, ra-

townictwa wodnego i ekologii. Tam również szkoleni są policyjni nurkowie wykorzystywani później do ciężkich i niebezpiecznych zadań. Do dyspozycji uczestników kursów szkoła oddaje najnowsze łodzie motorowe typu RIB, skutery wodne i quady.

KURSY Z ZAKRESU KRYMINALISTYKI

Zadania związane ze szkoleniami z zakresu techniki kryminalistycznej prowadzą nauczyciele policyjni wywodzący się spośród ekspertów takich specjalności, jak: daktyloskopia, biologia, osmologia, rekonstrukcja wypadków drogowych, a także technicy kryminalistyki z wieloletnim doświadczeniem w tej służbie. Dla wykładowców z Zespołu Techniki Kryminalistycznej oprócz sal dydaktycznych polem działania są pracowni-

przystosowane do prowadzenia zajęć praktycznych z zakresu zabezpieczania śladów kryminalistycznych, symulatorenia oraz tereny otwarte w obrębie Centrum Szkolenia Policji.

KURSY MINERSKO-PIROTECHNICZNE

Szkolenia minersko-pirotechniczne nacechowane są wysokim stopniem ryzyka. Ich specyfika wymaga od Centrum Szkolenia Policji w Legionowie nakładu olbrzymich środków na sprzęt i materiały niezbędne do bezpiecznej realizacji zajęć z użyciem materiałów wybuchowych i środków inicjujących. Zespół Minersko-Pirotechniczny realizuje szkolenia z wykorzystaniem dostępnych środków i technik neutralizacyjnych.

KURSY Z ZAKRESU POMOCY PRZEDMEDYCZNEJ

Zespół Pomocy Przedmedycznej – poza realizacją szkoleń zawodowych podstawowych i kursów specjalistycznych – zabezpiecza medycznie zajęcia z użyciem materiałów wybuchowych, jak również wszelkie przedsięwzięcia realizowane na terenie Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Podczas szkoleń stosowane są wytyczne Krajowej Rady Resuscytacji, tak aby wyrabiać u policjantów pożądane nawyki i kształcić odpowiednie umiejętności.

KADRA DYDAKTYCZNA

Do wszystkich realizowanych przez zakład szkoleń wykorzystywane są wysokie umiejętności i doświadczenie kadry dydaktycznej. Dzięki jej doświadczeniu, wiedzy, zaangażowaniu oraz posiadaniu specjalistycznych kwalifikacji i uprawnień realizowane szkolenia ciągle są uatrakcyjniane i wzbogacane o nowe treści.

Funkcjonują tu instruktorzy: minerstwa i pirotechniki, pletwonurkowania, pływania, ratownictwa WOPR oraz sportów motorowodnych. Ponadto zajęcia pomocy przedmedycznej realizuje zespół, w którego skład wchodzi zarówno pielęgniarki dyplomowane, jak i doświadczeni instruktorzy ratownictwa medycznego. Wśród członków zakładu znajdują się policjanci posiadający uprawnienia biegłych sądowych w wąskich specjalnościach.

WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI ZEWNĘTRZNYMI

W realizacji powyższych zadań niezbędna jest współpraca zakładu z organizacjami, stowarzyszeniami, instytucjami i jednostkami działającymi w sferze zapewnienia bezpieczeństwa i porządku. Dlatego kontynuujemy współpracę z Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji, Urzędami Żeglugi Śródlądowej w Warszawie i Giżycku, Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym, Mazurską Służbą Ratowniczą w Okartowie, Ligą Obrony Kraju, Przemysłowym Instytutem Automatyki i Pomiarów, Instytutem Maszyn Matematycznych. □

zdj. G. Magiera, KPP Węgorzewo

WĘGORZEWO 2014 – BIAŁY SZKWAŁ

Relacja z seminarium naukowo-praktycznego
i ćwiczeń dowódczo-sztabowych

W dniach 22–24 września 2014 r. w Węgorzewie odbyło się seminarium naukowo-praktyczne i ćwiczenia dowódczo-sztabowe pod kryptonimem „Węgorzewo 2014 – Biały Szkwał”.

Organizatorem przedsięwzięcia była Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie we współpracy z Komendą Powiatową Policji i Powiatową Strażą Pożarną w Węgorzewie, Mazurskim Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym i jednostkami Państwowego Systemu Ratowniczego. Do współorganizacji seminarium zostało zaproszone również Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, które reprezentował mł. insp. Robert Rodziewicz, przedstawiając problematykę dotyczącą szkoleń policjantów pełniących służbę prewencyjną na wodach w latach 1919–2014.

Ćwiczenia odbyły się w Bazie Szkoleniowej Policji w Kalu, będącej w zarządzie Centrum Szkolenia Policji. Tu nurkowie PSP z Węgorzewa zaprezentowali działania polegające na wyjęciu wraku samochodu z dna jeziora przy zastosowaniu iredyn (zbiorników pneumatycznych). Prezentacji sprzętu pływającego będącego na wyposażeniu Policji dokonali mł. insp. Robert Rodziewicz oraz asp. Grzegorz Skubich. Na terenie Bazy Szkoleniowej Policji w Kalu st. asp. Sebastian Górski – wykładowca ZZK WSPol w Szczytnie zaprezentował Policyjne Wielofunkcyjne Stanowisko Dowodzenia pozwalające na realizację zadań rozpoznawczo-dowódczych – RSD ARGUS.

W dniu ćwiczeń dowódczo-sztabowych w Bazie Szkoleniowej Policji w Kalu odbywał się kurs specjalistyczny dla policjantów prowadzących łodzie służbowe w trudnych warunkach atmosferycznych – TNL-01/14. W ramach zajęć z ratownictwa wodnego – „Wykorzystanie specjalistycznego sprzętu ratowniczego” i „Manewrowanie łodzią służbową w złych warunkach pogodowych i przy ograniczonej widoczności” słuchacze wzięli bezpośredni udział w ćwiczeniach. Celem tych zajęć jest nauczenie policjantów prowadzenia działań poszukiwawczych i rozpoznawczych, zatrzymywania statku do kontroli w trudnych warunkach żeglugowych, czynnego uczestnictwa w akcji ratowniczej prowadzonej w trudnych warunkach z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu ratowniczego, prowadzenia statków w warunkach zagrożenia powodziowego oraz prowadzenia statków na orientację z wykorzystaniem map i przyrządów nawigacyjnych.

O godzinie 11.00 rozpoczęły się zajęcia w ramach ćwiczeń dowódczo-sztabowych „Nagle załamanie pogody – przewrócenie jednostek pływających na jeziorze Święcajty”. W trakcie symulacji zostało wywróconych łącznie 13 jednostek pływających, w tym kajaków i łodzi żaglowych typu Omega. Wszyscy poszkodowani znaleźli się w wodzie. Kierujący działaniami ratowniczymi dysponował jednostkami pływającymi Policji (w tym 4 jednostkami z Centrum Szkolenia Policji w Legionowie), Powiatowej Straży Pożarnej w Węgorzewie, Mazurskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Centrum Szkolenia Policji wystawiło do zabezpieczenia jednostki pływające: Parker Baltic 750, Parker Baltic 900, Parker 630 oraz skuter wodny Yamaha VX z platformą ratowniczą.

Po wydobyciu z wody poszkodowanych transportowano do portu Bazy Szkoleniowej Policji w Kalu, gdzie zespół ratowniczy udzielał im doraźnej pomocy lekarskiej.

Manewry obserwowało ze statku pasażerskiego ponad 100 uczestników seminarium – studentów Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

Około godziny 13.00 kapitan statku ogłosił awarię maszyn oraz brak sterowności statku i rozpoczął przygotowania do ewakuacji jednostki. Rozdano kamizelki ratunkowe, ustalono drogi ewakuacyjne i przydzielono liderów grup ewakuacyjnych. Następnie jednostki pływające biorące udział we wcześniejszych ćwiczeniach rozpoczęły ewakuację pasażerów statku.

Dla samych słuchaczy CSP była to wyjątkowa okazja wzięcia udziału w manewrach na taką skalę, w której zostały użyte wszystkie jednostki Państwowego Systemu Ratowniczego. Kadry CSP natomiast ćwiczenia ułatwiły kwestię zorganizowania zajęć symulacyjnych podczas trwania kursu, a także umożliwiły zdobycie wiedzy i doświadczeń w zakresie działań dowódczo-sztabowych. Studentom pokazały w realnych warunkach możliwości wykorzystania i współpracy podmiotów w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

mł. insp. Robert Rodziewicz
kierownik Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

PROJEKT PREWENCYJNY „KAPITAN WYDERKA”

mł. asp. Kinga Czerwińska

asystent
Komisariatu Rzecznego Policji w Warszawie

Dążymy do tego, aby pierwszym krokiem do uratowania osoby było nie doprowadzić do wystąpienia samego zagrożenia. Komisariat Reczny Policji to jeden z czterech komisariatów wodnych w Polsce, utworzony w 1920 r. w Warszawie na praskim brzegu Wisły. Komisariaty wodne to tzw. komisariaty specjalistyczne, których obszar działania stanowią głównie akweny wodne i tereny nabrzeżne.

Ogólnie mówiąc, problematyka pracy nad wodą dotyczy: podtopień w okresie wiosennym, uprawiania sportów wodnych latem, kłusownictwa rybnego jesienią, a także zagrożeń związanych z niskimi temperaturami i pokrywą lodową zbiorników wodnych w okresie zimowym.

Wszystkie działania dotyczące bezpieczeństwa osób przebywających nad wodą są uregulowane zarządzeniem nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych¹.

Według tego zarządzenia do zadań policji wodnej należy:

- ratowanie życia ludzkiego na wodach śródlądowych,
- podejmowanie akcji ratowniczych w celu ratowania mienia oraz środowiska naturalnego,
- prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu bezpieczeństwa nad wodą oraz organizowanie akcji informacyjnych na temat zagrożeń środowiska naturalnego,
- prowadzenie rozpoznania w zakresie zmian ukształtowania brzegów, nurtów i dna akwenów w celu określenia warunków kąpiel, nawigacji i miejsc niebezpiecznych,
- kontrolowanie jednostek pływających, jak i kąpielisk, w zakresie wyposażenia technicznego w odpowiednią ilość środków ratunkowych oraz w zakresie przestrzegania przepisów o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi,
- ujawnianie i ściganie sprawców wykroczeń i przestępstw na wodach i terenach przywodnych,

- prowadzenie szkoleń ze znajomości obowiązujących przepisów na wodach.

W celu sprawnej realizacji tych czynności w dniu 20 czerwca 2007 r. podpisano porozumienie w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach i terenach przywodnych pomiędzy Komendantem Głównym Policji a Prezesem Zarządu Głównego WOPR².

Wspólna realizacja tego porozumienia polega w dużym stopniu na przekazach edukacyjnych, które są skierowane nie tylko do młodszych uczestników rekreacji nad wodą, ale również do młodzieży i osób uprawiających sporty wodne.

W dzisiejszych czasach prężnie rozwijająca się technika odkrywa przed nami coraz to nowsze i bardziej atrakcyjne metody korzystania z uroków wody. Jednakże bez prawidłowej postawy, szacunku do żywiołu, jakim jest woda, czas spędzony nad wodą może skończyć się tragicznie.

Na przestrzeni ostatnich lat odnotowuje się coraz mniej śmiertelnych przypadków utonięcia. Jednakże wciąż bardzo wysoka liczba utonięć występuje w miesiącach wakacyjnych (80% wszystkich przypadków utonięć). Najwięcej ofiar jest w województwie mazowieckim oraz w okręgu miasta stołecznego Warszawy. Ze względu na rodzaj zbiornika wodnego, to rzeki zbierają największe żniwo wśród utonięć, głównie na skutek kąpieli w miejscach niestrzeżonych oraz nieostrożności podczas przebywania nad wodą. Dzieci i młodzież stanowią ok. 30% wszystkich ofiar. Pozostałe przypadki utonięć prawie w 90% są związane z wcześniejszym spożywaniem alkoholu.

DZIAŁANIA PREWENCYJNE

PATROL NA ZEGRZU

CZEŚĆ.
JESTEM KAPITAN WYDERKA.
PRACUJĘ W KOMISARIACIE RZECZNYM
POLICJI W WARSZAWIE.
PATROLUJĘ TAKŻE JEZIORO ZEGRZYŃSKIE.
CHĘTNIE ODWIEDZANE PRZEZ AMATORÓW
WODNEJ ROZRYWKI.

PATROL NA ZEGRZU
Wydawca: Stowarzyszenie Powiatowe Legionów
Wydawnictwo: Wydawnictwo Legionów
Redaktor: Zdzisław Zdzisławski
Druk: Drukarnia Legionów
Cena: 119 zł
www.powiat-legionow.pl
www.jeziorozegrzynskie.pl
Pomysł: Kinga Czerwina
Rysunki: Marcin Kwiatkowski

BEZPIECZNIE NAD WODĄ Z KAPITANEM WYDERKĄ

UNIKAJ SIĘ
PRZED NADMIAREM SŁOŃCA

ZAWSZE SCHŁOŻ SIĘ
PRZED KAPIEŁĄ

OCZEKAJ MIN. 1 GODZ.
PO POSILKU PRZED KAPIEŁĄ

NIE PRZECENIAJ WŁASNYCH
UMIĘTNOŚCI PŁYWAŃCZYCH

ZAKAZ PŁYWANIA
W WIELU MIEJSCACH KAPIEŁ
MOŻE BYĆ NIEBEZPIECZNA

ZAKAZ SKOKÓW
DO WODY SKACZ TYLKO
W SPRAWOWANYCH MIEJSCACH

UNIKAJ PŁYWAĆ
NA DUMKACH PRZEDMIOTACH

KAPÓŁ TO NAJMOŻLIWSZY STRÓŻ
NA WYBROWIE, ZAGŁOŻE...

KORZYSTAJ ZAWSZE Z PLAZ STRZEŻONYCH

RATUNKOWY NAD WODĄ
100 100 100

NUMERY ALARMOWE

999
112
997 998

WIEĆ PIERWSZEJ POMOCY

BEZPIECZNIE NA ŚNIEGU I LODZIE

GRUBOŚĆ LODU W CENTYMETRAH

Chcąc jeździć na łyżwach, korzystaj tylko
ze zorganizowanych i nadzorowanych lodowisk!!!
Zabawa na zamrożonym jeziorze, stawie,
gliniance, rzadziej jest bardzo niebezpieczna
i może skończyć się tragicznie.

ZANIM WEDZIEŚ NA ŁÓD

1. Zostaw komuś niezbędne informacje (gdzie, kiedy, z kim).
2. Najlepiej wybrać się w zaufanym towarzystwie.
3. Zabierz ze sobą jakąś drobką assekuracyjną (długą linę, kołki, kamusze, atakuracynę).
4. Sprawdź wytrzymałość lodu i powstrzymaj się od ryzyka.

JESLI ŁÓD SIĘ ZAPKIE:

1. Nie wpadaj w panikę, zachowaj spokój.
2. Oczekuj pomocy.
3. Zalegaj spokojnie, nie rzucaj się do wody.
4. Jeśli się wydostaniesz, nie wstawaj tylko się czołaj.
5. Przebierz się w suche ubranie.

KIEDY WIDZISZ, ŻE POD KIMŚ ZARWAŁ SIĘ ŁÓD:

1. Nie biegnij w kierunku ofiary.
2. Wezwij pomoc.
3. Postaraj się podać ofierze pływający przedmiot, drugi koniec liny, kurtki, gałki itp. (nie pływaj sam).
4. Pomóż ofierze wydostać się na brzoziwo lodu.
5. Ogrzej ofiarę - suchy ubranie, ciepły napój, brzoziwo, czekolada.

Swój z Kapitanem Wyderką

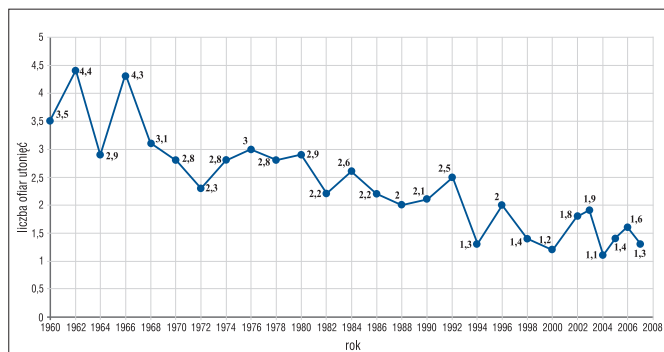

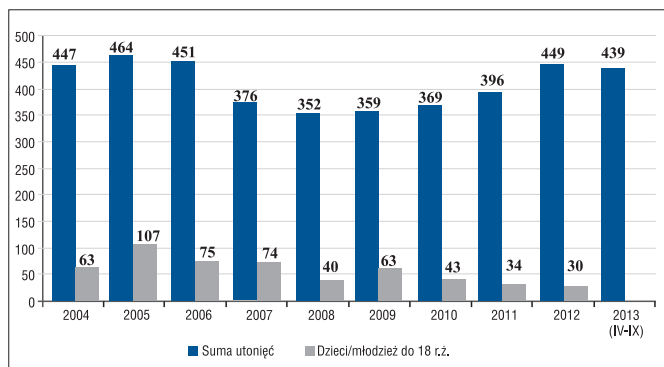
jezioro.zegrzynskie.pl

SPÓJRZMY NA STATYSTYKI....

Wykres nr 1. Współczynnik utonięć w Polsce na 100 000 mieszkańców

Wykres nr 2. Liczba utonięć na wodach ogólnodostępnych

Od 1962 r. – moment powołania do życia Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego – zanotowano spadek utonięć w naszym kraju. Obecnie utrzymuje się on m.in. na podobnym poziomie, co przedstawia wykres nr 2. Chciałam jednak zwrócić uwagę na to, że na przestrzeni 10 ostatnich lat, pomimo utrzymujących się ok. 400 utonięć rocznie, spada liczba utonięć wśród dzieci i młodzieży do 18. roku życia. Podejrzewam, że jest to wynik zwiększenia świadomości o zagrożeniu i wprowadzenie nauki pływania do szkolnictwa.

DZIAŁANIA PREWENCYJNE KRZP

Od lat dziewięćdziesiątych polska Policja uspołeczniła swoje działania. Do przedsięwzięć profilaktycznych włączono różne organizacje i instytucje, a także podmioty życia społecznego, mające duży wpływ na poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Zadania te są realizowane we wszystkich jednostkach przez policjantów pionu prewencji w ramach tzw. prewencji kryminalnej. I tak rozpoczęła się realizacja mojego wewnętrznego powołania do służby w mundurze. Od najmłodszych lat związana z wodą (instruktor pływania i żeglarstwa po Akademii Wychowania Fizycznego na Wydziale Rehabilitacji) znam uroki i „przekleństwa” wodnego żywiołu. Praca w Komisariacie Rzecznym Policji w Warszawie umożliwiła mi prowadzenie działań mających na celu zmniejszenie liczby i rodzaju niebezpiecznych zachowań nad wodą, poprzez przekazywanie własnej wiedzy o samych zagrożeniach oraz metodach ich unikania.

Pierwsze spotkania w szkołach pokazały mi, jak wielkie braki w edukacji na temat bezpieczeństwa nad wodą mają nie tylko

dzieci, ale również ich wychowawcy i opiekunowie. Policja – skupiona głównie na przekazywaniu wiedzy o bezpieczeństwie na drodze i w domu – „zepchnęła” obowiązek przekazywania wiedzy o tematyce wodnej na ratowników WOPR. Niestety, dostęp do materiałów edukacyjnych i profilaktycznych, tak niezbędnych w przekazywaniu wiedzy, okazał się znikomy. Aby uatrakcyjnić i ułatwić nauczanie podczas spotkań w szkołach i przedszkolach oraz sprawić, aby ta praca była przyjemna również dla mnie, musiałam stworzyć swój własny warsztat pracy.

Podczas pierwszych spotkań z młodzieżą posiłkowałam się znakami własnoręcznie narysowanymi na dużych arkuszach papieru. W następnym roku były już one wycięte z papieru i zafoliowane. Ale to nadal nie spełniało oczekiwań zarówno moich, jak i moich słuchaczy. Nawiązałam współpracę z firmą ubezpieczeniową Amplico, która zgodziła się wspomóc nasze działania edukacyjne. Tak powstały plakaty, ulotki i plany lekcji. Spotkania wzbogacałam wyszperanymi od znajomych filmami z akcji ratowniczych. Słodkości i odbłaski dla najmłodszych przekazała mi Straż Miejska z Legionowa. Dalsza współpraca z tą służbą, w ramach rządowego programu Razem Bezpieczniej, zaowocowała sprzętem multimedialnym. Tworzyłam własne prezentacje dotyczące bezpieczeństwa nad wodą latem i zimą. Dzieci coraz lepiej przyswajały wiedzę – były zaciekawione spotkaniem i przyjaźniej patrzyły na umundurowanego funkcjonariusza.

W ten sposób narodził się pierwszy program prewencyjny Komisariatu Rzecznego – Bezpieczne Dziecko na Wodzie/na Łodzie. Określono w nim trzy cele edukacyjne:

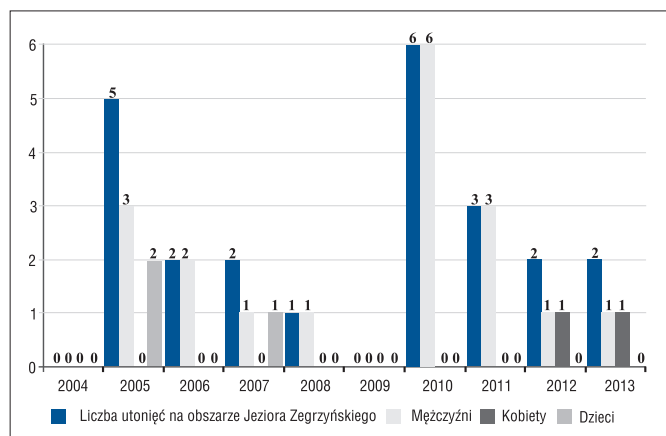
1. Nauczenie podstawowych zachowań mających wpływ na bezpieczeństwo nad wodą, zarówno latem, jak i zimą. Przekazanie, że kontakt z żywiołem, jakim jest woda, może się wiązać z dużym niebezpieczeństwem.
2. Wszczepienie prawidłowych zachowań w sytuacji zagrożenia nad wodą, a co za tym idzie – umiejętne wezwanie służb ratowniczych oraz jeśli to możliwe udzielenie pomocy – w skuteczny i bezpieczny dla ratującego sposób.
3. Stworzenie pozytywnych relacji pomiędzy najmłodszymi obywatelami a funkcjonariuszami Policji. Policjant powinien być przyjacielem, do którego w sposób naturalny należy się zwrócić w sytuacji zagrożenia.

Realizowany program spotkał się z dużym zainteresowaniem placówek dydaktycznych. Rocznie udawało nam się przeszkolić ok. 10 tys. dzieci i młodzieży (od wieku przedszkolnego do licealnego). Jednak, jak przystało na kobietę, wciąż było mi mało... Chciałam jakoś dotrzeć do rodziców i sprawić, by wiedza zdobyta na spotkaniach ze mną nie „uciekała” tak szybko z młodych głów. Zaczęłam myśleć o produkcie atrakcyjnym dla dzieci i młodzieży, który nie zostanie wyrzucony jak ulotka do najbliższego kosza, zanim nawet dotrze do domu. Ponieważ sama jestem fanką komiksów od najmłodszych lat, pomyślałam właśnie o takiej zakamuflowanej formie przekazywania istotnych informacji z punktu widzenia policji wodnej. Wydawało mi się, że taką książeczkę dzieci zaniósą do domu, aby pochwalić się nią rodzicom i starszemu rodzeństwu, którzy również pomogą ją przeczytać i zrozumieć – w ten sposób cel byłby osiągnięty.

Pomysł spodobał się komendantowi. Dostałam zielone światło dla realizacji zamysłu. Potrzebowaliśmy bohatera komiksu, rysownika, sponsora, który wydrukuje komiks. Ale od początku...

DZIAŁANIA PREWENCYJNE

Wykres nr 3. Statystyka utonięć w rejonie Jeziora Zegrzyńskiego od początku działania na tym terenie Komisariatu Rzecznego Policji

Nasz komisariat nie miał swojej maskotki. Wspólnie z oficerem prasowym komisariatu uznaliśmy, że przydałaby się jakaś barwna postać, którą dzieci mogłyby pokochać i na niej wzorować swoje zachowania nad wodą. Propozycji było dużo. Jeden z rysowników, który zgodził się nieodpłatnie uczestniczyć w realizacji stworzenia komiksu, zaproponował nam wydrę rzeczną. Pomysł został od razu zaakceptowany, a po kilku metamorfozach powstał Kapitan Wyderka – policjant w wydrzej skórze, świetnie pływający i dbający o bezpieczeństwo swoje i innych. Idealny wzór do naśladowania, a dodatkowo sympatyczny i całkiem przystojny. Umówiliśmy się na cztery krótkie odcinki przygód Kapitana dotyczące najistotniejszych prawidłowych zachowań nad wodą. Po odcinku wprowadzającym, przedstawiającym charakterystykę komisariatu rzeczniczego, powstały historie: „Biały Szkwał” (o konieczności noszenia kamizelek ratunkowych), „Skoczek” (o tragicznych w skutkach skokach na główkę w miejscach niestrzeżonych), „Kruczy Łód” (o ryzyku, jakie niesie ze sobą niekontrolowane wchodzenie na zamrożnięte zbiorniki wodne).

Same komiksy wydawały mi się jednak jeszcze niewystarczające. Za pomocą jednej książeczki chciałam dotrzeć do szerokiego grona odbiorców – najmłodszych dzieci, nastolatków oraz ich rodziców. Komiksy były skierowane głównie do nastolatków. Pomiędzy poszczególnymi odcinkami znalazły się strony do kolorowania, łamigłówki dla najmłodszych związane z wiedzą o bezpieczeństwie nad wodą, a także edukacyjna gra planszowa do zabawy dla całej rodziny. Finalnie powstała 50-stronicowa kolorowa książeczka w formacie A4. Dzięki staraniom oficera prasowego komiksy zostały wydrukowane w nakładzie 4 tys. egz. oraz wzbogaciłyśmy komiks o maskotki i strój pluszowej postaci Kapitana Wyderki. Niemożliwe z początku przedsięwzięcie stało się rzeczywistością.

Narodziny Kapitana Wyderki i całego programu edukacyjno-profilaktycznego ogłosiliśmy hucznie podczas Dnia Dziecka w Komisariacie Rzecznym Policji w Warszawie w Porcie Praskim.

Kolejnym dużym krokiem w tworzeniu programu „Bezpiecznie nad wodą z Kapitanem Wyderką” było nawiązanie współpracy z Powiatem Legionowskim. W ramach wspólnej realizacji programu „Bezpieczeństwo nad Jeziorem Zegrzyńskim w latach 2011–2014” powstało wiele dodatkowych odcinków przygód Kapitana Wyderki, kolorowanki, gry plan-

szowe, karty do gry i mnóstwo innych materiałów, dzięki którym realizacja programu przyniosła niewątpliwy sukces w braku utonięć wśród dzieci oraz ogólny spadek liczby utonięć na akwenie Jeziora Zegrzyńskiego i jego dopływów.

ROK 2011 – ROZPOCZĘCIE PROGRAMU PREWENCYJNEGO „BEZPIECZNIE NA WODZIE I ŁĄDZIE Z KAPITANEM WYDERKĄ” WE WSPÓŁPRACY ZE STAROSTWEM POWIATOWYM W LEGIONOWIE

Obecnie program jest kontynuowany w powiecie legionowskim oraz w rejonie działania Komisariatu Rzecznego Policji – garnizon stołeczny. Kapitan Wyderka jest postacią rozpoznawalną. Posiada swój fanpage na Facebooku. Udziela się na imprezach plenerowych miasta stołecznego Warszawy i Powiatu Legionowskiego, ale znany jest również w pozostałych rejonach kraju. Organizujemy pokazy ratownictwa i samoratownictwa na akwenach i pływalniach. Współpracujemy z Legionowskim WOPR-em przy pokazach i spotkaniach edukacyjnych z dziećmi. Stawiamy specjalnie stworzone tablice informacyjne, które przypominają zasady bezpiecznych zachowań nad wodą i na lodzie. Liczymy na rozwój programu i dotarcie do jak największej liczby dzieci i ich rodziców. Staramy się zaszczepić pozytywne postawy mogące wpłynąć na zmniejszenie liczby utonięć w naszym kraju. Na rok 2014 planujemy rozszerzyć program o następujące przedsięwzięcia. Chcemy:

- zaszczepić w najmłodszych przekonanie o konieczności zdobycia umiejętności pływania – „Pływaj z Kapitanem Wyderką”,
- przekonać do aktywnego spędzania czasu nad wodą w bezpieczny sposób – „Żegluj z Kapitanem Wyderką”,
- zaznajomić z pracą Policji z wykorzystaniem zwierząt, a w szczególności psów, ucząc przy okazji, jak postępować z psem i jak się zachować podczas ewentualnego ataku zwierzęcia – „Psy na służbie. Psy ratownicy”.

Mamy nadzieję, że dzięki wszystkim programom dotyczącym bezpieczeństwa nad wodą w naszym kraju statystyki utonięć, a w szczególności utonięć dzieci, zaczną znowu spadać. □

¹ Dz. Urz. KGP nr 15, poz. 70.

² Dz. Urz. KGP Nr 13, poz. 106.

Summary

Preventive project “Captain Wyderka”

Every year all over the world 500 thousand persons die as a result of drowning. It's the death as a result of blocking the gas exchange in lungs by water. It is the second, as for the frequency, cause of death in accidents, after transport injuries, in the 5–44 age group. Water Voluntary Rescue Service has been fighting these statistics since 1962. River Police Station in Warsaw supports these actions by prevention and education from the youngest age. Preventive program “Safely by water with captain Wyderka” combines the educational message with what each of us likes the most – joy and entertainment. Colourful small books, nice figure of the river otter reach more and more teaching institutions, not only in Metropolitan Garrison.

Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

DOKUMENTY UPRAWNIAJĄCE DO PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH I MOTOROWYCH

sierż. szt. Grzegorz Skubich

 instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

st. sierż. Piotr Konstantynowicz

 instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

asp. szt. Łukasz Długolecki

 młodszy wykładowca
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

W naszym kraju z roku na rok przybywa osób, które aktywnie korzystają ze sportów wodnych – użytkowników łodzi żaglowych i jachtów motorowych, których moc niejednokrotnie przekracza kilkaset koni mechanicznych. W niniejszym artykule chcielibyśmy przedstawić Państwu dokumenty wymagane podczas kontroli łodzi motorowych, jak i żaglowych.

Aby w sposób bezpieczny i zgodny z prawem uprawiać turystykę wodną, każdy sternik łodzi żaglowej powyżej 7,5 m długości kadłuba¹ oraz jednostki o napędzie mechanicznym powyżej 10 kW² zobligowany jest do posiadania odpowiednich uprawnień. Przepisy te reguluje rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej³.

Jachtem żaglowym jest statek poruszający się wyłącznie za pomocą żagli i siły wiatru.

Jachtem motorowym jest statek o napędzie mechanicznym, przeznaczony do uprawiania sportu, turystyki i rekreacji, w tym skuter wodny, łódź pneumatyczna i poduszkowiec.

Dokumentami kwalifikacyjnymi potwierdzającymi posiadanie uprawnień żeglarskich są:

- 1) **Patent żeglarza jachtowego** – może uzyskać osoba, która:
 - ukończyła 14. rok życia;
 - zdała egzamin z wymaganej wiedzy i umiejętności.

Osoba posiadająca patent żeglarza jachtowego jest uprawniona do prowadzenia jachtów żaglowych:

- po wodach śródlądowych;
- o długości kadłuba do 12 m po morskich wodach wewnętrznych oraz pozostałych wodach morskich w strefie do 2 Mm od brzegu, w porze dziennej.

- 2) **Patent jachtowego sternika morskiego** – uzyskuje osoba, która:
 - ukończyła 18. rok życia;
 - odbyła co najmniej dwa rejsy po wodach morskich w łącznym czasie co najmniej 200 godzin żeglugi;
 - zdała egzamin z wymaganej wiedzy i umiejętności.

Osoba posiadająca patent sternika morskiego jest uprawniona do prowadzenia jachtów żaglowych:

- po wodach śródlądowych;
 - o długości kadłuba do 18 m po wodach morskich.
- 3) **Patent kapitana jachtowego** – uzyskuje osoba, która:
 - posiada patent jachtowego sternika morskiego;
 - odbyła co najmniej sześć rejsów po wodach morskich w łącznym czasie co najmniej 1200 godzin żeglugi, w tym co najmniej 400 godzin samodzielnego prowadzenia jachtu o długości kadłuba powyżej 7,5 m, oraz odbyła co najmniej jeden rejs powyżej 100 godzin żeglugi na jachcie o długości kadłuba powyżej 20 m i jeden rejs powyżej 100 godzin żeglugi po wodach pływowch z zawinięciem do co najmniej dwóch portów pływowch.

Osoba posiadająca patent kapitana jachtowego jest uprawniona do prowadzenia jachtów żaglowych po wodach śródlądowych i morskich.

Drugą grupą są uprawnienia motorowodne:

- 1) **Patent sternika motorowodnego** – uzyskuje osoba, która:
 - ukończyła 14. rok życia;
 - zdała egzamin z wymaganej wiedzy i umiejętności.

Osoba posiadająca patent sternika motorowodnego jest uprawniona do prowadzenia jachtów motorowych:

- po wodach śródlądowych;
- o długości kadłuba do 12 m po morskich wodach wewnętrznych oraz pozostałych wodach morskich w strefie do 2 Mm od brzegu, w porze dziennej.

Osoby w wieku poniżej 16. roku życia mogą realizować swoje uprawnienia na jachtach motorowych o mocy silnika do 60 kW.

LICENCJE I PATENTY

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIC OF POLAND

PATENT NR
ŻEGLARZA JACHTOWEGO
CERTIFICATE OF COMPETENCY OF INLAND SKIPPER

NAZWISKO/SURNAME

IMIĘ/NAME

ZDJĘCIE

DATA I MIEJSCE URODZENIA/DATE AND PLACE OF BIRTH

HOLOGRAM

PODPIS/SIGNATURE

Awers patentu żeglarsza jachtowego

POLSKI ZWIĄZEK ŻEGLARSKI ZAŚWIADCZA, ŻE POSIADACZ NINIEJSZEGO PATENTU JEST UPRAWNIONY DO:

- 1) PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYPOSAŻONE W POMOCNICZY NAPĘD MECHANICZNY, PO WODACH ŚRODLĄDOWYCH;
- 2) PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYPOSAŻONE W POMOCNICZY NAPĘD MECHANICZNY, O DŁUGOŚCI KADŁUBA DO 12 M PO MORSKICH WODACH WEWNĘTRZNYCH ORAZ POZOSTAŁYCH WODACH MORSKICH W STREFIE DO 2 MIL MORSKICH OD BRZEGU, W PORZĘ DZIENNEJ.

THE POLISH YACHTING ASSOCIATION HEREBY CERTIFIES THAT THE HOLDER OF THIS CERTIFICATE IS AUTHORIZED TO:

- 1) OPERATE SAILING YACHTS, WHICH MAY BE EQUIPPED WITH AN AUXILIARY POWER DRIVE, IN INLAND WATERS;
- 2) OPERATE SAILING YACHTS OF HULL LENGTH UP TO 12 METERS, WHICH MAY BE EQUIPPED WITH AN AUXILIARY POWER DRIVE, IN INTERNAL SEA WATERS AND OTHER SEA WATERS LIMITED TO 2 NAUTICAL MILES FROM LAND DURING DAYTIME.

DATA NABYCIA UPRAWNIENI/DATE OF QUALIFICATION

MIEJSCE I DATA WYDANIA/PLACE AND DATE OF ISSUE

PODPIS I PIECZĘĆ/SIGNATURE AND STAMP

PATENT WYDANO NA PODSTAWIE ART. 37 A UST. 7 USTAWY Z DNIA 21 GRUDNIA 2000 R. O ŻEGLUDZIE ŚRODLĄDOWEJ.
(DZ. U. Z 2006 R., NR 123, POZ. 857, Z POZN. ZM.).
THIS CERTIFICATE HAS BEEN ISSUED BY VIRTUE OF ARTICLE 37 A (7) OF THE INLAND NAVIGATION LAW OF 21 DECEMBER 2000.
(JOURNAL OF LAWS OF 2006, NO. 123, ITEM 857, AS AMENDED).

Rewers patentu żeglarsza jachtowego

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIC OF POLAND

PATENT NR
JACHTOWEGO STERNIKA MORSKIEGO
CERTIFICATE OF COMPETENCY OF YACHT SKIPPER

NAZWISKO/SURNAME

IMIĘ/NAME

ZDJĘCIE

DATA I MIEJSCE URODZENIA/DATE AND PLACE OF BIRTH

HOLOGRAM

PODPIS/SIGNATURE

Awers patentu jachtowego sternika morskiego

POLSKI ZWIĄZEK ŻEGLARSKI ZAŚWIADCZA, ŻE POSIADACZ NINIEJSZEGO PATENTU JEST UPRAWNIONY DO:

- 1) PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYPOSAŻONE W POMOCNICZY NAPĘD MECHANICZNY, PO WODACH ŚRODLĄDOWYCH;
- 2) PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYPOSAŻONE W POMOCNICZY NAPĘD MECHANICZNY, O DŁUGOŚCI KADŁUBA DO 12 M PO MORSKICH WODACH WEWNĘTRZNYCH ORAZ POZOSTAŁYCH WODACH MORSKICH W STREFIE DO 2 MIL MORSKICH OD BRZEGU, W PORZĘ DZIENNEJ.

THE POLISH YACHTING ASSOCIATION HEREBY CERTIFIES THAT THE HOLDER OF THIS CERTIFICATE IS AUTHORIZED TO:

- 1) OPERATE SAILING YACHTS, WHICH MAY BE EQUIPPED WITH AN AUXILIARY POWER DRIVE, IN INLAND WATERS;
- 2) OPERATE SAILING YACHTS OF HULL LENGTH UP TO 12 METERS, WHICH MAY BE EQUIPPED WITH AN AUXILIARY POWER DRIVE, IN INTERNAL SEA WATERS AND OTHER SEA WATERS LIMITED TO 2 NAUTICAL MILES FROM LAND DURING DAYTIME.

DATA NABYCIA UPRAWNIENI/DATE OF QUALIFICATION

MIEJSCE I DATA WYDANIA/PLACE AND DATE OF ISSUE

PODPIS I PIECZĘĆ/SIGNATURE AND STAMP

PATENT WYDANO NA PODSTAWIE ART. 37 A UST. 7 USTAWY Z DNIA 21 GRUDNIA 2000 R. O ŻEGLUDZIE ŚRODLĄDOWEJ.
(DZ. U. Z 2006 R., NR 123, POZ. 857, Z POZN. ZM.).
THIS CERTIFICATE HAS BEEN ISSUED BY VIRTUE OF ARTICLE 37 A (7) OF THE INLAND NAVIGATION LAW OF 21 DECEMBER 2000.
(JOURNAL OF LAWS OF 2006, NO. 123, ITEM 857, AS AMENDED).

Rewers patentu jachtowego sternika morskiego

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIC OF POLAND

PATENT NR
KAPITANA JACHTOWEGO
CERTIFICATE OF COMPETENCY OF YACHTMASTER

NAZWISKO/SURNAME

IMIĘ/NAME

ZDJĘCIE

DATA I MIEJSCE URODZENIA/DATE AND PLACE OF BIRTH

HOLOGRAM

PODPIS/SIGNATURE

Awers patentu kapitana jachtowego

POLSKI ZWIĄZEK ŻEGLARSKI ZAŚWIADCZA, ŻE POSIADACZ NINIEJSZEGO PATENTU JEST UPRAWNIONY DO:

- 1) PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYPOSAŻONE W POMOCNICZY NAPĘD MECHANICZNY, PO WODACH ŚRODLĄDOWYCH;
- 2) PROWADZENIA JACHTÓW ŻAGLOWYCH, KTÓRE MOGĄ BYĆ WYPOSAŻONE W POMOCNICZY NAPĘD MECHANICZNY, PO WODACH MORSKICH.

THE POLISH YACHTING ASSOCIATION HEREBY CERTIFIES THAT THE HOLDER OF THIS CERTIFICATE IS AUTHORIZED TO:

- 1) OPERATE SAILING YACHTS, WHICH MAY BE EQUIPPED WITH AN AUXILIARY POWER DRIVE, IN INLAND WATERS;
- 2) OPERATE SAILING YACHTS, WHICH MAY BE EQUIPPED WITH AN AUXILIARY POWER DRIVE, IN ALL SEA WATERS.

DATA NABYCIA UPRAWNIENI/DATE OF QUALIFICATION

MIEJSCE I DATA WYDANIA/PLACE AND DATE OF ISSUE

PODPIS I PIECZĘĆ/SIGNATURE AND STAMP

PATENT WYDANO NA PODSTAWIE ART. 37 A UST. 7 USTAWY Z DNIA 21 GRUDNIA 2000 R. O ŻEGLUDZIE ŚRODLĄDOWEJ.
(DZ. U. Z 2006 R., NR 123, POZ. 857, Z POZN. ZM.).
THIS CERTIFICATE HAS BEEN ISSUED BY VIRTUE OF ARTICLE 37 A (7) OF THE INLAND NAVIGATION LAW OF 21 DECEMBER 2000.
(JOURNAL OF LAWS OF 2006, NO. 123, ITEM 857, AS AMENDED).

Rewers patentu kapitana jachtowego

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIC OF POLAND

PATENT NR
STERNIKA MOTOROWODNEGO
CERTIFICATE OF COMPETENCY OF MOTORBOAT HELMSMAN

NAZWISKO/SURNAME

IMIĘ/NAME

ZDJĘCIE

DATA I MIEJSCE URODZENIA/DATE AND PLACE OF BIRTH

HOLOGRAM

PODPIS/SIGNATURE

Awers patentu sternika motorowodnego

POLSKI ZWIĄZEK MOTOROWODNY I NARCIARSTWA WODNEGO ZAŚWIADCZA, ŻE POSIADACZ NINIEJSZEGO PATENTU JEST UPRAWNIONY DO:

- 1) PROWADZENIA JACHTÓW MOTOROWYCH PO WODACH ŚRODLĄDOWYCH;
- 2) PROWADZENIA JACHTÓW MOTOROWYCH O DŁUGOŚCI KADŁUBA DO 12 M PO MORSKICH WODACH WEWNĘTRZNYCH ORAZ POZOSTAŁYCH WODACH MORSKICH W STREFIE DO 2 MIL MORSKICH OD BRZEGU, W PORZĘ DZIENNEJ.

THE POLISH MOTORBOAT AND WATER SKI ASSOCIATION HEREBY CERTIFIES THAT THE HOLDER OF THIS CERTIFICATE IS AUTHORIZED TO:

- 1) OPERATE MOTORBOATS IN ALL INLAND WATERS;
- 2) OPERATE MOTORBOATS OF HULL LENGTH UP TO 12 METERS IN INTERNAL SEA WATERS AND OTHER SEA WATERS LIMITED TO 2 NAUTICAL MILES FROM LAND DURING DAYTIME.

OSOBY W WIEKU PONIZEJ 16 LAT MOGĄ REALIZOWAĆ SWOJE UPRAWNIENIA NA JACHTACH MOTOROWYCH O MOCY SILNIKA DO 60 KW.
PERSONS UNDER THE AGE OF 16 ARE ELIGIBLE TO USE THEIR ENTITLEMENTS ON MOTORBOATS WITH ENGINE POWER OF UP TO 60 KW.

DATA NABYCIA UPRAWNIENI/DATE OF QUALIFICATION

MIEJSCE I DATA WYDANIA/PLACE AND DATE OF ISSUE

PODPIS I PIECZĘĆ/SIGNATURE AND STAMP

PATENT WYDANO NA PODSTAWIE ART. 37 A UST. 7 USTAWY Z DNIA 21 GRUDNIA 2000 R. O ŻEGLUDZIE ŚRODLĄDOWEJ.
(DZ. U. Z 2006 R., NR 123, POZ. 857, Z POZN. ZM.).
THIS CERTIFICATE HAS BEEN ISSUED BY VIRTUE OF ARTICLE 37 A (7) OF THE INLAND NAVIGATION LAW OF 21 DECEMBER 2000.
(JOURNAL OF LAWS OF 2006, NO. 123, ITEM 857, AS AMENDED).

Rewers patentu sternika motorowodnego

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIC OF POLAND

PATENT NR
MOTOROWODNEGO STERNIKA MORSKIEGO
CERTIFICATE OF COMPETENCY OF MOTORBOAT SKIPPER

NAZWISKO/SURNAME

IMIONA/GIVEN NAMES

ZDJĘCIE

DATA I MIEJSCE URODZENIA/DATE AND PLACE OF BIRTH

HOLOGRAM

PODPIS/SIGNATURE

Awers patentu motorowodnego sternika morskiego

POLSKI ZWIĄZEK MOTOROWODNY I NARCIARSTWA WODNEGO ZASWIADCZA, ŻE POSIADACZ NINIEJSZEGO PATENTU JEST UPRAWNIONY DO:

1) PROWADZENIA JACHTÓW MOTOROWYCH PO WODACH ŚRODLĄDOWYCH;
2) PROWADZENIA JACHTÓW MOTOROWYCH O DŁUGOŚCI KADŁUBA DO 18 M PO WODACH MORSKICH.

THE POLISH MOTORBOAT AND WATER SKI ASSOCIATION HEREBY CERTIFIES THAT THE HOLDER OF THIS CERTIFICATE IS AUTHORIZED TO:

1) OPERATE MOTOR BOATS IN ALL INLAND WATERS;
2) OPERATE MOTOR BOATS OF HULL LENGTH UP TO 18 METERS IN ALL SEA WATERS.

DATA NABYCIA UPRAWNIENI/DATE OF QUALIFICATION

MIEJSCE I DATA WYDANIA/PLACE AND DATE OF ISSUE

PODPIS I PIECZĘĆ/SIGNATURE AND STAMP

PATENT WYDANO NA PODSTAWIE ART. 37 A UST. 7 USTAWY Z DNIA 21 GRUDNIA 2000 R. O ŻEGLUDZE ŚRODLĄDOWEJ. (DZ. U. Z 2006 R., NR 123, POZ. 857, Z POZN. ZM.).
THIS CERTIFICATE HAS BEEN ISSUED BY VIRTUE OF ARTICLE 37 A (7) OF THE INLAND NAVIGATION LAW OF 21 DECEMBER 2000. (JOURNAL OF LAWS OF 2006, NO. 123, ITEM 857, AS AMENDED).

Rewers patentu motorowodnego sternika morskiego

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIC OF POLAND

PATENT NR
KAPITANA MOTOROWODNEGO
CERTIFICATE OF COMPETENCY OF OCEAN GOING MOTORBOAT MASTER

NAZWISKO/SURNAME

IMIONA/GIVEN NAMES

ZDJĘCIE

DATA I MIEJSCE URODZENIA/DATE AND PLACE OF BIRTH

HOLOGRAM

PODPIS/SIGNATURE

Awers patentu kapitana motorowodnego

POLSKI ZWIĄZEK MOTOROWODNY I NARCIARSTWA WODNEGO ZASWIADCZA, ŻE POSIADACZ NINIEJSZEGO PATENTU JEST UPRAWNIONY DO:

1) PROWADZENIA JACHTÓW MOTOROWYCH PO WODACH ŚRODLĄDOWYCH;
2) PROWADZENIA JACHTÓW MOTOROWYCH PO WODACH MORSKICH.

THE POLISH MOTORBOAT AND WATER SKI ASSOCIATION HEREBY CERTIFIES THAT THE HOLDER OF THIS CERTIFICATE IS AUTHORIZED TO:

1) OPERATE MOTOR BOATS IN ALL INLAND WATERS;
2) OPERATE MOTOR BOATS IN ALL SEA WATERS.

DATA NABYCIA UPRAWNIENI/DATE OF QUALIFICATION

MIEJSCE I DATA WYDANIA/PLACE AND DATE OF ISSUE

PODPIS I PIECZĘĆ/SIGNATURE AND STAMP

PATENT WYDANO NA PODSTAWIE ART. 37 A UST. 7 USTAWY Z DNIA 21 GRUDNIA 2000 R. O ŻEGLUDZE ŚRODLĄDOWEJ. (DZ. U. Z 2006 R., NR 123, POZ. 857, Z POZN. ZM.).
THIS CERTIFICATE HAS BEEN ISSUED BY VIRTUE OF ARTICLE 37 A (7) OF THE INLAND NAVIGATION LAW OF 21 DECEMBER 2000. (JOURNAL OF LAWS OF 2006, NO. 123, ITEM 857, AS AMENDED).

Rewers patentu kapitana motorowodnego

2) **Patent motorowodnego sternika morskiego** – uzyskuje osoba, która:

- ukończyła 18. rok życia;
- odbyła co najmniej dwa rejsy po wodach morskich w łącznym czasie co najmniej 200 godzin żeglugi;
- zdała egzamin z wymaganej wiedzy i umiejętności.

Osoba posiadająca patent motorowodnego sternika morskiego jest uprawniona do prowadzenia jachtów motorowych:

- po wodach śródlądowych;
- o długości kadłuba do 18 m po wodach morskich.

3) **Patent kapitana motorowodnego** – może uzyskać osoba, która:

- posiada patent motorowodnego sternika morskiego;
- odbyła co najmniej sześć rejsów po wodach morskich w łącznym czasie co najmniej 1200 godzin żeglugi, w tym co najmniej 400 godzin samodzielnego prowadzenia jachtu o długości kadłuba powyżej 7,5 m, oraz odbyła co najmniej jeden rejs powyżej 100 godzin żeglugi na jachcie o długości kadłuba powyżej 20 m i jeden rejs powyżej 100 godzin żeglugi po wodach pływowch z zawinięciem do co najmniej dwóch portów pływowch.

Osoba posiadająca patent kapitana motorowodnego jest uprawniona do prowadzenia jachtów motorowych po wodach śródlądowych i morskich.

Bardzo często możemy też zaobserwować na naszych akwenach jednostki motorowe, których sternicy holują narciarza wodnego, spadochron lub innego rodzaju obiektu pływające. Również i w tym przypadku sternicy tych jednostek zobowiązani są na podstawie ww. rozporządzenia do posiadania odpowiednich uprawnień:

1) **licencji na holowanie narciarza wodnego lub innych obiektów pływających**

wymagania: ukończony 18. rok życia, posiadanie patentu co najmniej sternika motorowodnego oraz zdanie egzaminu na holowanie narciarza lub innych obiektów pływających;

2) **licencji na holowanie statków powietrznych**

wymagania: ukończony 18. rok życia, posiadanie patentu co najmniej sternika motorowodnego oraz zdanie egzaminu z wymaganej wiedzy i umiejętności. □

Bibliografia

Klimek Z., *Sternik motorowodny. Kompendium*, Warszawa 2006.

„Kwartalnik Kilwater” 2013, nr 2, PZMiNW.

Rozporządzenie Ministra Sportu i Turystyki z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie uprawiania turystyki wodnej (Dz. U. poz. 460).

Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1458).

¹ Długość kadłuba to odległość mierzona między skrajnymi punktami dziobu i rufy.

² 1 kW=1,36 KM.

³ Dz. U. poz. 460.

Summary

Documents authorizing to operate sailing and motor yachts

The article “Documents authorizing to operate sailing and motor yachts” is a summary of the information from legal documents, which oblige the users of watercraft to possess respective patents and licences. Information included in the article mentioned above is proposed to help persons starting water tourism and doing such sports as water-skiing or wakeboarding, to obtain appropriate documents.

Źródło: Renata Cedro, WP CSP

DZIAŁANIA POLICJI WOBEĆ OSÓB DOKONUJĄCYCH AMATORSKIEGO POŁOWU RYB

sierż. szt. Grzegorz Skubich

instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

st. sierż. Piotr Konstantynowicz

instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Najczęściej na terenach wodnych i przywodnych mamy do czynienia z kontrolą osoby dokonującej amatorskiego połowu ryb, polegającą na legitymowaniu wędkarza, sprawdzeniu legalności dokumentów, narzędzi do połowu (wędkę, podbieraka itp.), ilości złowionych ryb i ich wymiaru oraz sprzętu pływającego, z którego dokonywany jest połów ryb. Podczas takiej kontroli policjant ma obowiązek sprawdzenia również dokumentu rejestracyjnego sprzętu pływającego służącego do amatorskiego połowu ryb, środków ratunkowych oraz stosownych uprawnień do pływania daną jednostką.

Do podstawowych zadań Policji na terenach wodnych i przywodnych należy między innymi wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców (zarządzenie nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych¹). Policjanci w toku wykonywanych czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka (ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji² – art. 14 ust. 3). W ramach czynności podejmowanych przez Policjanta (art. 15 ust. 1 ww. ustawy) dochodzi często do sytuacji określanych mianem interwencji. Podstawy prawne takiej interwencji są zróżnicowane i wynikają przede wszystkim z przepisów kpk, kpw, ustawy o Policji, ustawy o rybnictwie śródlądowym i innych ustaw, a także z przepisów wykonawczych do tych ustaw. Działania Policji mają na celu ustalenie tożsamości osoby, rodzaju zdarzenia i podjęcie na miejscu czynności usuwających powstałe zagrożenie oraz przekazanie w tym zakresie informacji dyżurnemu jednostki.

Często w takich okolicznościach dochodzi do ujawnienia przestępstw i wykroczeń związanych z amatorskim połowem ryb. Niejednokrotnie ujawnia się wtedy osoby o nieustalonej tożsamości, ukrywające się przed organami ścigania bądź poszukiwane. Kontrole osoby dokonującej amatorskiego połowu ryb wędką dzielimy na:

1) kontrolę osoby (wędkarza) dokonującego połowu ryb wędką z brzegu;

2) kontrolę osoby (wędkarza) dokonującego połowu ryb wędką z łodzi;

3) kontrolę osoby (wędkarza) dokonującego połowu ryb metodą podlodową.

Podczas kontroli osoby dokonującej amatorskiego połowu ryb wędką z brzegu, oprócz standardowych czynności wynikających z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów³, policjant jest uprawniony do:

1) kontroli dokumentów zezwalających na pozyskiwanie ryb u osób dokonujących połowu;

2) kontroli limitów, wymiarów ochronnych odłowionych gatunków ryb;

3) kontroli metod dokonywania połowu (metoda gruntowo-splawikowa, spinningowa, trolingowa, muchowa, podlodowa);

4) przy podwodnym pozyskiwaniu ryb sprawdzenia, czy jest wykorzystywany sprzęt ABC (pletwy, maska, rurka); dokonywanie amatorskiego połowu ryb za pomocą kuszy, z wykorzystaniem do tego celu aparatów powietrza jest przestępstwem – art. 8 ust. 1 pkt 5 ustawy o rybnictwie śródlądowym;

5) zabezpieczenia porzuconych ryb i przedmiotów służących do ich połowu w przypadku niemożności ustalenia ich posiadacza;

6) kontroli środków transportowych w celu sprawdzenia zawartości ich ładunku w miejscach związanych z połowem ryb;

- 7) przeszukania, kontroli osobistej osób w celu znalezienia przedmiotów mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających przypadkowi;
- 8) żądania wyjaśnień w przypadku popełnienia wykroczenia;
- 9) nakładania grzywien w drodze mandatu karnego za wykroczenia;
- 10) doprowadzenia do najbliższego komisariatu lub posterunku Policji osób, w stosunku do których zachodzi uzasadniona potrzeba podjęcia dalszych czynności wyjaśniających.

Dokumenty, jakie powinna posiadać osoba dokonująca amatorskiego połowu ryb z brzegu:

1. Karta wędkarska (ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym – art. 7 ust. 2).

Z obowiązku posiadania karty wędkarskiej zwolnione są osoby do lat 14 oraz cudzoziemcy czasowo przebywający w Polsce. Osoby do lat 14 wędkujący bez uprawnień korzystają w ramach uprawnień ze stanowiska i dziennego limitu ryb osoby pełnoletniej. To znaczy, że osoba pełnoletnia i osoba do lat 14 mogą wędkować osobno, każda z nich na jedną wędkę. Osoby, które ukończyły 14 lat, mają prawo do samodzielnego wędkowania, natomiast młodzież do 16 lat nie ma prawa do wędkowania w porze nocnej bez nadzoru osoby uprawnionej do opieki. Dopuszcza się wędkowanie kilkuosobowych grup młodzieży nieposiadających kart wędkarskich, ale tylko pod nadzorem

opiekuna posiadającego stosowne uprawnienia oraz zezwolenie wydane przez zarząd okręgu PZW. Prawo do wędkowania bez uprawnień posiada również współmałżonek, korzysta on wtedy w ramach uprawnień ze stanowiska i dziennego limitu ryb współmałżonka posiadającego stosowne uprawnienia. Cudzoziemcy muszą dokonać odpowiednich opłat na rzecz uprawnionego do rybactwa (Regulamin Amatorskiego Połowu Ryb).

2. Zezwolenie lub upoważnienie do połowu na rzecz uprawnionego do rybactwa (ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym – art. 5, art. 7 ust. 2a).

Podczas kontroli wędkarza policjant sprawdza powyższe dokumenty, w tym również pod kątem opłacenia składek, poprawności wypełnienia rejestru połowu, czy nie ma na nich znamion przerobienia lub podrobienia.

Osoba dokonująca podwodnego amatorskiego połowu ryb kuszą jest zobligowana do posiadania:

1. Karty łowiectwa podwodnego – zgodnie z ustawą o rybactwie śródlądowym (art. 8 ust. 1 pkt 5).
2. Zezwolenia lub upoważnienia do połowu na rzecz uprawnionego do rybactwa (ww. ustawa art. 5, art. 7 ust. 2a).

Czynności funkcjonariusza Policji przy kontroli osoby dokonującej amatorskiego połowu ryb wędką z łodzi są identyczne jak przy kontroli osoby dokonującej pozyskiwania ryb z brzegu.

Wzór karty wędkarskiej

Strona 1 (format A7) KARTA WĘDKARSKA Nr	Strona 4 Karta wędkarska jest dokumentem uprawniającym do uprawiania amatorskiego połowu ryb wędką. Na połów ryb w wodach uprawnionego do rybactwa należy uzyskać ponadto jego zezwolenie (art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym – Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 81, poz. 875, Nr 110, poz. 1189 i Nr 115, poz. 1229).	Strona 2 1. (imię i nazwisko) 2. (data i miejsce urodzenia) 3. (miejsce zamieszkania i adres) miejsce na fotografię (podpis posiadacza dokumentu) odcisk pieczęci (okrągła) 4. Wydana przez odcisk pieczęci (data wydania) (podpis wydającego)	Strona 3 ADNOTACJE
---	---	--	--

Wzór zezwolenia na amatorski połów ryb wędką

..... (uprawniony do rybactwa) ZEZWOLENIE na amatorski połów ryb wędką WAŻNE od 1 stycznia do 31 grudnia 20.... r. Seria Nr (na podstawie Art. 7 ust. 2 i 2a Ustawy z dnia 18.04.1985 r. o Rybactwie Śródlądowym – Dz. U. nr 66 z 1999 r. poz. 70 z późniejszymi zmianami).	Imię Nazwisko Nr karty wędkarskiej	1. Zezwolenie niniejsze uprawnia do wędkowania na wodach, użytkowanych przez Okręg (Okręgi) PZW, zgodnie z załączonym wykazem, po wniesieniu odpowiednich składek. 2. Dowodem wniesienia składek, o których mowa w ust. 1 są znaki składek trwale umieszczone w legitymacji członkowskiej PZW. 3. Zezwolenie zabezpieczone jest hologramem. 4. Zezwolenie ważne jest jedynie wraz z legitymacją członkowską PZW oraz kartą wędkarską. 5. Zezwolenie niniejsze obejmuje również prawo do uprawiania amatorskiego połowu ryb na wodach okręgów, które zawarły porozumienia z wydającym zezwolenie – według załączonego wykazu wód. (opcja – porozumienie międzyokręgowe) 6. Amatorski połów ryb odbywa się w sposób i na zasadach określonych w Regulaminie Amatorskiego Połowu Ryb uchwalonym przez Zarząd Główny Polskiego Związku Wędkarskiego. 7. Odstępstwa od zasad przewidzianych w/w Regulaminem oraz wykaz wód udostępnionych do wędkowania określają zapisy zamieszczone przez uprawnionego do rybactwa w dalszej części zezwolenia. 8. Rejestr połowu ryb – opcjonalnie.
---	---	---

HOLOGRAM

KONTROLE WĘDKARZY

Wzór zezwolenia okresowego na amatorski połów ryb wędką

..... (uprawniony do rybactwa) ZEZWOLENIE OKRESOWE na amatorski połów ryb wędką Seria Nr (na podstawie Art. 7 ust. 2 i 2a Ustawy z dnia 18.04.1985 r. o Rybactwie Śródlądowym – Dz. U. nr 66 z 1999 r. poz. 70 z późniejszymi zmianami).	Warunki wydania i obowiązywania zezwolenia. 1. Zezwolenie niniejsze uprawnia do wędkowania na wodach użytkowanych przez Okręg PZW zgodnie z załączonym wykazem. 2. Zezwolenie zabezpieczone jest hologramem. 3. Zezwolenie ważne jest: – dla członków PZW wraz z kartą wędkarską i legitymacją członkowską, – dla wędkarzy nie będących członkami PZW wraz z kartą wędkarską, – dla cudzoziemców zgodnie z zapisami ustawy o rybactwie śródlądowym bez konieczności posiadania karty wędkarskiej i legitymacji członkowskiej. Warunki i zasady uprawiania amatorskiego połowu ryb. 1. Amatorski połów ryb odbywa się w sposób i na zasadach określonych w Regulaminie Amatorskiego Połowu Ryb wydanym przez Zarząd Główny Polskiego Związku Wędkarskiego. 2. Odstępstwa od zasad przewidzianych w/w Regulaminem oraz wykaz wód udostępnionych do wędkowania określają zapisy zamieszczone przez uprawnionego do rybactwa w dalszej części zezwolenia.	(tabelka)
--	---	------------------

HOLOGRAM

Wzór karty łowiectwa podwodnego

Strona 1 (format A7)	Strona 4	Strona 2	Strona 3
KARTA ŁOWIECTWA PODWODNEGO Nr	Karta łowiectwa podwodnego jest dokumentem uprawniającym do uprawiania amatorskiego połowu ryb kuszą. Na połów ryb w wodach uprawnionego do rybactwa należy uzyskać ponadto jego zezwolenie (art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym – Dz. U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750, z 2000 r. Nr 120, poz. 1268 oraz z 2001 r. Nr 81, poz. 875, Nr 110, poz. 1189 i Nr 115, poz. 1229).	1. (imię i nazwisko) 2. (data i miejsce urodzenia) 3. (miejsce zamieszkania i adres) miejsce na fotografię (podpis posiadacza dokumentu) odcisk pieczęci (okrągła) 4. Wydana przez odcisk pieczęci (data wydania) (podpis wydającego)	ADNOTACJE

Osoba dokonująca amatorskiego połowu ryb wędką z łodzi powinna posiadać:

- 1) dokument kwalifikacyjny wydany przez właściwy polski związek sportowy (ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludzie śródlądowej – art. 37a pkt 3), jeżeli korzysta z łodzi motorowej o mocy silnika powyżej 10 kW; nie wymaga się uprawnień na łodzi motorowej o mocy silnika do 10 kW;
- 2) dokument rejestracyjny sprzętu pływającego służącego do amatorskiego połowu ryb do mocy 20 kW (27,2 KM) wydany w starostwie – art. 20.3 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, § 17 i § 18 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 12 listopada 2001 r. w sprawie połowu ryb oraz warunków chowu, hodowli i połowu innych organizmów żyjących w wodzie.

Zgodnie z ww. aktami sprzęt pływający służący do połowu ryb, z wyjątkiem statków rejestrowanych i oznakowanych na podstawie odrębnych przepisów, podlega obowiązkowi

oznakowania i rejestracji. Rejestracje sprzętu pływającego do mocy 20 kW prowadzi starosta, który wystawia zaświadczenie na podstawie złożonego wniosku o wpis do rejestru sprzętu pływającego. Zaświadczenie zawiera dane personalne (imię i nazwisko, adres stałego miejsca zamieszkania, datę wystawienia dokumentu oraz numer rejestracyjny sprzętu pływającego). W związku z tym, iż żaden akt prawny nie zawiera wzoru dokumentu, starostwa same opracowują kartę rejestracyjną sprzętu pływającego służącego do połowu ryb.

3. Środków ratunkowych (rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 13 maja 2010 r. w sprawie wymagań technicznych statków żeglugi śródlądowej objętych wspólnym świadectwem zdolności żeglugi – Dz. U. Nr 94, poz. 604, z późn. zm.).
4. Karty wędkarskiej (ustawa o rybactwie śródlądowym – art. 7 ust. 2).
5. Zezwolenia lub upoważnienia do połowu na rzecz uprawnionego do rybactwa (ww. ustawa, art. 5, art. 7 ust. 2a). □

Białystok, dnia
(imię i nazwisko)
(kod pocztowy, adres zamieszkania)
(tel. kontaktowy)

Prezydent Miasta Białegostoku
za pośrednictwem
Departamentu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Komunalnej
Urzędu Miejskiego w Białymstoku
ul. Branickiego 9, 15-950 Białystok

WNIOSEK

☐ o zarejestrowanie sprzętu pływającego służącego do amatorskiego połowu ryb*
☐ o zarejestrowanie sprzętu pływającego posiadanego przez uprawnionego do rybactwa*
☐ o wydanie zaświadczenia o wpisie do rejestru ww. sprzętu*

1. Proszę o zarejestrowanie sprzętu pływającego, którego jestem posiadaczem na podstawie / kupna, darowizny, własnego wyrobu/
o następujących danych technicznych:
– rodzaj sprzętu pływającego
– typ lub z jakiego materiału wykonany
– długość mb, szerokość mb
– inne dane
– z silnikiem*:
☐ doczepnym o mocy do 20 kW
☐ wbudowanym o mocy kW
☐ bez silnika (napęd wiosłowy)

.....
(podpis wnioskodawcy/pełnomocnika-osoby upoważnionej)

Załączniki:
1) dowód wniesienia opłaty skarbowej 17 zł na konto Urzędu Miejskiego w Białymstoku Departament Finansów Miasta Bank Pekao S.A. nr rach 26 1240 5211 1111 0010 3553 3132
2)

Zarejestrowano pod numerem dnia
i wydano/nie wydano zaświadczenie o wpisie do rejestru.

Pokwitowanie odbioru zaświadczenia o wpisie do rejestru sprzętu pływającego
(data i podpis wnioskodawcy / pełnomocnika – osoby upoważnionej):
.....

* właściwe zaznaczyć

Wykaz aktów prawnych

- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382).
- Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 r. poz. 856, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2005 r. Nr 145, poz. 1221, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1458).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie sposobu postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. Nr 141, poz. 1186).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 października 2001 r. w sprawie rozkładu czasu służby policjantów (Dz. U. Nr 131, poz. 1471).

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 12 listopada 2001 r. w sprawie połowu ryb oraz warunków chowu, hodowli i połowu innych organizmów żyjących w wodzie (Dz. U. Nr 138 poz. 1559, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 maja 2009 r. w sprawie umundurowania policjantów (Dz. U. Nr 90, poz. 738, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 13 maja 2010 r. w sprawie wymagań technicznych statków żeglugi śródlądowej objętych wspólnotowym świadectwem zdolności żeglugi (Dz. U. Nr 94, poz. 604, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 31 grudnia 2012 r. w sprawie przetwarzania informacji przez Policję (Dz. U. z 2013 r. poz. 8).

Uchwała nr 68 Zarządu Głównego Polskiego Związku Wędkarskiego z dnia 29 października 2010 r. – w sprawie wprowadzenia nowych wzorów zezwoleń.

Zarządzenie Nr 17 Wojewody Pomorskiego z dnia 2 lutego 1999 r. w sprawie oznaczenia poszczególnych powiatów woj. pomorskiego w oznakowaniu sprzętu pływającego służącego do połowu ryb (Dz. Urz. Woj. Pom. Nr 7, poz. 18).

Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 119, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 496 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie badań na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu (Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 40, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 323 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie metody wykonywania przez Policję czynności administracyjno-porządkowych w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 48, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 71).

Zarządzenie nr 1619 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP Nr 11, poz. 64).

¹ Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 71.

² Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1678, z późn. zm.

³ Dz. U. Nr 141, poz. 1186.

Summary

Actions of the Police towards persons performing amateur fishing

The article "Actions of the Police towards persons performing amateur fishing" in a nutshell presents tasks of the Police dealing with the inspection of water areas and areas in the vicinity of water, as well as detection of crimes and petty offences committed there. The Police also check on persons performing amateur fishing, registration documents of the craft, from which fishing is performed. During such a control a police officer is obliged to check the registration document of the craft being used for amateur fishing, rescue equipment and appropriate entitlements for sailing the given craft.

Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

PIERWSZA POMOC W PRZYPADKU TONIĘCIA

asp. Beata Krzemień

młodszy wykładowca
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

asp. Magdalena Morawska

instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Tonięcie jest jedną z częstszych przyczyn śmierci szczególnie w okresie letnim. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) ocenia, że każdego roku z powodu tonięcia traci życie 450 000 osób na całym świecie. Epizod tonięcia może wystąpić zarówno w dużych, głębokich akwenach, jak również w czasie kąpieli w basenie lub w wannie.

Brawura, brak wyobraźni, nadużywanie alkoholu i środków odurzających oraz podejmowanie dużego ryzyka w czasie kąpieli, nurkowania, żeglowania – zwłaszcza przez młodych ludzi – może doprowadzić do utraty życia. Czasami tonięcie jest aktem samobójczym. Bardzo ważnym czynnikiem mającym wpływ na ratowanie życia osoby tonącej jest szybkość podejmowania działań przez świadków, którzy zazwyczaj podejmują czynności ratownicze jako pierwsi. W komórkach organizmu osoby tonącej występuje duży deficyt tlenu. Niedotlenienie to może doprowadzić w krótkim czasie do utraty przytomności i nagłego zatrzymania krążenia. Często zdarza się tak, że funkcjonariusz Policji pełniący służbę nad wodą jest pierwszy na miejscu zdarzenia i musi podjąć czynności zmierzające do ratowania życia ludzkiego. Nie może stać i czekać na przyjazd pogotowia ratunkowego. Ma etyczny i prawny obowiązek udzielania pierwszej pomocy.

Tonięcie i zanurzenie w wodzie posiada ponad 30 definicji. Według ILCOR tonięcie to „proces skutkujący pierwotnie zatrzymaniem oddechu spowodowanym podtopieniem lub zanurzeniem w cieczy. Z definicji tej wynika, że granica ciecz/powietrze znajduje się na poziomie wejścia do dróg oddechowych ofiary i uniemożliwia jej oddychanie. Niezależnie od tego, czy poszkodowany przeżyje czy też umrze, doświadczył epizodu tonięcia”.

Śmierć jest następstwem uduszenia spowodowanego masywnym skurczem krtani z zaciśnięciem nagłośni lub zachłyśnięciem. Panika, strach i gwałtowne ruchy wynikające z utraty kontroli nad oddychaniem po nagłym lub długim przebywaniu w wodzie prowadzą do połykania wody, wymiotów i zachłyśnięcia. Prowadzi to do niedotlenienia, utraty przytomności, zaniku odruchów obronnych i uduszenia. Bez pomocy i przywrócenia oddechu czynność serca zwalnia, co przyczynia się do zatrzymania krążenia.

Wpływ na rokowania mają: czas tonięcia, temperatura wody, urazy towarzyszące oraz choroby współistniejące. Leczenie tonących obejmuje cztery różne fazy:

- ratownictwo wodne;
- podstawowe zabiegi resuscytacyjne;
- zaawansowane zabiegi resuscytacyjne;
- opiekę poresuscytacyjną.

Ratowanie i resuscytacja tonącego wymagają działania wielospecjalistycznego zespołu. Wydobycie z wody zwykle podejmują świadkowie zdarzenia lub zobowiązani do tego przeszkoleni ratownicy wodni lub policjanci pełniący służbę na wodach. Podstawowe zabiegi resuscytacyjne często jako pierwsze prowadzą osoby, które wydobyły poszkodowanego z wody jeszcze przed przybyciem służb ratownictwa medycznego.

WBLS – PODSTAWOWE ZABIEGI RESUSCYTACYJNE U OSÓB TONĄCYCH

RATOWNICTWO WODNE I WYDOBYWANIE Z WODY. BEZPIECZEŃSTWO

Postępowanie na miejscu zdarzenia rozpoczynamy od oceny bezpieczeństwa miejsca zdarzenia, poszkodowanego, świadków i własnego. Zanim ratownik podejmie jakiegokolwiek działania ratownicze, powinien zadbać o bezpieczeństwo własne i otoczenia. Jeśli jest to możliwe, należy starać się prowadzić akcję ratunkową, nie wchodząc do wody. Jeżeli osoba znajduje się blisko brzegu, to można z nią rozmawiać i pomagać przez podanie jakiegoś przedmiotu (kija lub elementu ubioru) lub rzucenie liny albo specjalnej rzutki ratowniczej. Może być to działanie skuteczne i wystarczające. W innym przypadku należy dotrzeć

do poszkodowanego, używając łodzi lub innego sprzętu pływającego. Jeżeli wejście do wody jest konieczne, trzeba wziąć ze sobą bojkę ratowniczą lub inny niezatapialny przedmiot. Będzie bezpieczniej, gdy do wody wejdzie drugi ratownik. W trakcie akcji ratunkowej nie należy skakać do wody na głowę, ponieważ można stracić kontakt wzrokowy z poszkodowanym oraz ryzykować doznanie urazu kręgosłupa. Poszkodowanych należy wydobywać z wody w jak najszybszy i najbardziej bezpieczny sposób, a resuscytację trzeba rozpocząć tak szybko, jak to tylko możliwe. Ryzyko obrażeń szyjnego odcinka kręgosłupa u tonących jest bardzo małe (około 0,5%). Unieruchomienie kręgosłupa szyjnego w wodzie może być trudne do wykonania i może opóźnić wydobywanie poszkodowanego oraz utrudnić resuscytację, dlatego nie jest wskazane, chyba że stwierdza się oznaki ciężkich obrażeń lub wywiad wskazuje na możliwość ich wystąpienia. Dotyczy to urazów doznanych podczas skoków do wody, a także zjazdów na zjeżdżalniach.

Szczególnie ważnym elementem oceny bezpieczeństwa jest bezpieczeństwo własne. Udzielając pierwszej pomocy, możemy ulec ekspozycji na zakażenie wirusami HIV, HBV, HCV. W ramach ogólnej profilaktyki należy używać rękawiczek jednorazowych (lateksowych, winylowych) przy pracy z materiałem biologicznym, stanowiącym potencjalne źródło zakażenia (krew, płyny ustrojowe). Powinno się również chronić oczy, błony śluzowe ust i nosa przez zakładanie masek i okularów ochronnych. Stosowanie indywidualnych środków ochrony znacznie zmniejsza ryzyko zakażenia. Prowadząc oddech zastępczy, powinno się stosować maseczki do sztucznego oddychania.

SPRAWDZENIE REAKCJI

Po wykluczeniu zagrożeń należy przejść do kolejnego etapu postępowania. Trzeba sprawdzić, czy poszkodowany reaguje na bodźce przy pomocy schematu głos, dotyk. Powinno mówić się do poszkodowanego, do jednego i do drugiego ucha. Można powiedzieć: „Halo, proszę otworzyć oczy. Co się stało? Czy wszystko w porządku?” i delikatnie poklepać po ramieniu. Jeśli poszkodowany reaguje na nasze działania (otwiera oczy, odpowiada), uznajemy, że jest przytomny. Natomiast jeśli występuje brak reakcji na głos i dotyk, wówczas należy stwierdzić, że poszkodowany jest nieprzytomny.

WOŁANIE O POMOC

Jeżeli człowiek nie reaguje, należy głośno zawołać o pomoc. Przywołanie osoby do pomocy ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa i skuteczności naszych działań. Łatwiej działać na miejscu zdarzenia, gdy mamy drugą osobę do pomocy. W takiej sytuacji wołamy o pomoc, aby przywołać kogokolwiek z naszego otoczenia.

UDROŻNIENIE DRÓG ODDECHOWYCH

Następnie powinno się udrożnić drogi oddechowe poszkodowanego, wykonując odgięcie głowy i uniesienie żuchwy. Należy ułożyć jedną dłoń na czole poszkodowanego i delikatnie odgiąć jego głowę, a opuszki palców drugiej ręki umieścić na jego żuchwie (pod brodą poszkodowanego). Jednocześnie, płynnym ruchem należy odchylić głowę do tyłu i unieść żuchwę w celu udrożnienia dróg oddechowych. Czynności te określane są mianem chwytu czoło-żuchwa.

SPRAWDZENIE ODDECHU

Utrzymując cały czas drożność dróg oddechowych, za pomocą 3 zmysłów – wzroku, słuchu i czucia, dokonujemy oceny oddechu ratowanego człowieka. Używając wzroku, oceniamy

ruchy klatki piersiowej. Przy ustach poszkodowanego nasłuchujemy szmerów oddechowych i staramy się wyczuć ruch powietrza na swoim policzku. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości dotyczących prawidłowego oddechu należy działać tak, jakby był nieprawidłowy.

Na ocenę oddechu należy przeznaczyć nie więcej niż 10 sekund. Oceniamy, czy oddech jest prawidłowy, nieprawidłowy czy nieobecny.

5 ODDECHÓW RATOWNICZYCH

Jeśli osoba nie oddycha lub oddycha nieprawidłowo, należy delikatnie usunąć widoczne ciała obce, mogące powodować niedrożność dróg oddechowych. Następnie należy wykonać pięć pierwszych oddechów ratowniczych. W czasie ich wykonywania trzeba zwrócić uwagę na pojawienie się kaszlu lub odruchów z tylnej ściany gardła. Obecność lub brak tego typu reakcji stanowi część oceny obecności oznak krążenia. Po udrożnieniu dróg oddechowych przy pomocy chwytu czoło-żuchwa należy zaciśnąć skrzydełka nosa, używając palca wskazującego i kciuka dłoni umieszczonej na jego czole. Należy pozostawić usta poszkodowanego lekko otwarte, jednocześnie utrzymując uniesienie żuchwy. Następnie powinno się wziąć normalny wdech i objąć szczelnie ustami usta poszkodowanego i wdychować powietrze do jego ust przez około **1 sekundę**, dopóki nie uniesie się klatka piersiowa. Utrzymując odgięcie głowy i uniesienie żuchwy (udrożnienie dróg oddechowych), trzeba odsunąć swoje usta od ust poszkodowanego i obserwować, czy podczas wydechu opada jego klatka piersiowa. Wdechy powtarzamy pięć razy.

Prowadzenie oddechów ratowniczych można rozpocząć, gdy poszkodowany znajduje się jeszcze w płytkiej wodzie, jeżeli bezpieczeństwo ratownika nie jest zagrożone. Celem tego działania jest zmniejszenie skutków niedotlenienia. Ponieważ zaciśnięcie skrzydełek nosa zwykle jest trudne w wodzie, alternatywą dla wentylacji usta-usta jest wentylacja usta-nos. Jeżeli poszkodowany znajduje się w głębokiej wodzie i po udrożnieniu dróg oddechowych nie oddycha, wówczas oddechy należy rozpocząć tylko wtedy, gdy jest się przeszkolonym w wykonywaniu tej czynności. Jeżeli nie ma możliwości wyjęcia poszkodowanego z wody, wykonujemy 10–15 oddechów ratowniczych w czasie około 1 minuty. W sytuacji gdy nie powróci spontaniczny oddech, a czas holowania do brzegu jest krótszy niż 5 minut, należy kontynuować oddechy ratownicze w trakcie holowania. W przypadku gdy szacunkowa odległość wskazuje, że przypuszczalny czas holowania do lądu będzie trwać dłużej niż 5 minut, trzeba podawać powietrze jeszcze przynajmniej przez minutę i jak najszybciej dostarczyć poszkodowanego na ląd.

OCENA OZNAK ŻYCIA

Na ocenę oznak życia należy poświęcić nie więcej niż 10 sekund. Poszukiwanie oznak krążenia to jakikolwiek ruch, kaszel lub prawidłowy oddech (nie oddechy agonalne, które są rzadkie i nieregularne).

UCIŚNIĘCIA KLATKI PIERSIOWEJ

Uciskanie klatki piersiowej poszkodowanego należy rozpocząć od tego, że kłękamy na dwa kolana obok ratowanego na wysokości jego klatki piersiowej na twardym podłożu. Układamy nadgarstek jednej ręki **na środku jego klatki piersiowej w linii środkowej ciała**. Nadgarstek drugiej dłoni kładziemy na grzbiecie dłoni leżącej na klatce piersiowej poszkodowanego. Spłatamy palce obu dłoni i upewniamy się, że nacisk nie będzie kierowany na żebra poszkodowanego. Pochylamy się nad poszkodowanym; należy wyprostować ramiona i łokcie

PIERWSZA POMOC

Fot. 1. Sprawdzenie reakcji

Fot 5. 5 oddechów ratowniczych

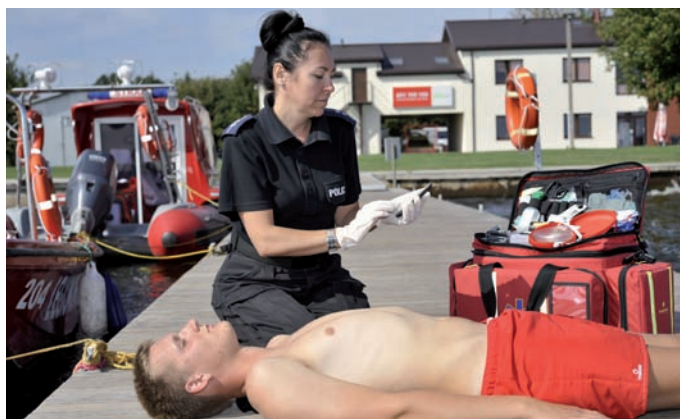
Fot. 2. Wołanie o pomoc

Fot. 6. Uciśnięcia klatki piersiowej

Fot. 3. Udrożnienie dróg oddechowych

Fot. 7. Wezwanie pomocy

Fot. 4. Sprawdzenie oddechu

Fot. 8. Pozycja bezpieczna

oraz zablokować ręce w stawach łokciowych. Utrzymujemy wyprostowane ramiona. Nie uciskamy górnej części brzucha ani dolnego końca mostka. Po każdym uciśnięciu pozwalamy, by klatka piersiowa się rozprężyła, jednocześnie nie odrywając rąk. Ustawiamy ramiona prostopadle do klatki piersiowej poszkodowanego i uciskamy mostek na **głębokość** nie mniejszą niż **5 cm** (ale nie przekraczając 6 cm). Powtarzamy uciśnięcia **z częstotliwością** co najmniej **100/min** (nie przekraczając 120/min). Należy pamiętać, że okresy uciskania i zwalniania ucisku na mostek powinny być równe. Powinno się wykonać 30 uciśnięć klatki piersiowej. Należy unikać prowadzenia uciskania klatki piersiowej jako jedyne elementu resuscytacji, ponieważ jest to zwykle mniej efektywne.

ODDECHY RATOWNICZE

Najlepiej połączyć uciskanie klatki piersiowej z oddechami ratowniczymi. Po wykonaniu 30 uciśnięć klatki piersiowej należy ponownie udrożnić drogi oddechowe za pomocą chwytu czoło-żuchwa. Jednocześnie trzeba zacisnąć skrzydełka nosa, używając palca wskazującego i kciuka dłoni umieszczonej na jego czole. Należy pozostawić usta poszkodowanego lekko otwarte, utrzymując uniesienie żuchwy. Następnie powinno się wziąć normalny wdech, objąć szczelnie ustami usta poszkodowanego i wdmuchiwać powietrze do jego ust przez około **1 sekundę**, dopóki nie uniesie się klatka piersiowa. Należy ponownie nabrać powietrza i wdmuchnąć je do ust poszkodowanego, dążąc do wykonania całkowitej liczby **dwóch skutecznych oddechów ratowniczych**. Dwa oddechy ratownicze nie powinny w sumie trwać dłużej niż **5 sekund**.

Następnie bez opóźnienia należy ponownie ułożyć dłonie w prawidłowej pozycji na mostku poszkodowanego i wykonać kolejnych 30 uciśnięć klatki piersiowej.

WEZWANIE POMOCY

Kiedy mamy do czynienia z tonącym, dla ratowników ważne jest, aby wezwać pomoc tak szybko, jak to możliwe. Jeżeli na miejscu zdarzenia jest osoba przybrana do pomocy (więcej niż jeden ratownik), to wówczas jeden prowadzi resuscytację krążeniowo-oddechową, a drugi w tym czasie powinien wezwać pomoc medyczną.

W przypadku gdy ratownik jest sam (tylko jeden ratownik) na miejscu zdarzenia, pomoc należy wezwać po około 1 minucie prowadzenia resuscytacji.

POZYCJA BEZPIECZNA

Nieprzytomną osobę z drożnymi drogami oddechowymi i spontanicznym, prawidłowym oddechem powinno się ułożyć w pozycji bezpiecznej. Celem ułożenia poszkodowanego w pozycji bezpiecznej jest zabezpieczenie dróg oddechowych przed niedrożnością oraz zmniejszenie prawdopodobieństwa przedostania się płynów (krew, ślina, wymiociny) do górnych dróg oddechowych. Istnieje kilka wariantów układania poszkodowanego w pozycji bezpiecznej. Każdy z nich ma swoje zalety. Nie ma pozycji idealnej dla wszystkich poszkodowanych. Pozycja powinna być stabilna, jak najbliższa ułożeniu na boku. Powinna umożliwiać podparcie głowy i nie uciskać klatki piersiowej, by nie utrudniać oddechu. Może dojść do znacznego wychłodzenia organizmu na skutek przebywania poszkodowanego w wodzie, dlatego należy okryć go kocem izotermicznym.

AUTOMATYCZNA DEFIBRYLACJA ZEWNĘTRZNA

Jeżeli na miejscu zdarzenia w czasie prowadzenia resuscytacji krążeniowo-oddechowej jest dostępne AED, należy osuszyć klatkę piersiową poszkodowanego, włączyć urządzenie

i postępować zgodnie z jego poleceniami. Jeśli defibrylacja będzie zalecana, należy ją wykonać.

REGURGITACJA W CZASIE RESUSCYTACJI

Prowadzenie efektywnych oddechów ratowniczych u osób tonących jest trudne z powodu konieczności uzyskania bardzo wysokich ciśnień wdechowych lub w wyniku obecności płynu w drogach oddechowych. Dlatego należy dołożyć wszelkich starań, aby utrzymać wentylację do czasu przybycia wykwalifikowanych ratowników medycznych, którzy wdrożą zaawansowane zabiegi resuscytacyjne. Regurgitacja treści żołądkowej i połkniętej/zaaspirowanej wody zdarza się często w czasie resuscytacji tonących. Jeśli to całkowicie uniemożliwi wentylację, należy obrócić poszkodowanego na bok i usunąć treść za pomocą bezpośredniego odessania. W przypadku podejrzenia urazu kręgosłupa należy zachować ostrożność. Uciśnięcia nadbrzusza mogą przyczynić się do wystąpienia regurgitacji treści żołądkowej.

ALGORYTM POSTĘPOWANIA
BEZPIECZEŃSTWO
SPRAWDZENIE REAKCJI (PRZYTOMNOŚCI)
NIEPRZYTOMNY
WOŁANIE O POMOC
UDROŻNIENIE DRÓG ODDECHOWYCH
SPRAWDZENIE ODDECHU
BRAK PRAWIDŁOWEGO ODDECHU
5 ODDECHÓW RATOWNICZYCH
OCENA OZNAK ŻYCIA
BRAK OZNAK ŻYCIA
30 UCIŚNIEŃ KLATKI PIERSIOWEJ
2 ODDECHY RATOWNICZE
WEZWANIE POMOCY PO 1 MINUCIE RKO (jeśli jesteś sam)
KONTYNUOWANIE UCIŚNIEŃ KLATKI PIERSIOWEJ I ODDECHÓW RATOWNICZYCH W STOSUNKU 30 : 2

Bibliografia

- ABC resuscytacji zgodne z Wytocznymi ERC 2010, red. Juliusz Jakubaszko, Górnicki Wydawnictwo Medyczne, Wrocław 2012.
 Pierwsza pomoc i resuscytacja krążeniowo-oddechowa, red. Janusz Andres, Polska Rada Resuscytacji, Kraków 2011.
 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 lutego 2011 r. w sprawie Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS (Dz. U. Nr 44, poz. 227).
 Wytoczne resuscytacji 2010, Polska Rada Resuscytacji, Kraków 2010.
 www.prc.krakow.pl.
 www.erc.edu.

Summary

First aid in case of drowning

The article presents characteristics of the threat of drowning and the scheme of rescue proceedings as part of administering first aid. It shows an algorithm of proceedings with the division into stages of administering first aid.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

UŻYCIE AED

sierż. szt. Eliza Ostrowska

instruktor
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Pierwsza pomoc – zespół czynności wykonywanych w razie wypadku, urazu lub nagłego ataku choroby w celu ochrony życia lub zdrowia poszkodowanego oraz zminimalizowania niekorzystnych następstw, zanim będzie możliwe udzielenie specjalistycznej pomocy medycznej.

Łańcuch przeżycia – warunki zwiększania szans przeżycia po NZK – nagłym zatrzymaniu krążenia.

Aby pokazać prawidłową kolejność czynności pierwszej pomocy w przypadku zatrzymania akcji serca, The American Heart Association zaproponowało „Łańcuch przeżycia”.

Źródło: www.ratuj-z-nami.pl/

Zajmując się trzecim ogniwem łańcucha przeżycia – wykonaniem defibrylacji, mówimy o:

AED – skrót został zaczerpnięty z języka angielskiego (*Automated External Defibrillator*) i oznacza Automatyczny Zewnętrzny Defibrylator.

Automatyczny, czyli działający według zaprogramowanego algorytmu, który potrafi wykryć rytm serca zagrażający życiu (VF – migotanie komór serca) oraz poinformować ratującego zarówno sygnałem głosowym, jak i świetlnym.

Zewnętrzny – działający za pomocą samoprzylepnych elektrod na ciele poszkodowanego.

Defibrylator – urządzenie wysyłające specjalnie opracowany impuls prądu stałego przez elektrody do serca, powodując powrót prawidłowej pracy serca (60–90/min).

W Polsce na wzór Stanów Zjednoczonych planuje się upowszechnienie użycia defibrylatorów typu AED. Program Powszechnego Dostępu do Defibrylacji, tzw. PAD, przewiduje umieszczanie urządzeń AED w miejscach, gdzie przez ostatnie 2 lata doszło do przynajmniej jednego zatrzymania krążenia, jak i w miejscach o dużym zagęszczeniu ludności oraz gdzie służby medyczne mogą mieć utrudniony dostęp, a urządzenie powinno umożliwić skorzystanie z jego pomocy w czasie poniżej 3 min.

AED może być używane przez osoby posiadające wykształcenie medyczne oraz osoby, które takiego wykształcenia nie posiadają, a przeszły szkolenie z pierwszej pomocy, np. BLS+AED, czyli podstawowe zabiegi resuscytacyjne i automatyczna defibrylacja zewnętrzna.

DEFIBRYLACJĄ możemy określić „zrestartowanie” zbyt szybko pracującego serca. Migotanie komór (z ang. Ventricular Fibrillation VF) jest to zaburzenie rytmu serca polegające na szybkiej i nieskoordynowanej pracy serca, które jak nie zostanie szybko przerwane, to prowadzi do śmierci. Drganie serca powoduje niewyrzucanie krwi do mózgu, dlatego też osoba traci przytomność, a po kilku minutach umiera.

Po licznych badaniach stwierdzono, że wczesne użycie defibrylatora powoduje zwiększenie wskaźnika przeżyć – jeżeli wykonano defibrylację w ciągu 3 minut od zatrzymania krążenia – to nawet do 75%.

AED po uruchomieniu wykorzystuje komunikaty głosowe oraz rysunki w celu instruowania ratownika podczas reanimacji, która składa się z resuscytacji krążeniowo-oddechowej i defibrylacji.

Masaż serca spowoduje, że część krwi przemieści się do ważnych dla życia narządów, ale dopiero defibrylacja zatrzyma szkodliwe migotanie za pomocą impulsu prądu stałego

(120–360J) podawanego przez elektrody, co pozwala na to, aby własny system elektryczny serca podjął pracę i chory miał szansę na powrót świadomości.

AED należy uruchomić po stwierdzeniu zatrzymania krążenia i działać według algorytmu:

OSOBA DOROSŁA
Ocena bezpieczeństwa
Ocena przytomności
NIE REAGUJE
Wołaj pomoc
Udrożnij drogi oddechowe
Sprawdź oddech
NIE ODDYCHA
Wezwij pomoc, wyślij pomocnika po AED
Rozpocznij RKO – 30 uciśnięć i 2 wdechy
Uruchom AED od razu, jak zostanie dostarczony

Jeżeli ratowników jest dwóch, nie przerywamy prowadzonej resuscytacji krążeniowo-oddechowej podczas podłączania urządzenia.

Jeżeli jesteś sam, a AED jest w pobliżu, rozpocznij od jego podłączenia.

DZIECKO
Ocena bezpieczeństwa
Ocena przytomności
NIE REAGUJE
Wołaj pomoc
Udrożnij drogi oddechowe
Sprawdź oddech
NIE ODDYCHA
Wezwij pomoc, wyślij pomocnika po AED
Rozpocznij RKO – 5 wdechów ratowniczych, 30 uciśnięć i 2 wdechy
Uruchom AED od razu, jak zostanie dostarczony

Jeżeli jesteś sam, zgodnie z algorytmem przeprowadź przez 1 min RKO, a następnie użyj AED.

Włącz AED i słuchaj poleceń głosowych urządzenia.

- Naklej elektrody na odsłoniętą klatkę piersiową, tak jak pokazano na opakowaniu elektrod:

- pod prawym obojczykiem wzdłuż tułowia,
 - pod lewą pachą wzdłuż tułowia.
- Odsuń się od poszkodowanego! Po naklejeniu elektrod następuje **analiza rytmu**.
 - W trakcie analizy rytmu nie wolno dotykać poszkodowanego!
 - Jeśli po analizie pojawi się komunikat: **Wyladowanie elektryczne wskazane**, odsuń się od poszkodowanego i wciśnij przycisk **wstrząs**.
 - Podczas wyladowania nie wolno dotykać poszkodowanego!
 - Po wyladowaniu natychmiast rozpocznij uciskanie klatki piersiowej oraz oddechy ratownicze (30 uciśnięć, 2 oddechy).
 - Wykonuj BLS do czasu automatycznego rozpoczęcia kolejnej **analizy rytmu serca**.
 - Jeśli po analizie pojawi się komunikat: **Wyladowanie elektryczne jest niewskazane**, natychmiast rozpocznij uciskanie klatki piersiowej oraz oddechy ratownicze (30 uciśnięć, 2 oddechy).
 - Wykonuj BLS do czasu automatycznego rozpoczęcia kolejnej **analizy rytmu serca**.

Aby bezpiecznie użyć defibrylatora, pamiętaj:

- Nie dotykaj poszkodowanego podczas analizy rytmu i defibrylacji.
- Nie naklejaj elektrod na mokrą klatkę piersiową. Koniecznie ją osusz, zanim nakleisz elektrody.
- Nie naklejaj elektrod na plastry.
- Nie naklejaj elektrod nad rozrusznikiem serca – jeśli jest widoczny, naklej elektrodę około 10 cm poniżej.
- U mężczyzn z obficie owłosioną klatką piersiową przed naklejeniem elektrod może być konieczne usunięcie włosów (użyj sprzętu znajdującego się w zestawie z AED).

Zalecane jest użycie AED u dzieci powyżej 1. roku życia (dziecko od 1. roku życia do okresu pokwitania). Jeżeli to możliwe, należy używać elektrod pediatrycznych razem z przystawką zmniejszającą energię defibrylacji lub z możliwością włączenia trybu pediatrycznego. Jeżeli takie urządzenie nie jest dostępne, należy zastosować AED.

U dzieci poniżej 1. roku życia (niemowlę – od 1. miesiąca życia do 1. roku życia) nie zaleca się stosowania AED.

Każdy z nas ma prawny obowiązek udzielenia pierwszej pomocy, a warunkuje to kilka aktów prawnych, m.in. art. 162 kk, art. 93 kw, art. 44 ustawy Prawo o ruchu drogowym, art. 4 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawa o Policji.

Pamiętaj, jeśli jesteś na miejscu zdarzenia, to od ciebie zależy życie i zdrowie poszkodowanych. Od twojej wiedzy, umiejętności i szybkości działania. Jeżeli na miejscu zdarzenia dostępne jest urządzenie AED, nie bój się go użyć. AED jest bezpieczny i skuteczny również w twoich rękach. □

Summary

AED use

An “early defibrillation” is one of chain links of the survival, that is an activity which we can carry out at the incident scene, before the arrival of medical services, and in this way increase the chances of a casualty's survival. We must only know what AED is – Automatic External Defibrillator, where to search for it and act according to the algorithm. In the following publication we can learn, how to perform defibrillations in individual age groups, acting according to the algorithm.

Źródło: Renata Cedro, WP CSP

SPECYFIKA OGŁĘDZIN ZWŁOK LUDZKICH UJAWNIONYCH W WODZIE

podinsp. Marek Bogusz

starszy wykładowca
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

kom. Iwona Bogusz

wykładowca
Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Zasoby wodne Polski są stosunkowo niewielkie. Wody powierzchniowe, które dzieli się na wody morskie przybrzeżne, rzeczne, jeziorne i inne¹, zajmują mniej niż 3% powierzchni kraju. W zestawieniu z faktem, iż około 70% powierzchni całego globu pokrywa woda, jest to wielkość drastycznie mała. Mimo to rocznie ma miejsce kilkaset przypadków utonięć, co stanowi 27% wszystkich wypadków śmiertelnych². Do utonięcia najczęściej dochodzi w rzekach (ok. 30%), jeziorach (ok. 25%) oraz stawach i sadzawkach (ok. 10–12% ogólnej liczby utonięć). Zdarzają się także inne miejsca utonięć, jak glinianki, baseny kąpielowe i przeciwpożarowe, rowy melioracyjne, kanały czy studnie (np. w roku 2001 doszło do 29 utonięć w wannie)³.

WSTĘP

Policja wodna, działająca na obszarach wodnych⁴ w ramach formacji Policji, powołanej do życia ustawą z dnia 6 kwietnia 1990 r.⁵, wśród swych rozlicznych zadań ma m.in. „ujawnianie zwłok ludzkich”⁶ i, zgodnie z art. 209 kpk, dokonanie ich oględzin. Zadania te są obecnie realizowane przez siły policyjne zgrupowane w czterech komisariatach: w Krakowie, Poznaniu, Warszawie i we Wrocławiu⁷. Zdecydowanie najczęściej spotykanym powodem pojawienia się zwłok ludzkich w wodzie jest utonięcie. Nie można jednak wykluczyć, iż do wody zostało wrzucone ciało osoby, która zmarła z innego powodu, np. w wyniku przestępnego spowodowania śmierci. Dowodem rozstrzygającym jest wówczas obecność powietrza w płucach, co bardzo łatwo jest stwierdzić podczas sekcji zwłok – wypreparowane płuca unoszą się na powierzchni wody.

UTONIĘCIE

Utonięcie definiuje się jako uniemożliwienie wymiany gazowej w płucach w wyniku zalania ich wodą lub inną cieczą, co skutkuje niedotlenieniem, a następnie nieodwracalnym uszkodzeniem centralnego układu nerwowego i zgonem.

Wyróżnia się pięć okresów utonięcia⁸:

- I. Okres niespodziewanych, szybkich oddechów (trwający od kilku do kilkunastu sekund), spowodowany nagłym podrażnieniem ustroju przez wodę o temperaturze znacznie niższej od temperatury ludzkiego ciała oraz strachem, wynikającym ze znalezienia się w sytuacji zagrożenia. W tym okresie może dojść do hiperwentylacji płuc i nadmiernego wzrostu stężenia tlenu we krwi, w następstwie czego pojawia się poczucie dezorientacji u osoby tonącej.
- II. Okres oporu (trwający od pół minuty u osób niewytrenowanych do nawet kilku minut w przypadku dobrych pływaków) polegający na świadomym wstrzymaniu oddechu. W okresie tym osoba tonąca zanurza się pod wodę. Czas świadomego wstrzymania oddechu nie tylko zależy od stopnia wytrenowania osoby tonącej, ale i od tego, na ile intensywnie walczy ona o utrzymanie się na powierzchni. Wysiłona praca mięśni szkieletowych powoduje zwiększenie zużycia tlenu i produkcji dwutlenku węgla, co wydatnie skraca ten czas.
- III. Okres wydatnych ruchów oddechowych wskutek narastającej duszności (trwający od jednej do dwóch i pół minuty), w wyniku których woda dostaje się do dróg oddechowych i ulega spienieniu w związku z nasiloną czynnością oddechową. Spienienie jest spowodowane mieszaniem się wody zalegającej drogi oddechowej z zalegającym tam śluzem, powietrzem z płuc oraz treścią pokarmową – w tym okresie

woda (zimna i często zanieczyszczona) jest odruchowo łykana przez osobę tonącą, co może powodować wymioty.

IV. Okres zamartwicy (trwający od jednej do półtorej minuty), w którym następują zatrzymanie czynności oddechowych, utrata czucia i przytomności w wyniku masywnego niedotlenienia i śmierci mózgu.

V. Okres oddechów końcowych (trwający około jednej minuty), w którym funkcjonowanie centralnego układu nerwowego ogranicza się do funkcji wegetatywnych (odruchowych).

W tym okresie występują drgawki toniczne i prężenie ciała.

Śmierć następuje zwykle po upływie czterech – sześciu minut od chwili znalezienia się osoby pod wodą. U osób nieprzytomnych czas ten może się przedłużyć do około ośmiu minut. Spowodowane jest to tym, że wówczas nie występuje okres pierwszy i drugi – osoba nieprzytomna nie walczy o swe życie, a zatem nie zużywa cennego tlenu. Znane są przypadki przebywania w wodzie pod lodem osób nieprzytomnych nawet czterdzieści minut bez znaczącego uszczerbku dla zdrowia⁹. Oczywiście osoby z doskonale opanowaną umiejętnością nurkowania mogą przebywać pod wodą znacząco dłużej bez wejścia w okres trzeci, tj. wydatnych ruchów oddechowych.

Obraz sekcyjny osoby, która utonęła w wodzie słodkiej (wody śródlądowej), różni się od obrazu sekcyjnego osoby tonącej w wodzie słonej (morskiej)¹⁰. Wynika to z faktu, że woda słodka zawiera stosunkowo mało rozpuszczonych w sobie substancji (soli mineralnych) i jest hipotoniczna¹¹ w stosunku do krwi i innych płynów ustrojowych. Dlatego też łatwo ulega wchłonięciu na drodze osmozy z pęcherzyków płucnych do naczyń krwionośnych, wskutek czego dochodzi do rozwodnienia krwi i przyrostu jej objętości (hiperwolemia). To z kolei skutkuje spadkiem toniczności krwi w stosunku do wnętrza krwinek, przenikaniem wody do ich wnętrza, wzrostem objętości krwinek i ich hemolizą, czyli rozpadem połączonym z uwolnieniem hemoglobiny (czerwonego barwnika krwi).

W wodzie morskiej, która ze względu na dużą ilość rozpuszczonych w niej soli mineralnych jest hipertoniczna¹² w stosunku do krwi, zachodzi proces odwrotny. Do płynu, który u topielca zalega w pęcherzykach płucnych, dyfundują cząsteczki wody z krwi w celu wyrównania stężeń. Prowadzi to do spadku objętości krwi obwodowej, wzrostu jej toniczności (hiperwolemia) oraz, w dalszej kolejności, do obkurczenia się erytrocytów.

W obrazie sekcyjnym śmierci w wyniku utonięcia¹³ charakterystyczna jest rozedma wodna płuc. Są one jakby za duże w stosunku do rozmiarów klatki piersiowej, ich brzegi przednie zachodzą na siebie, zaś na powierzchni zewnętrznej widoczne są dociski żeber, jak gdyby płuca nie mieściły się w jamie klatki piersiowej. Ponadto zawartość żołądka i przyległej części jelita cienkiego ulega rozwodnieniu i spienieniu na skutek dostającej się tam wody w III okresie tonięcia (objaw Wydlera).

ZMIANY POŚMIERTNE W ZWŁOKACH PRZEBYWAJĄCYCH W WODZIE

Gdy zwłoki opadną na dno akwenu, przyjmują one zazwyczaj pozycję, w której zwrócone są plecami do góry. Dotykają dna czołem, łokciami i kolanami¹⁴. O ile nie nastąpi przemieszczenie się ich w wyniku działania prądów wodnych, w tych właśnie miejscach należy spodziewać się wystąpienia plam opadowych (wczesna przemiana pośmiertna) oraz pośmiertnych otarć naskórka. Zmiany opisane¹⁵ poniżej są spowodowane rozwojem flory na

zwłokach lub należą do późnych przemian pośmiertnych, czyli rozwijających się w pełni w zwłokach po upływie dwunastu godzin od chwili zgonu. W odróżnieniu od wczesnych przemian pośmiertnych ich rozwój ma niewielki związek z ustaniem krążenia krwi w organizmie. Teoretycznie pozwalają one na ustalenie przypuszczalnego czasu zgonu. W praktyce jednak świadczą jedynie o tym, jak długo zwłoki przebywały w wodzie. Należy o tym pamiętać szczególnie wówczas, gdy przyczyną śmierci nie było utonięcie, a zwłoki noszą przyżyciowe obrażenia, w wyniku których mógł nastąpić zgon.

- Jeśli na powierzchni zwłok można zauważyć rozwój glonów wodnych, przyjmuje się, że zwłoki przebywały w wodzie co najmniej cztery doby. Oczywiście ten wyznacznik jest wielce nieprecyzyjny, gdyż zupełnie inaczej glony będą się rozwijać we względnie wysokich temperaturach okresu letniego, a inaczej w zimie. Inaczej rozwój przebiegnie w zetknięciu z bogatą w roślinność wodą jeziorną, a inaczej z wodą w basenie pływackim. Jednakże nie należy spodziewać się widocznych glonów przed upływem ww. wspomnianego czasu.
- W wodzie może dochodzić do wyjadania tkanek zwłok przez zwierzęta wodne (ryby, raki, szczury wodne, owady, skorupiaki). Utrudnia to lub wręcz uniemożliwia identyfikację zwłok. Może mieć także aspekt pozytywny, przyczyniając się do ustalenia czasu przebywania zwłok w wodzie. Na przykład pchły przeżywają pod wodą do 24 godzin, a wszy nawet do 48 godzin¹⁶.
- Powierzchnia skóry pokryta jest martwymi, zrogowaciałymi komórkami, czyli naskórkiem. Komórki te łatwo chłoną wilgoć i pęcznieją. Powoduje to powiększenie ich objętości. Przestają wówczas „mieścić się” na powierzchni ciała i tworzą pofałdowania i wybrzuszenia. Zjawisko to najlepiej widać w miejscach, w których naskórek jest szczególnie gruby. Dotyczy to przede wszystkim powierzchni dłoni i stóp. Intensywniej dotyka osób z wyjątkowo grubym naskórkiem – osób pracujących rękami ciężko fizycznie.
- Po około trzech, czterech godzinach przebywania zwłok w wodzie zaczyna się proces marszczenia naskórka na końcach palców („skóra praczek”). Na całych palcach rąk jest w pełni obserwowalny po upływie doby, na podeszwach stóp po dwóch dobach, na całych dłoniach po trzech – pięciu dniach, a na grzbiecie rąk i stóp po pięciu – sześciu. Po tym czasie dochodzi do złuszczenia się (odpreparowywania od skóry) naskórka pod wpływem ucisku. Jeśli zwłoki przebywają w wodzie powyżej dwu – trzech tygodni, naskórek złuszcza się w całości w postaci tzw. „rękawiczek”.
- Proces gnicia spowodowany jest rozwojem w zwłokach bakterii gnilnych. W środowisku wodnym jedynym ogranicznikiem ich rozwoju może być temperatura otoczenia. Najszybciej gnicie przebiega w temperaturze 36°C, która w wodach Polski nie jest spotykana. Każde obniżenie temperatury spowolni proces rozwoju bakterii gnilnych, aż do całkowitego zamarcia w temperaturze zamarzania wody. Spowolnienie procesu gnilnego może spowodować także intensywna antybiotykoterapia, zastosowana przez przyszłego topielca tuż przed zgonem. Zwykle w temperaturze pokojowej gnicie jest najpierw obserwowalne po dwóch dniach od zgonu w postaci zielonkawego zabarwienia powłok brzucha w miejscu, gdzie przebiega okrężnica. W niej formowany jest kał. Występuje tam zatem olbrzymia ilość bakterii gnilnych, występujących w organizmie przyżyciowo z przyczyn fizjologicznych. Następnie gnicie obejmuje pozostałe okolice ciała. W wyniku procesu gnicia jest wytwarzana duża ilość gazów gnilnych (głównie metanu, siarkowodoru i dwutlenku węgla), powodujących

UTONIECIA – OGŁĘDZINY

charakterystyczne rozdęcie jam ciała, nazwane gigantyzmem Caspra. Gazy zwiększają wydatnie wyporność i tym samym powodują wypłynięcie zwłok na powierzchnię wody (o ile nie doszło do zaplątania ich w np. podwodną roślinność). Latem, gdy temperatura wody jest relatywnie wysoka, zwłoki wypływają zwykle po tygodniu, zimą okres ten wydłuża się do mniej więcej miesiąca. Masywne gnicie prowadzi do całkowitego rozłożenia tkanek miękkich, czyli do zeszkieletonowania.

- Znaczenie później, bo dopiero po około sześciu tygodniach przebywania w wodzie, rozpoczyna się w tkankach podskórnych i postępuje do wnętrza zwłok przeobrażenie tłuszczowo-woskowe. Dochodzi do niego w środowisku głębokich jezior, gdzie występuje stała, niska temperatura 4°C (termoklina). Bakterie gnilne rozmnażają się wówczas bardzo słabo. Zanim ciało zgnije, wcześniej tkanka tłuszczowa zwłok przemienia się w ciała tłuszczowe. Po mniej więcej roku całe zwłoki przeobrażają się. Jest to przemiana utrwalająca, ponieważ można poddać je pełnej sekcji sądowo-lekarskiej i uzyskać pełne spektrum wiedzy, jak przy zwłokach świeżych.

METODYKA OGŁĘDZIN

Przystępując do oględzin zwłok znalezionych w wodzie, należy postępować zgodnie z wypracowaną metodyką¹⁷.

- Poszukiwania i wydobywanie zwłok ze zbiorników wodnych jest zadaniem Państwowej Straży Pożarnej lub Policji oraz innych służb, których funkcjonariusze lub żołnierze mają stosowne uprawnienia do prowadzenia prac podwodnych.
- Przestrzeganie zasady, że zadaniem nurka poszukującego zwłok jest nie tylko zlokalizowanie i wydobywanie zwłok, lecz również przeprowadzenie oglądu miejsca zdarzenia, w tym znalezienia zwłok.

Z przyczyn zupełnie oczywistych nie jest możliwe przeprowadzanie pełnych oględzin miejsca znalezienia zwłok ujawnionych pod powierzchnią wody z uwzględnieniem wszystkich czynności przewidzianych stosownymi przepisami¹⁸. Szczególnie ogromne trudności może przysporzyć wytyczenie stałych linii (punktów) odniesienia w celu zwymiarowania usytuowania zwłok i ewentualnych śladów kryminalistycznych. Biorąc pod uwagę specyfikę zdarzenia, zwłaszcza to, że zwłoki i ślady mogą cały czas przemieszczać się z prądem wody, nawet podczas trwania oględzin, wydaje się zasadne odstępianie od dokładnego wymiarowania ww. obiektów.

W zdecydowanej większości przypadków odnalezienia zwłok w wodzie oględzin dokonuje się na powierzchni, po ich wydobywaniu. Istotne jest, aby organ procesowy miał możliwość obejrzenia obrazu zarejestrowanego kamerą podwodną¹⁹.

- Określenie, przed przystąpieniem do wydobywania zwłok z wody, ich położenia i ułożenia w miejscu ujawnienia (czy leżą na brzuchu, na plecach, na boku, położenie w stosunku do krzywizny dna, czy wolno pływają, czy są zaczepione, jeśli tak, to o co i czym).

Zwłoki powinny przebywać w wodzie do chwili przybycia organu procesowego prowadzącego postępowanie²⁰ i zabezpieczone przed przemieszczaniem się poprzez przywiązanie jednego końca linki do nadgarstka lub kostki zwłok, a drugiego do elementu stałego na brzegu, np. do drzewa. Po wydobywaniu zwłok linka zabezpieczająca powinna być przekazana organowi prowadzącemu postępowanie.

- Wykonanie pod wodą zdjęć lub filmów wideo obrazujących miejsce zdarzenia, w tym położenia i ułożenia zwłok (jeżeli

grupa poszukiwawcza nie dysponuje sprzętem do fotografowania lub filmowania pod wodą, nurek przekazuje informacje np. drogą radiową, zapamiętuje obraz sytuacji i po wyjściu z wody przekazuje jej opis organowi prowadzącemu postępowanie przygotowawcze, np. podczas przesłuchania go w charakterze świadka).

Fotografia podwodna jest procesem o wiele bardziej skomplikowanym niż ta wykonywana na lądzie nie tylko z powodu konieczności zastosowania specjalistycznego sprzętu. Głównym problemem są zniekształcenia obrazu. Prędkość rozchodzenia się fal świetlnych w środowisku wodnym jest inna niż w powietrzu. Zjawisko to powoduje, że obserwowane obiekty wydają się większe o jedną trzecią. Dlatego szczególnie istotne jest umieszczenie skalówki w każdym kadrze, by można było ustalić naturalne wielkości. Kolejnym problemem jest kolorystyka obrazu. Wraz ze wzrostem głębokości woda coraz intensywniej pochłania promieniowanie w widmie czerwieni i żółci, co skutkuje niebieskawo-zielonymi zdjęciami, które nie oddają w pełni rzeczywistej barwy fotografowanych przedmiotów. Głębokość nie jest jedyną przyczyną tłumienia barw. Należy także pamiętać o całkowitej drodze przebytej przez światło w wodzie – np. w bardzo przejrzystej wodzie na głębokości 2 m przedmiot koloru czerwonego, obserwowany z bliska, jest postrzegany jako czerwony, ale po odpłynięciu od niego na odległość 3 m jego barwa jest postrzegana jako brązowa²¹. Jakość zdjęć zależy również od przejrzystości wody²².

- Rozważenie możliwości wykorzystania w poszukiwaniu, identyfikacji i dokumentacji obiektów podwodnych w warunkach morskich i śródlądowych pojazdów głębinowych załogowych oraz typu ROV²³, a także technologii przestrzennej obserwacji obiektów podwodnych w czasie rzeczywistym.
- Rozważenie możliwości wykorzystania kamer podwodnych do udokumentowania miejsca zdarzenia pod wodą.
- Opisanie akwenu w miejscu zdarzenia (prąd, rodzaj dna, temperatura wody²⁴, głębokość wody, przejrzystość wody²⁵ itd.).
- Uwzględnienie okoliczności, że podczas wydobywania zwłok z wody przez nurka lub np. trałem, istnieje możliwość powstania urazów wtórnych, które mogą zmienić obraz przyżyciowych obrażeń lub zatrzeć istotne ślady, związane np. z obrażeniami pośmiertnymi.

Należy pamiętać, że obrażenia przyżyciowe zadane przez śruby napędowe jednostek pływających lub elementy budowli hydrotechnicznych (np. mosty, tamy, pomosty) lokalizują się na ogół w okolicy grzbietowej, pośladkowej i potylicznej.

- Uwzględnienie, że zwłoki przebywające w wodzie, szczególnie zimnej, ulegają rozkładowi bardzo powoli, zaś po wydobywaniu na powietrze procesy gnilne przebiegają w błyskawicznym tempie. Zwłoki – po opisanie w miejscu znalezienia – powinny być jak najszybciej przewiezione do prosektorium.
- Poszukiwanie przedmiotów lub zwłok na brzegach akwenów w pobliżu miejsca zdarzenia, z uwzględnieniem przebiegu prądów i uwarunkowań atmosferycznych.

Ujawnianie i zabezpieczanie śladów kryminalistycznych ma miejsce nie tylko pod wodą, ale i na powierzchni. Należy uwzględnić dwa „poziomy”²⁶: górny (np. przedmioty pływające na powierzchni wody, pomosty, linia brzegowa) oraz dolny (dno zbiornika wodnego). Istotne jest prawidłowe wyznaczenie obszaru miejsca zdarzenia, gdyż nie zawsze jest ono tożsame z miejscem znalezienia zwłok. Należy wziąć pewną poprawkę na wiatr (ewentualne przemieszczenie się śladów) i możliwość przemieszczania się zwłok z nurtem rzeki.

UŻYCIE PSA SŁUŻBOWEGO

Do ujawniania zwłok w środowisku wodnym używa się specjalnie przeszkolonych psów do poszukiwania zwłok pod wodą²⁷. Wykorzystuje się przy tym ich wyjątkową sprawność węchową, która jest ponad 110 tys. razy większa niż sprawność przeciętnego człowieka, a ponadto pies tropiący jest w stanie rozróżnić pół miliona zapachów. Policja wodna w Polsce oraz Państwowa Straż Pożarna wykorzystują z dużym powodzeniem trzy rasy psów: owczarek niemiecki, labrador oraz nowofundland. Zapach zwłok zanurzonych w wodzie rozchodzi się pod wodą w postaci tzw. „stożka zapachu”²⁸. Zakłada się, że podstawa stożka znajduje się tuż pod powierzchnią wody. Następnie zapach unosi się do góry i jest niesiony z prądem wody zgodnie z kierunkiem wiejącego wiatru. Poszukiwania powinny więc się odbywać pod wiatr i pod prąd płynącej wody. Są jednak znaczące utrudnienia. Zapach zbiera się na powierzchni wody w takich miejscach, jak zalegające kłody, gałęzie itp. Należy jednak pamiętać, że różnice w temperaturze wody poszczególnych warstw na różnej głębokości (termokliny) zatrzymują zapach pod wodą, ewentualnie zapach może przemieszczać się wzdłuż tych warstw. W przypadku, kiedy ciało zanurzone jest częściowo, zapach może być niesiony w każdym kierunku (ze względu na zmienne kierunki wiatru). Jak wspomniano wcześniej, w głębokich jeziorach zwłoki ulegają przemianom tłuszczowo-woskowym, dlatego też użycie psa może się okazać bezskuteczne, gdyż będzie on prawdopodobnie alarmował zbyt często lub w ogóle ze względu na intensywny zapach takich zwłok. Kolejnym problemem jest to, że zwłoki ludzkie „pachną” dla psa podobnie jak zwłoki zwierzęce. Wiedząc o tym i analizując zachowanie psa, należy określić najbardziej prawdopodobne miejsce lokalizacji zwłok i tam skierować pływaka. Najlepszą metodą poszukiwania zwłok jest najczęściej metoda okrężna²⁹. Środkiem okręgu powinno być miejsce zaznaczone przez psa. W zależności od siły prądu wody wyznaczony minimalny promień okręgu powinien mieć od 1,5 m w jeziorach (woda stojąca) do 10 m w przypadku wartkich rzek.

PODSUMOWANIE

Jak podano na wstępie, około 1/3 wszystkich wypadków śmiertelnych to utonięcia. Jeśli dodać do tego zwłoki, które wydobyto z akwenów, a przyczyną śmierci nie było zalenie płuc wodą, to daje całkiem sporą liczbę oględzin zwłok znalezionych w wodzie. Pamiętać należy, że aby mieć do czynienia ze zwłokami w wodzie, na terenie działania danej jednostki Policji wcale nie musi znajdować się rzeka czy jezioro – wystarczy mała sadzawka albo rów melioracyjny. To wyraźnie dowodzi, że praktycznie każda jednostka terenowa Policji być może będzie musiała zmierzyć się z zadaniem polegającym na przeprowadzeniu takich oględzin. Wówczas podstawową trudnością, z jaką się zetknie, będzie sytuacja, że policjant, który jest przeszkolony do wyznaczania obszaru oględzin, ujawniania i zabezpieczania śladów kryminalistycznych (technik kryminalistyki), najczęściej nie będzie miał uprawnień do prowadzenia prac podwodnych. Krótko mówiąc, inna osoba wykona czynności oględzinowe pod wodą, a inna po wyłowieniu zwłok na ląd. W związku z tym zawsze należy mieć na uwadze fakt, że tylko właściwa współpraca i komunikowanie się między osobami wykonującymi czynności w tak różnych miejscach umożliwią prawidłowe przeprowadzenie oględzin zwłok znalezionych w wodzie. □

- ¹ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019, z późn. zm.).
- ² A. Bodziak, *Specyfika oględzin miejsca znalezienia zwłok. Podwodni Świadkowie*, „Przegląd Pożarniczy” 2004, nr 4.
- ³ B. Hołyst, *Utonięcia w Polsce i na świecie*, w: *Międzynarodowa Konferencja Naukowa WOPR w jednoczącej się Europie*, Sandomierz 2004.
- ⁴ J. Telak, R. Rodziewicz, *Zarys historii policji wodnej (recznej) w Polsce w latach 1919–2013*.
- ⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).
- ⁶ Zarządzenie nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 70).
- ⁷ R. Boszko, *Koncepcja ochrony bezpieczeństwa i porządku na obszarach wodnych w kraju*, Biuro Prewencji KGP, Warszawa 1997.
- ⁸ T. Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*, Warszawa 1993.
- ⁹ B. Hołyst, *Utonięcia w Polsce i na świecie*.
- ¹⁰ T. Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*.
- ¹¹ Stężenie soli mineralnych w wodzie jest mniejsze niż stężenie soli mineralnych we krwi i innych płynach ustrojowych.
- ¹² Stężenie soli mineralnych w wodzie jest większe niż stężenie soli mineralnych we krwi i innych płynach ustrojowych.
- ¹³ T. Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*.
- ¹⁴ B. Hołyst, *Utonięcia w Polsce i na świecie*.
- ¹⁵ T. Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*.
- ¹⁶ E. Kaczorowska, D. Pieśniak, Z. Szczerkowska, *Entomologiczne metody określania czasu śmierci*, Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii 2002, nr 4.
- ¹⁷ *Metodyka oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar*, KGP, Warszawa 2012.
- ¹⁸ Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie wykonywania czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 7, z późn. zm.).
- ¹⁹ A. Bodziak, *Nietypowe metody poszukiwania ofiar wypadków na wodzie oraz profilaktyka oględzin miejsca znalezienia zwłok pod wodą*, „Polskie Towarzystwo Medycyny i Techniki Hiperbarycznej” 2005, nr 2.
- ²⁰ Tamże.
- ²¹ http://nurkopedia.pl/index.php?title=Widzenie_pod_woda.
- ²² M. Witwicka, *Specyfika oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia w środowisku wodnym*, w: *Konferencja Taktyka i technika kryminalistyczna – wczoraj, dziś, jutro*, Legionowo 2009.
- ²³ *Remote Operated Vehicle* (z ang.: zdalnie sterowany bezzałogowy pojazd głębinowy).
- ²⁴ Mierzona na głębokości ok. 10 cm trzykrotnie przez 3–5 minut i podawana jako średnia pomiarów.
- ²⁵ Określana jako głębokość zanurzenia krążka Secchiego (drewniany krążek pomalowany na czarno na dwie białe i dwie czarne ćwiartki), przy której dochodzi do zaniknięcia różnicy pomiędzy białą i czarną jego częścią.
- ²⁶ M. Witwicka, *Specyfika oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia w środowisku wodnym*.
- ²⁷ A. Bodziak, *Nietypowe metody poszukiwania ofiar wypadków na wodzie oraz profilaktyka oględzin miejsca znalezienia zwłok pod wodą*.
- ²⁸ Tamże.
- ²⁹ Tamże.

Summary

Specificity of the examination of a human corpse

This publication is devoted to the specificity of the examination of human corpses detected in the aquatic environment, where death could take place both for drowning or other reasons, and the body found itself in water after death. A process of drowning and distinctive features for a post-mortem examination picture for death as a result of flooding lungs by sweet and salty water was discussed. The article also concentrates on posthumous changes occurring in human corpses staying in water, especially in the context of a determination on their grounds of the presumable time of death. A detail methodology of the way of postmortem examination of human corpses found in basins was described, including aspects of the use of a service dog.

Źródło: Renata Cedro, WP CSP

PODŁOŻE ORAZ OCENA ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH U PSÓW SŁUŻBOWYCH

dr Marta Walczak

adiunkt
Zakładu Zachowania się Zwierząt
Instytutu Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN

kom. Artur Walasek

ekspert
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

Zachowania agresywne stanowią najczęstsze reakcje społeczne ludzi i zwierząt, wykształcone na drodze ewolucji. Wszystkie zwierzęta są zarówno anatomicznie, fizjologicznie i genetycznie przystosowane do przejawiania agresji, ze względu na charakter adaptacyjny tego zachowania.

Agresja jest pojęciem bardzo szerokim, dotyczącym różnych typów zachowań, a objęcie jej jedną uniwersalną definicją może sprawić trudność. Z jednej strony, proponowane definicje skupiają się na celu działań zachowań agresywnych (np. zastraszenie lub skrzywdzenie innych osobników), z drugiej – dodatkowo opisują, w jaki sposób zachowanie się przejawia (np. poprzez groźby kończące się konfrontacją) [1]. Moyer wyróżnia następujące podtypy agresji: drapieżczą, między samcami, wywołaną strachem, spowodowaną rozdrażnieniem, macierzyńską, terytorialną oraz instrumentalną [2]. Z kolei Federsen-Petersen wymienia dwa odmienne typy agresji: atak łowczy (morderczy) – występujący w zasadzie u zwierząt drapieżnych w stosunku do innych gatunków, mający na celu zdobycie pokarmu, oraz atak afektywny (emocjonalny) – stanowiący zachowania obronne, występujący zarówno u zwierząt drapieżnych, jak i potencjalnych ofiar [3].

Powyższy podział zachowań agresywnych wskazuje, jak złożone jest to zagadnienie oraz jak multidyscyplinarnego podejścia wymaga – nie tylko w poznawaniu mechanizmów powstawania agresji, ale także jej przebiegu.

KILKA SŁÓW O BIOLOGICZNYM PODŁOŻU AGRESJI

Już Hipokrates poszukiwał źródeł wszelkich emocji w mózgu, ale to dopiero słynne dzieło Darwina „O wyrazie uczuć u człowieka i zwierząt” dało początek biologicznym badaniom nad

tym mechanizmem. Struktury mózgu biorące udział w kontrolowaniu i hamowaniu zachowań impulsywnych to głównie kora przedczołowa (okolica nadoczodołowa przyśrodkowa) oraz układ limbiczny. Układ limbiczny zawiera struktury kontrolujące typowe zachowania, wykształcone na drodze ewolucji, charakterystyczne dla danego gatunku. Często reakcje te służą przetrwaniu i podtrzymaniu życia, gdyż układ ten pełni funkcję układu „szybkiego reagowania”, mającego zdolność błyskawicznego rozpoznawania zagrożeń oraz przeciwdziałania im poprzez współpracę z innymi układami [4]. Okazuje się, że poprzez manipulację w narządzie (np. drażnienie prądem elektrycznym) czy też w wyniku stanów chorobowych (np. nowotworów) może dojść do zmiany kierunku oddziaływań w strukturach układu limbicznego [5]. Również operacyjne uszkodzenie ciała migdałowatego prowadzi albo do wzrostu agresywności, albo do jej wyeliminowania u psów poddanych zabiegom [6]. Co ciekawe, istniejące neurony, których drażnienie powoduje przeciwną reakcję – obrony, agresji czy ucieczki, mogą znajdować się w tych samych obszarach. Informacje pochodzące z układu limbicznego są przekazywane do kory mózgowej, w której dochodzi do integracji oraz analizy otrzymanych informacji, co skutkuje reakcją behawioralną w postaci odruchów lub świadomych zachowań. Kora mózgowa i układ limbiczny działają antagonistycznie – podczas gdy jedno zostaje aktywowane, drugie jest tłumione bądź hamowane [4].

Zmiany w zachowaniu pozostają pod wpływem wielu substancji biologicznie czynnych występujących w organizmie, tj. neuroprzekazników, hormonów i metabolitów. Najlepiej

poznanym neuroprzekaznikiem, w odniesieniu do zachowań agresywnych, jest serotonina, której poziom był analizowany niejednokrotnie u gryzoni laboratoryjnych, np. u myszy z tzw. knock-outem genu receptora uwalniającego neuroprzekaznik [5]. Badania stężenia serotoniny w surowicy krwi psów wykazały, że jej poziom jest istotnie niższy u osobników agresywnych w porównaniu z grupą kontrolną [7]. Co więcej, najniższe stężenie tego neuroprzekaznika przypisano psom z agresją defensywną⁸.

Omawiając czynniki wpływające na zachowania agresywne, nie można pominąć współdziałającego z układem nerwowym układu dokrewnego, a w szczególności hormonów płciowych, np. testosteronu lub związanych z reakcjami stresowymi – adrenaliny, noradrenaliny czy kortyzolu. Powszechnie uważa się, że kastracja samców niweluje agresję, jednakże wyniki badań naukowych pozostają w tej kwestii sporne. Np. Hopkins [9] zaobserwował spadek odsetka zachowań agresywnych pomiędzy samcami u 60% kastrowanych osobników, z kolei Neilson i współautorzy stwierdzili, że zabieg zmniejsza agresywność w stosunku do domowników u około 25% psów, a w stosunku do obcych – u 10–15% osobników [10].

Wszystkie etapy reakcji zachodzących w układzie nerwowym pozostają pod kontrolą genów, co w konsekwencji może prowadzić do zmian w zachowaniu zwierząt. Współczesna etologia, tłumacząc zatem powstawanie zachowań, podkreśla istotną rolę czynników genetycznych. Obecna wiedza na temat genetycznego podłoża agresji psów opiera się głównie na analizie powiązania cech zachowania z wariantami struktury DNA, w szczególności tzw. polimorfizmem pojedynczych nukleotydów (*Single Nucleotide Polymorphism* – SNP) lub polimorfizmami powtórzeń odcinków DNA – tzw. VNTR (*Variable Number of Tandem Repeats* – zmienna liczba tandemowych powtórzeń w DNA). Np. Våge i współautorzy wykazali asocjacje zachowań agresywnych w stosunku do ludzi u angielskich cocker spanieli z polimorfizmem 3 genów: receptora dopaminy D1, receptora serotoniny 1D, 2D oraz genu transportera neurotransmitera Slc6A1 [11]. Takeuchi i współautorzy powiązali zachowanie agresywne w stosunku do obcych u rasy shiba inu z polimorfizmem genu transportera glutaminy Slc1A2 [12]. Natomiast Kono i współautorzy stwierdzili asocjację pomiędzy polimorfizmami VNTR w genie receptora androgenu (AR) i agresją w stosunku do obcych u rasy akita inu [13]. Fenotypy agresywne, opisywane w literaturze, były typowane głównie na podstawie oceny właścicieli zwierząt, co mogło prowadzić do fałszywej asocjacji między pojawiającymi się zmianami w DNA a badaną cechą. Należy również nadmienić, iż analiza polimorfizmów DNA w pojedynczych genach, w odniesieniu do zachowania będącego pod kontrolą wielu genów, nie daje satysfakcjonujących rezultatów. Dlatego też, dzięki rozwijającej się technologii, podejmowane są obecnie próby sekwencjonowania całych genomów w celu identyfikacji wariantów genów oraz rejonów międzygenowych, mogących odpowiadać za cechy poligenowe, w tym za cechy zachowania.

ZNACZENIE AGRESJI U PSÓW SŁUŻBOWYCH

Problem agresji dotyczy nie tylko zwierząt utrzymywanych w domu czy w hodowlach. Psy są również szeroko wykorzystywane przez człowieka, np. w służbach mundurowych

do wyszukiwania narkotyków czy ładunków wybuchowych, jednak ich największa liczba jest szkolona w specjalności patrolowej i patrolowo-tropiącej. U zwierząt przeznaczonych do służby agresja może wydawać się zachowaniem pożądanym, ponieważ pies służbowy powinien umieć atakować. Należy dostrzec tu również różnicę między pracą podczas ćwiczeń obronczych psów używanych w sportach kynologicznych a pracą psów wykorzystywanych w służbach mundurowych. W pierwszym przypadku, jak wskazuje sama nazwa, ćwiczenia obroncze traktowane są przez psa jako swoista gra z pozorantem według z góry ustalonych zasad. Ćwiczenia takie nie przygotowują jednak zwierzęcia do konfrontacji z napastnikiem w sytuacji realnego zagrożenia. Przyjmuje się, że zaledwie kilka procent psów z całej sportowej populacji jest w stanie zareagować aktywną obroną swojego przewodnika. W odróżnieniu od psa sportowego, praca psa służbowego nie przebiega w stałych (kameralnych) warunkach, tzn. na otwartym, trawiastym terenie. Od psa służbowego wymaga się „prawdziwej obrony”. Musi się on odnaleźć w zmiennych warunkach służby, tj. o dużym nasileniu bodźców stresowych, o różnej porze dnia i nocy, podczas podejmowania wielu interwencji, przeszukań terenu i pomieszczeń czy w czasie kontrolowania agresywnie zachowującego się tłumu na stadionie. Niejednokrotnie w powyższych sytuacjach jest zagrożone zdrowie i życie psa, jak i jego przewodnika. W związku z tym pies służbowy musi się wykazać silnym popędem walki, ale wzbudzany przez kontrolowaną agresję w sytuacjach realnie niebezpiecznych.

Ważne jest, by do służby patrolowej/patrolowo-tropiącej nie trafiały psy z agresją o podłożu lękowym. Ten rodzaj agresji jest niestety stosunkowo często spotykany u psów kandydujących do służb mundurowych lub ujawnia się podczas szkolenia. Agresja o podłożu lękowym jest niepożądana ze względu na fakt, iż pies atakujący ze strachu gryzie mocno i w niekontrolowany sposób, często też uczy się rozładowywania tą drogą emocji i frustracji, stając się potencjalnie niebezpiecznym dla otoczenia. Lękliwość wymieniana jest ponadto jako najczęstszy powód nieprzyjęcia psa do służby lub wycofania ze służby psa już pracującego [14]. Zarówno proces udomowienia wilka – przodka psa, jak i selekcja wielu ras miały doprowadzić do obniżenia agresywności oraz lękliwości, w szczególności w stosunku do człowieka. Aktywatorami strachu mogą być nowe, nieznane do tej pory zwierzęciu bodźce środowiskowe, które cechują się bardzo dużą intensywnością (np. mogą być bardzo głośne), bodźce mające znaczenie ewolucyjne (pozwalające na przetrwanie) czy też wynikające z doświadczenia i będące awersyjne dla zwierzęcia [15]. Do agresji wywołanej strachem dochodzi między innymi wówczas, gdy osobnik, którego pies postrzega jako zagrożenie, znajdzie się zbyt blisko, czyli przekroczy dystans krytyczny dla psa w sytuacji, kiedy zwierzę nie widzi możliwości ucieczki [16]. Im większe jest odczuwanie strachu przez psa, tym intensywniejsza może być agresja. Obawa przed ludźmi niekoniecznie wynika z negatywnych epizodów spowodowanych np. złym traktowaniem, ale może być skutkiem braku doświadczenia i kontaktów socjalnych w krytycznym okresie rozwoju psa. Oczywiście, głównym czynnikiem wpływającym na socjalne zachowanie szceniąt, a później dorosłych psów jest zawsze ich indywidualny temperament. Agresja wywołana strachem może występować razem z innymi typami agresji. Broniący swego terytorium pies może np. wykazywać objawy lęku, gdy zbliża się do intruza lub od oddala. Pies, który spotka się

BADANIA ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH

PRÓBY SOCJALIZACJI

Głaskanie psa sztuczną ręką

Zapoznanie psa z manekinem wielkości dziecka

Podejście nieznanymi psu osób w różnych układach

Przejście spokojnego psa

PRÓBY Z UŻYCIEM REKWIZYTÓW

Użycie koca, parasola, szybko poruszającego się zdalnie sterowanego samochodu oraz próba dźwiękowa z użyciem metalowych misek

z nieznaną mu osobą, może się do niej zbliżyć i uciec, gdy nastąpi konflikt między strachem a jego skłonnościami socjalnymi. Obserwuje się to u psów, które np. machają ogonem, wydawałoby – z przyjacielskim pozdrowieniem, i równocześnie warczą. Również w zależności od cech bodźców reakcje behawioralne zwierząt mogą się znacznie różnić, a niekiedy są sprzeczne ze wzorcami zachowań.

W związku z pojawiającymi się problemami behawioralnymi do programów hodowlanych wprowadza się testy pozwalające na wytypowanie psów potencjalnie lękliwych, o skłonnościach do ucieczki lub z predyspozycjami do agresji. W niektórych krajach przeprowadzanie testów behawioralnych pod kątem niepożądanego agresji jest obowiązkowe. Testy takie stosuje się m.in. w Holandii, gdzie na skutek wielu przypadków pogryzień przez psy rasy pit bull rząd powołał i wspiera finansowo Komitet Doradczy zajmujący się problemem agresji u psów ras uważanych za niebezpieczne [17]. Z kolei w odniesieniu do psów kandydujących do służb mundurowych przeprowadzane są odpowiednie testy predyspozycyjne. W polskiej Policji metody oceny i rekrutacji psów opierają się na rekomendowanych przez Komendę Główną Policji „próbach charakteru psów” [18]. Powszechnie wiadomo, że dzięki stałości elementów „prób charakteru” sprzedawcy są w stanie przygotować psy w taki sposób, aby spełniały odpowiednie wymogi testów kwalifikacyjnych. Mimo to wiele problemów behawioralnych, w tym agresja o niepożądanym podłożu lękowym, może ujawnić się dopiero w trakcie szkolenia.

W odpowiedzi na pojawiające się u psów służących w belgijskim wojsku istotne problemy behawioralne, takie jak: wysoki odsetek pogryzień na służbie, zachowania lękowe, kłopoty z ćwiczeniami z posłuszeństwa, w celu wytypowania zwierząt nadmiernie agresywnych i lękliwych [14] przeprowadzono badania naukowe z wykorzystaniem testów stosowanych m.in. przez holenderski Związek Kynologiczny. Zespół naukowców kierowany przez dr Haverbeke zaproponowała zadania mające na celu ocenę reakcji w sytuacjach, z którymi wyszkolony pies może się wielokrotnie spotkać podczas codziennej służby patrolowej [14]. Grupę badawczą stanowiło 31 wyszkolonych psów, w tym 26 owczarków belgijskich i 5 owczarków niemieckich, utrzymywanych stacjonarnie w jednostce (11 zwierząt) lub w domu swoich przewodników (20 zwierząt). Test składał się z 16 ćwiczeń obejmujących próby socjalizacji przeprowadzane w różnych symulowanych sytuacjach (np. głaskanie psa sztuczną ręką przez obcą osobę, neutralne przejście 3 osób nieznanych psu, wpatrywanie się w psa przez nieznane osoby, przejście obcego przewodnika ze spokojnym psem, przejście obok lalki/manekina wielkości kilkuletniego dziecka, próby z użyciem rekwizytów (koca, parasolki, szybko poruszającego się obiektu, np. zdalnie sterowanego samochodu) oraz sygnałów dźwiękowych innych niż wystrzał z broni palnej (klakson, dźwięk uderzenia o metal). Testy były przeprowadzane w obecności przewodnika, a następnie bez niego. Dodatkowo przewodnicy byli proszeni o wypełnienie kwestionariusza opisującego zachowanie psa m.in. w stosunku do współpracowników oraz domowników, a w szczególności wobec dzieci. Punktowej ocenie poddano typowe zachowania związane z agresją, takie jak: szczekanie, warczenie, szczyrzenie zębów, kłapanie zębami, próby unikania bodźca oraz postawa ciała zwierzęcia, opisane w tabeli 1. Wyniki badań zespołu kierowanego przez Haverbeke dowiodły, że 83,07% psów wykazywało podczas testów, co najmniej jedno typowe zachowanie związane z agresją. W 69,39% przypadkach po-

stawa ciała zwierząt była częściowo niska. Jak już wspomniano, podczas pracy z psem ważne jest zarówno bezpieczeństwo przewodnika, jak i osób postronnych, warto zatem przytoczyć rezultat ćwiczeń sprawdzających reakcje psów służbowych w stosunku do dorosłych osób, małych dzieci, a także innych psów. Chociaż wyniki kwestionariusza wskazały, że 19,35% (n=6) miało epizody pogryzień ludzi, to zaledwie 2 psy nie wykazywały prób gryzienia dorosłych podczas przeprowadzanych ćwiczeń. Natomiast nieco ponad połowa psów (51,61%; n=16), co najmniej raz wykazała chęć pogryzienia dorosłego pozoranta w próbach głaskania sztuczną ręką, w trakcie neutralnego przejścia pozorantów czy też przejścia i neutralnego patrzenia pozorantów na psa. Na podstawie kwestionariusza wykazano, że 67,74% psów (n=21) miało wcześniejszy kontakt z dziećmi bez incydentów pogryzień. Z kolei, w trakcie przeprowadzanych testów 32,26% (n=10) psów przejawiało zachowania agresywne w stosunku do lalki wielkości małego dziecka. Zarówno podczas ćwiczeń socjalizacji z udziałem dorosłych, jak i z lalką imitującą kilkuletnie dziecko psy zachowywały postawę ciała częściowo niską. W przypadku reakcji na innego psa nie zaobserwowano intencji ugryzienia, natomiast u 12,90% psów (n=4) odnotowano zachowanie polegające na groźeniu [14].

Podobna sekwencja ćwiczeń prowadzona jest w Zakładzie Kynologii Policyjnej CSP, w ramach grantu finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, otrzymanego przez wieloletniego partnera naukowego ZKP – Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu. Głównym celem prowadzonych badań jest ocena genetycznego podłoża zachowań psów, z zastosowaniem metody genotypowania wielkoskalowego, sekwencjonowania następnej generacji oraz metod behawioralnych.

Kierujący projektem, poza oceną reakcji zwierząt na nowe, nieznane dotychczas bodźce (opisane wcześniej przez Haverbeke i współautorów oraz przedstawione na fotografiach, skupili się w pierwszej kolejności na ćwiczeniach socjalizacji przeprowadzonych w następujący sposób: (1) trzy nieznane osoby (pozoranci) zachowujące się neutralnie, zbliżały się do psa normalnym krokiem, na odległość około 1,5 m, nie spoglądając na niego; (2) trzy zachowujące się neutralnie, nieznane osoby, zbliżały się do psa normalnym krokiem, patrząc na niego neutralnie; (3) nieznany psu mężczyzna zbliżał się do niego, patrząc mu spokojnie w oczy; (4) po chwili tę samą czynność wykonywała kobieta. W trakcie ćwiczeń pies był przypięty do obroży linką z amortyzatorem, przywiązany do palika, a przewodnik był ukryty za specjalnie ustawionymi namiotami. Ćwiczenia przeprowadzono na terenie ZKP w Sułkowicach dwukrotnie: w drugim tygodniu (po okresie adaptacji psów do nowych warunków oraz przewodników) oraz w ostatnim miesiącu tresury. Ocenie zostały poddane zachowania agresywne, próba unikania bodźca oraz postawa ciała (opisane w tabeli 1) oraz takie zachowania, jak: ziajanie, węszenie, szczekanie o wysokiej tonacji, bieganie wokół, ziewanie, obliźywanie się, odwracanie głowy i/lub całego ciała, przeciąganie się. Ćwiczenia z psami były rejestrowane przy pomocy kamery cyfrowej. Dotychczas przeanalizowano zachowania 38 owczarków niemieckich i 5 owczarków belgijskich malinois, będących w trakcie kursu patrolowego i patrolowo-tropiącego. Psy podzielono na dwie grupy: zwierzęta prezentujące zachowania agresywne i spowodowane strachem oraz te, które zachowywały się neutralnie podczas przeprowadzanych ćwiczeń (różnice pomiędzy grupami psów były

BADANIA ZACHOWAŃ AGRESYWNYCH

Tabela 1. Charakterystyka zachowań psów podczas przeprowadzanych ćwiczeń (na podstawie Netto i Planta 1997; Haverbeke i współautorzy 2009)

AGRESJA	POSTAWA CIAŁA		PRÓBA UNIKANIA BODŹCA
brak agresji	WYSOKA	pies stoi wyprostowany, ciężar ciała spoczywa na przednich łapach, ogon jest uniesiony do góry, uszy wysunięte do przodu, głowa noszona wysoko	pies nie odsuwa się od źródła bodźca
Szczekanie	CZĘŚCIOWO WYSOKA	ogon nieco uniesiony, głowa noszona wysoko i/lub uszy wysunięte do przodu; (lub też: ogon noszony wyżej niż w warunkach neutralnych, uszy złożone do tyłu)	odsuniecie się od bodźca na niewielką odległość, po chwili interesowanie się bodźcem
warczenie i/lub szczekanie	NEUTRALNA	pies prezentuje postawę neutralną, typową dla swojej rasy	odsuniecie się od bodźca na niewielką odległość, bez interesowania się jego źródłem, odwracanie głowy od bodźca
szczyrzenie zębów z warczeniem i/lub szczekaniem	CZĘŚCIOWO NISKA	ogon noszony niżej, uszy stulone i/lub ugięte łapy; (lub również: ogon w pozycji niższej lub prezentowanej w neutralnych warunkach oraz uszy stulone)	odsuniecie się od bodźca na maksymalną możliwą odległość i brak interesowania się nim, oznaki stresu
kłapanie zębami z lub bez warczenia/szczekania/pokazywania zębów bez podchodzenia do obiektu lub z zatrzymaniem się w pewnej odległości od niego	NISKA	ogon noszony nisko, uszy stulone, łapy ugięte	
gryzienie lub atakowanie z intencją ugryzienia (zbliżanie się do obiektu z dużą prędkością, podchodzenie na najbliższą możliwą odległość z zamiarem ugryzienia; ze względu na bezpieczeństwo uczestników testu nie zawsze istnieje możliwość pozwolenia psu na ugryzienie), z (lub bez) warczeniem/szczekaniem/pokazywaniem zębów	BARDZO NISKA	ogon schowany między tylnymi łapami, łapy ugięte, uszy stulone	

statystycznie istotne $p < 0.01$). Następnie porównano zmiany pomiędzy wynikami ćwiczeń przeprowadzonych na początku oraz na końcu tresury. Na podstawie obserwacji wykazano, że w ostatnim miesiącu szkolenia, podczas ćwiczeń socjalizacji, odsetek zachowań związanych z agresją lub strachem zmniejszył się lub pozostał na stałym poziomie u 53,5% obserwowanych psów, zaś u 46,5% osobników wzrósł.

Zmiana zachowań niektórych psów, przy powtórnym testowaniu, mogła wynikać z przeprowadzanych w ostatnim miesiącu tresury ćwiczeń obrończych z zakresu „kontroli”. Ćwiczenia te polegają na kontrolowaniu ataku psa na pozoranta, zarówno w kagańcu, jak i bez niego. Po wydaniu przez przewodnika stosownej komendy pies bezwzględnie powinien zaprzestać walki z pozorantem. Ten etap szkolenia, w jego początkowej fazie, często inicjuje wiele sytuacji stresowych dla psa, które w przypadku zwierząt o nieco słabszej psychice skutkują wystąpieniem niekontrolowanego zachowania lękowego bądź agresywnego. Poza tym może również dojść do zaburzeń właściwych relacji przewodnik – pies. Dlatego jest niezwykle ważne, aby instruktor prowadzący ćwiczenia dobierał odpowiednie metody tresury oraz ich częstotliwość do każdego

typu psychicznego psa, tak aby do minimum ograniczyć zachowania niepożądane.

Istnieje kilka rozwiązań mogących przyczynić się do zredukowania przypadków zachowań lękowych lub agresji spowodowanej strachem u psów służbowych. Istotny jest wybór zwierząt o umiarkowanym poziomie agresji i dużej pewności siebie. Bardzo ważnym działaniem, podkreślanym niejednokrotnie przez instruktorów ZKP, jest prawidłowa socjalizacja psa do 12. tygodnia życia, obejmująca m.in.: zapoznanie się z największą liczbą obcych osób oraz zrównoważonych psów, zaznajomienie z wieloma przedmiotami różnej wielkości, w tym z poruszającymi się szybko obiektami (rowerami, samochodami itp.), próby chodzenia po zróżnicowanych nawierzchniach (po betonie, terakocie, wodzie, linoleum itp.), zapoznanie się ze zróżnicowanymi odgłosami (placzące i krzyczące dzieci, odkurzacz, samochód na sygnale itp.), sprostanie wyzwaniom (np. wchodzenie do kartonowego pudła, chodzenie po schodach), i wiele innych sytuacji, mogących być w przyszłości potencjalnymi wyzwalaczami strachu. Zdarza się, że przy dużej liczbie utrzymywanych zwierząt hodowcy pomijają podstawowe aspekty socjalizacji i skupiają

się na przygotowaniu psów pod kątem testów predyspozycji do służby w formacjach mundurowych. Ważna byłaby zatem możliwość kontroli szczeniąt przez służby w trakcie krytycznego okresu socjalizacji. Ideę taką podjęły między innymi szwedzkie Siły Zbrojne, które w 2005 r. ustanowiły program hodowlany owczarków niemieckich z przeznaczeniem do służby wojskowej, celem poprawy jakości cech behawioralnych. Według założeń programu, po odsadzeniu, szczenięta w wieku 8–10 tygodni są wychowywane przez przeszkolonych ochotników, a w wieku 15–18 miesięcy przechodzą zwalidowany test behawioralny. Szwedzcy naukowcy wykazali, że pierwszy rok życia ma decydujący wpływ na sukces psów z programu hodowlanego podczas testów kwalifikacyjnych. Analizując wyniki 71 owczarków niemieckich, wykazano między innymi, że psy cechujące się wysokim poziomem „strachu w stosunku do obcej osoby”, „strachem w stosunku do innego psa” oraz brakiem „strachu socjalnego” (w trakcie wychowu) otrzymywały niższe oceny podczas testów kwalifikacyjnych [19]. Powyższy wynik daje możliwość wyboru psów o najkorzystniejszych fenotypach do dalszych kojarzeń.

Mimo iż genetyczny aspekt zachowań agresywnych był już poruszany [11, 12, 13], to wciąż nie jest jasne, czy zachowania te są determinowane predyspozycjami genetycznymi czy też/i w jakim stopniu czynnikami środowiskowymi oddziałującymi na psa w ciągu jego całego życia. Poznanie sekwencji nukleotydów genomu psa, uwięzione w roku 2004, przyczyniło się do odkrycia wielu markerów, dając tym samym możliwość identyfikacji genów zaangażowanych w cechy złożone, jaką jest np. agresja [20]. Metoda, która umożliwia równoczesną identyfikację setek tysięcy polimorfizmów SNP oraz określenie ich związku z daną cechą, jest nazywana badaniem asocjacyjnym całego genomu (*Genome-Wide Association Study* – GWAS), która w połączeniu z techniką sekwencjonowania całych paneli genów następnej generacji (*Next Generation Sequencing* – NGS) wydaje się pomocna w wykrywaniu nowych, rzadkich i przyczynowych wariantów genów powiązanych z zachowaniem. Poznanie genetycznego podłoża niepożądanego agresji (jak również wielu innych zachowań) mogłoby udoskonalić proces selekcji psów do służby w Policji, w konsekwencji prowadząc do obniżenia nakładów pracy oraz kosztów szkolenia zwierząt. □

Bibliografia

1. K.L. Overall, *Clinical Behavioral Medicine for Small Animals*, Mosby, St. Louis, 1997.
2. K.E. Moyer, *Kinds of Aggression and their Psychological Basis*, „Communication in Behavioural Biology” 1968, nr 2, s. 65–87.
3. D. Federsen-Petersen, *The Ontogeny of Social Play and Agonistic Behaviour in Selected Canid Species*, „Bonner Zoologische Beiträge” 1991, nr 42, s. 97–114.
4. M. Świerkocka-Miastkowska, M. Klimarczyk, R. Mazur, *Zrozumieć układ limbiczny*, „Psychiatria w praktyce ogólnolekarskiej” 2005, nr 5, s. 47–50.
5. B. Sadowski, *Biologiczne mechanizmy zachowania się ludzi i zwierząt*, PWN, Warszawa 2003.
6. E. Fonberg, *Effect of Partial Destruction of the Amygdaloid Complex on the Emotional – Defensive Behavior of Dogs*, „Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences” 1965, nr 13, s. 429–431.
7. M. León, B. Rosado, S. García-Belenguier, G. Chacón, A. Villegas, J. Palacio, *Assessment of Serotonin in Serum, Plasma and Platelets of Aggressive Dogs*, „Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research” 2012, nr 7, s. 348–352.
8. B. Rosado, S. García-Belenguier, M. León, G. Chacón, A. Villegas, J. Palacio, *Blood Concentrations of Serotonin, Cortisol and Dehydroepiandrosterone in Aggressive Dogs*, „Applied Animal Behaviour Science” 2010, nr 123, s. 124–130.
9. S.G. Hopkins, T.A. Schubert, B.L. Hart, *Castration of Adult Male Dogs: Effects on Roaming, Aggression, Urine Marking, and Mounting*, „Journal of the American Veterinary Medical Association” 1976, nr 168, s. 1108–1110.
10. J.C. Nielson, R.A. Eckstein, B.L. Hart, *Effects of Castration on Problem Behaviors in Male Dogs with Reference and Duration of the Behavior*, „Journal of the American Veterinary Association” 1997, nr 211, s. 180–182.
11. J. Våge, C. Wade, T. Biagi, J. Fatjó, M. Amat, K. Lindblad-Toh, F. Lingaas, *Association of Dopamine – and Serotonin – Related Genes with Canine Aggression*, „Genes, Brain and Behavior” 2010, nr 9, s. 372–378.
12. Takeuchi Y., Kaneko F., Hashizume C., Masuda K., Ogata N., Maki T., Mori Y i wsp., *Association Analysis Between Canine Behavioural Traits and Genetic Polymorphisms in the Shiba Inu Breed*, „Animal Genetics” 2009, nr 40, s. 616–622.
13. A. Konno, M. Inoue-Murayama, T. Hasegawa, *Androgen Receptor Gene Polymorphisms are Associated with Aggression in Japanese Akita Inu*, „Biology Letters”, nr 7, s. 658–660.
14. A. Haverbeke, A. De Smet, E. Depiereux, J.M. Giffroy, C. Diederich, *Assessing Undesired Aggression in Military Working Dogs*, „Applied Animal Behaviour Science” 2009, nr 117, s. 55–62.
15. J.A. Gray, *The Psychology of Fear and Stress*, 2nd ed. Cambridge University Press, 1987.
16. J. Kudła, *Przyczyny zachowań agresywnych u starych psów na podstawie badań w wybranych lecznicach weterynaryjnych w Warszawie*, Praca doktorska, SGGW, Wydział Medycyny Weterynaryjnej, 2012.
17. W.J. Netto, D.J.U. Planta, *Behavioural Testing for Aggression in the Domestic Dog*, „Applied Animal Behaviour Science” 1997, nr 52, s. 243–263.
18. Zarządzenie nr 296 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 marca 2008 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych, szczegółowych zasad ich szkolenia oraz norm wyżywienia (Dz. Urz. KGPNr 7, poz. 46, z późn. zm.).
19. P. Foyer, N. Bjällerhag, E. Wilsson, P. Jensen, *Behaviour and Experiences of Dogs During the First Year of Life Predict the Outcome in a Later Temperament Test*, „Applied Animal Behaviour Science” 2014, nr 155, s. 93–100.
20. Dog Genome Sequencing: *Canis familiaris*, <http://www.genome.gov/11008069>.

Summary

Background and evaluation of aggressive behaviour of service dogs

Aggression is a complex social behaviour with multiple mechanisms and causes. Although it is a normal behavioural trait in all animal species, aggression becomes unacceptable to the immediate environment or to society in general when its level in an individual is too high, a situation often found in the case of aggression induced by fear and anxiety. In police dogs it is important to differentiate between desired and undesired aggression. The former relates to the ability of the dog to react with aggression toward serious attack during guard duty. The latter is defined as cases of aggression toward individuals outside of a tolerated defense situation during guard duty. It is worth to notice that fear related aggression is the most common in dogs. This kind of aggression is particularly undesirable in the case of service dogs due to the fact that the attacking animal bites hard, in uncontrollable manner, very often discharging the emotion and frustration and becomes potentially dangerous for the environment. Additionally fearfulness is mentioned as the most common reason for rejecting potential working dogs. The article describes the nature of aggressive behaviour in dogs, its biological and genetic basis and covers scientific studies of evaluation of undesired aggression by using police dogs as a model.

TRESURA TRADYCYJNA KONTRA POZYTYWNE METODY TRESURY

kom. Artur Walasek

ekspert
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

st. asp. Przemysław Hornowski

instruktor
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

Przy każdej tresurze, wymagającej aktywnej współpracy psa, trzeba stale pamiętać, że nawet najlepszy pies nie ma „poczucia obowiązku” i robi wszystko, tylko dopóki sprawia mu to przyjemność.

Konrad Lorenz

To nie on – pies wymyślił to, co my – ludzie nazywamy tresurą, dlatego powinniśmy wykonywać ją w pełni profesjonalnie – metodami i technikami zgodnymi z współczesną wiedzą szeroko rozumianej kynologii.

Od dłuższego czasu media zasypują nas ogłoszeniami typu: „Szkolenie psów wyłącznie metodami pozytywnymi”, „Zaklinacz psów – inne pozytywne szkolenie psów”, „Kliker – pozytywne szkolenie psów”, „Pozytywna szkoła dla psa” itd. Zawarte w nich modne obecnie określenie „szkolenie pozytywne” jest przeciwstawiane tresurze tzw. tradycyjnej, co bez wątplenia deprecjonuje pracę wielu treserów, a właścicielom psów chcącym szkolić swojego podopiecznego sprawia kłopot w wyborze metody (szkoły) tresury. Określenie „tradycyjny” posiada tu wydźwięk krytyczny, negatywny, który ma się kojarzyć ze stosowaniem technik awersyjnych, czyli opartych wyłącznie na przymusie i karach. Takie podejście do metod tresury psów niejednemu właścicielowi psa daje złudne wyobrażenie o procesie tresury i osiąganych dzięki niej efektach, a u doświadczonych treserów z wieloletnią praktyką, popartą wiedzą teoretyczną, wywołuje ból głowy.

Czy *pozytywny* to wyłącznie dobry?

Czy *tradycyjny* ma coś wspólnego z negatywnym?

Czy istnieje jedna, doskonała metoda tresury?

Udzielenie odpowiedzi na powyższe pytania może pomóc we właściwym zrozumieniu i wyborze metod tresury przez obecnych i przyszłych przewodników psów. Aby uzyskać odpo-

wiedź na tak postawione pytania, należałoby sięgnąć do genezy powstania przeciwstawianych metod tresury. Używając określenia „tresura tradycyjna”, mamy na myśli metodę tresury najbardziej rozpowszechnioną w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat. Za prekursora tej metody można uznać pułkownika Konrada Mosta (Kierownika Berlińskiego Państwowego Zakładu Hodowli i Tresury Psów Policyjnych). Jego książka na temat tresury psów policyjnych i obronnych z 1910 r. stała się na długie lata elementarzem dla wielu treserów, przewodników psów, nie tylko z policji¹. Główna zasada tresury Mosta opierała się na założeniu, że niewskazane zachowania wiążą się z nieprzyjemnymi konsekwencjami (korektami), a pożądane zachowania z przyjemnymi (nagrodami). Ta metoda tresury została wprowadzona w latach 20. XX wieku przez uczniów Mosta przybyłych do Stanów Zjednoczonych². Według Mosta tresura psa opiera się na bodźcach pierwotnych, które pozwalają uzyskać pożądane zachowanie u psa, oraz bodźcach wtórnych, czyli komendach głosowych i znakach optycznych. W wyniku połączenia tych bodźców uzyskujemy cel szkolenia – psa reagującego na komendy³. Często można spotkać się z opinią, że w tej metodzie tresury nie stosuje się pochwał (nagroda) lub obowiązuje tu „zasada” mówiąca, że „brak kary jest

Przewodnik z psem podczas ćwiczeń z posłuszeństwa ogólnego

nagrodą”. Opinia ta jest nieuzasadniona. Aby uzyskać pożądane zachowanie u psa, musimy podczas treningu ciągle go motywować, wyrażając przez to akceptację tego, co robi, jednocześnie korygując ujawniające się błędy. Odpowiedni dobór nagród (pokarm, przedmioty aportowe, zabawa) zależy od indywidualnych możliwości i potrzeb tresowanego psa.

Kolejnym mitem są korekty za pomocą obroży kolczastych, tzw. kolczatek. Wiele osób uważa, że bodziec uzyskany przy pomocy kolczatki ulega habituacji, tzn. jeżeli na początku dokonaliśmy korekty przez pociągnięcie kolczatką, to następnym razem będziemy musieli zrobić to z większą siłą. Jednak osoby znające się na tresurze doskonale wiedzą, że należy zmieniać bodźce, używając przy tym różnych nagród i korekt, by nie doprowadzić do schematów, które uniemożliwią psu czerpanie radości z oczekiwania na nagrody w różnorodnej formie. Pies musi prawidłowo skojarzyć, że niewłaściwe zachowanie skutkuje korektą, a następująca po nim prawidłowa

reakcja zapewnia nagrodę. Oczywiście nie należy zapominać o tym, że kolczatka nie może stać się obrozą dla naszego psa. Stanowi ona wyłącznie narzędzie szkoleniowe dla doświadczonego przewodnika (instruktora) do rozwiązywania konkretnych problemów, po których eliminacji powinna zastąpić ją zwykła obroza. Niejednokrotnie każdy z nas widuje na ulicy psa idącego w kolczatce radośnie machającego ogonem, a tuż za nim innego psa w szorkach „rysującego” wzrokiem chodnik, pozbawionego wszelkich „oznak życia”. Pierwszemu psu kolczatka kojarzy się z przyjemnością – spacerem, czasem spędzonym ze swoim opiekunem, zaś w drugim przypadku mamy do czynienia z niewłaściwą komunikacją „obu końców smyczy”. Nasuwa się tu wniosek, że problem nie tkwi w tym, co pies ma na szyi, a w braku porozumienia i chęci kontaktu. Tzw. pozytywne szkolenie polega na przemyślanym posługiwaniu się nagrodami (smakołyk, przedmioty aportowe) w celu skłonienia psa do zachowania zgodnego z naszymi

Tresura psa za pomocą klikera

METODY TRESURY

oczekiwaniach. Tresura pozytywna nie sprowadza się do bezgranicznego pozwalania psu na wszystko. „Pozytywny” nie należy tu rozumieć jako „pobłażliwy”. Pies jest poddawany określonym regułom zachowania bez stosowania korekt, jakie mają miejsce w tresurze tradycyjnej. Szkolenie pozytywne potwierdza naukowe podstawy psychologii behawioralnej. Za pionierów metody szkolenia pozytywnego uważa się takich naukowców, jak: Iwan Pawłow (1849–1936), Burrhus Frederic Skinner (1904–1990) czy Marian Breland-Bailey i Keller Breland. Pawłowowi zawdzięczamy to, co współcześnie nazywamy warunkowaniem klasycznym. Odgrywa ono ogromną rolę w procesie uczenia się psów, wskazując, jak może być wykorzystywane podczas tresury. Natomiast Skinner zasłużył się jako autor badań nad warunkowaniem instrumentalnym, warunkowymi bodźcami wzmacniającymi oraz rozkładem wzmocnień. Odkrył, że zmiany w zachowaniu są rezultatem określonej dla danego organizmu reakcji na wydarzenie rozgrywające się w otoczeniu, w którym się znajduje⁴. Odkrycie to jest ważne z uwagi na fakt, że uczenie się stanowi wynik zmian w zachowaniu. A więc umiejętność obserwowania reakcji jest kluczowa do osiągnięcia zamierzonych celów tresurowych – jeżeli nie jesteśmy w stanie zaobserwować zmian w psie, to nie możemy stwierdzić, że czegoś się nauczył. Metody tresury oparte na korektach czy pozytywnych wzmocnieniach korzystają mimo wszystko z tych samych, niezmiennych praw uczenia się:

- zachowanie nagradzane powtarza się,
- zachowanie ignorowane zanika,
- zachowanie utrwała się, jeżeli jest wzmacniane niejednostajnie.

Jednym ze sposobów szkolenia pozytywnego jest modne od kilku lat szkolenie klikerowe. Ta technika opiera się na nagrodach, które pies lubi, podanych razem z sygnałem zaznaczającym zachowanie, tak precyzyjnie wydanym, że pomiędzy przewodnikiem a psem zostaje przekazana informacja. Tresując psa za pomocą warunkowania instrumentalnego, stosujemy pokarm jako nagrodę, a kliker jako źródło sygnału. Dzięki połączeniu dźwięku z nagrodą (smakołykiem) otrzymujemy skuteczny sposób komunikacji z psem, przekazując mu, jakie zachowania są nagradzane. Na pomysł zastosowania klikera jako wtórnego bodźca wzmacniającego wpadli ponad 80 lat temu Skinner oraz jego studenci – Marian Breland-Bailey oraz Keller Breland. Keller i Marian Brelandowie w połowie lat 40. jako pierwsi stworzyli podstawy nowoczesnego szkolenia klikerowego, wykorzystując je w tresurze psów⁵. Szkolenie klikerowe stało się popularne na zachodzie dopiero w latach 90. za sprawą Karen Pryor – emerytowanej treserki delfinów i Gary Wilkes – behawiorystki, od 1987 r. propagatorki szkolenia klikerowego⁶. Tresura psa za pomocą smakołyków i klikera upraszcza i przyspiesza proces uczenia się psa, jak i jego przewodnika.

Reasumując, należy stwierdzić, że nie istnieje i nigdy nie istniała jedyna niepodważalna metoda tresury. Mówienie, że wszystkie psy można poddać tej samej metodzie, jest wielkim nieporozumieniem, wręcz brakiem profesjonalizmu osób zajmujących się tresurą. Przecież jedna z podstawowych („żelaznych”) zasad tresury mówi, że każdego psa należy traktować indywidualnie. Chyba nikomu nie trzeba przypominać, że pies poza uwarunkowaniami danej rasy posiada wiele cech indywidualnych, których ignorowanie może doprowadzić do wielu sytuacji konfliktowych, stresowych,

uniemożliwiających osiągnięcie zakładanych celów tresurowych. Czas, jaki poświęcamy na tresurę, wzbogaca o nowe obserwacje i doświadczenia, które ustawicznie modyfikują (ulepszają) dotychczasowe metody tresury. Nie ma nic lepszego dla powstania i rozwoju więzi między przewodnikiem a jego psem, jak właśnie wspólnie spędzony czas. Poprzez tresurę kształtujemy również narzędzie komunikacji składające się ze słów i znaków. Stosując szeroki wachlarz metod tresurowych, należy pamiętać, że **„pies nie jest rzeczą i jako istota żyjąca zdolna jest do odczuwania cierpienia, wobec czego człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę”⁷**.

Warto również podkreślić, że tresura psów to ciągle szukanie możliwości porozumienia się z nimi i znajdowanie (przyswajanie) wspólnego języka. Tak jak każda dziedzina nauki, również i kynologia ciągle się rozwija, dlatego jesteśmy coraz bliżej zrozumienia zachowań i potrzeb psów – ale póki co – tylko bliżej. □

Bibliografia

- Bielakiewicz G.J., *Tresura psów*, Gliwice 2007.
 Dennison P., *Pozytywne szkolenie psów*, Poznań 2007.
 Most K., *Leitfaden für Abrichtung des Polizei – und Schutzhundes mit psychologischen Begründungen*, Berlin 1910.
 Pryor K., *Kliker – skuteczne szkolenie psa*, Łódź 2007.
 Volhard J., Volhard W., *Trening psów dla bystrzaków*, Gliwice 2008.
 Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 r. poz. 856).

¹ Zob. K. Most, *Leitfaden für Abrichtung des Polizei – und Schutzhundes mit psychologischen Begründungen*, Berlin 1910.

² J. Volhard, W. Volhard, *Trening psów dla bystrzaków*, Gliwice 2008, s. 43–44.

³ Tamże, s. 44.

⁴ P. Dennison, *Pozytywne szkolenie psów*, Poznań 2007, s. 5.

⁵ J. Volhard, W. Volhard, *Trening psów dla bystrzaków*, s. 46.

⁶ Tamże, s. 46–47.

⁷ Zob. ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2013 r. poz. 856).

Summary

“Traditional” training versus “positive methods of training”

For a long time the media have been flooding us with announcements of the following type: “Training of dogs with exclusively positive methods”, “Charmer of dogs - different positive training of dogs”, “Kliker – positive training of dogs”, “Positive school for a dog” etc. Included into them presently fashionable term “positive training” is being confronted with so-called “traditional” training what, without a doubt, deprecates the work of many trainers. It also makes owners of dogs confused as far as the choice of training method (school) is concerned. An expression “traditional” has a critical and negative overtone, which is supposed to be matched up with the application of aversive techniques, i.e. based exclusively on the compulsion and punishment. Such an approach towards methods of dog training gives an owner a deceptive idea of the training process and effects achieved thanks to it, and causes a headache of experienced trainers with the long-term practice supported by theory.

Is positive exclusively good?

Has traditional got something to do with negative?

Is there one, infallible method of training?

Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

WIZYTY SZKOLENIOWE W BUŁGARII I ESTONII

Realizowany przez Centrum Szkolenia Policji, w ramach programu Leonardo da Vinci, projekt mobilności VETPRO „Pies – partner w służbie policjanta. Wymiana doświadczeń w zakresie metod tresury psów służbowych. Poznanie systemów zawodowego policjantów – przewodników psów służbowych” zakłada odbycie przez przedstawicieli Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach 3 staży w ośrodkach szkolenia przewodników i tresury psów służbowych w Bułgarii, Estonii i na Litwie. Zaplanowano także przyjazd przedstawicieli wymienionych stron do Polski na Kynologiczne Mistrzostwa Policji w terminie 29.09–3.10.2014 r.

Celem projektu jest wymiana doświadczeń w obszarze związanym ze szkoleniem policjantów – przewodników psów służbowych i tresurą psów w Policji. Uczestnikami projektu są przedstawiciele ośrodków zajmujących się tresurą psów służbowych i szkoleniem przewodników psów. Projekt jest realizowany poprzez staże w ośrodkach – szkołach policyjnych, organizujących ww. szkolenia.

Uczestnicy projektu poznają struktury kynologii policyjnej w różnych krajach europejskich, tj. systemy, stosowane rozwiązania oraz metody szkolenia psów poszczególnych specjalizacji. Doświadczenia są nabywane m.in. poprzez obserwację zajęć szkoleniowych dla przewodników psów różnych specjalizacji. Oczekiwanym rezultatem projektu jest zdobycie nowych doświadczeń, umiejętności i kwalifikacji przez jego uczestników, a w konsekwencji – poprawa jakości prowadzonych szkoleń.

Zgodnie z harmonogramem projektu w dniach 11–17.05.2014 r. odbyła się wizyta w Sektorze Kynologii, Hodowli Psów Służbowych i Szkolenia Psów Służbowych, działającym w strukturach organizacyjnych Policyjnego Departamentu Bezpieczeństwa Ministra Spraw Wewnętrznych Bułgarii. W skład czteroosobowej delegacji weszli mł. insp. Marek Hańczuk – kierownik Zakładu Kynologii Policyjnej CSP, st. asp. Jakub Rebs – instruktor Zakładu Kynologii Policyjnej CSP, mł. asp. Rafał Krajewski – młodszy wykładowca oraz mł. asp. Aleksandra Krześniak – instruktor Zakładu Kynologii Policyjnej CSP.

Wydział Przewodników Psów Służbowych Departamentu Bezpieczeństwa Ministra Spraw Wewnętrznych Bułgarii zajmuje się organizacją i nadzorem wszelkich zadań związanych z wykorzystaniem psów służbowych w obszarze działań Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Bułgarii. Funkcjonariusze wydziału nadzorują warunki pracy i kondycję fizyczną psów służbowych, biorą także udział w pracach legislacyjnych związanych z tworzeniem aktów prawnych regulujących obszar kynologii służbowej. Wydział jest organizatorem i gospodarzem corocznych zawodów dla przewodników psów służbowych.

Ponadto Wydział Przewodników Psów Służbowych Policji Państwowej Bułgarii współpracuje z uniwersytetami weterynaryjnymi i Bułgarską Akademią Nauk, dzieląc się wiedzą z dziedziny leczenia psów oraz działań prewencyjnych, a także zapewnienia opieki medycznej psom z kynologicznych jednostek policyjnych w kraju.

Wydział prowadzi nadzór nad dwiema bazami szkoleniowymi zlokalizowanymi w Sofii i Berkovitsy, realizuje zadania szkoleniowe oraz sprawuje późniejszy nadzór nad absolwentami. W wymienionych ośrodkach szkoleniowych są organizowane i prowadzone szkolenia specjalistyczne oraz tzw. re-certyfikacja przewodników psów służbowych.

Ośrodek szkolenia w Sofii powstał w 1953 r. jako krajowa szkoła Policji. Szkolne są w nim psy w kategoriach: patrolowe, do wyszukiwania substancji narkotykowych oraz wykrywania materiałów wybuchowych.

Ośrodek szkolenia w Berkovitsy został założony w 1949 r. jako szkoła dla funkcjonariuszy Straży Granicznej. 7 lat temu został on przejęty przez Policję i połączony w jeden wydział z ośrodkiem sofijskim. Kadra obu ośrodków liczy 22 policjantów oraz 15 pracowników cywilnych. Bazy szkoleniowe dysponują 35 pomieszczeniami dydaktycznymi wykorzystywanymi podczas szkoleń. Rocznie szkolonych jest ok. 70–80 przewodników i psów służbowych.

W obydwu ośrodkach jest prowadzona hodowla psów. Łącznie posiadają 60 psów reproduktorów (20 w Sofii i 40 w Berkovitsy). Psy przebywają na terenie ośrodków do ukończenia około 3. miesiąca życia, a następnie są przekazywane do wychowania policjantom – przewodnikom psów lub kandydatów do tej roli. W 7. i w 11. miesiącu życia psy przechodzą testowania. Po drugim teście zapada decyzja, czy pies spełnia kryteria do szkolenia. Należy zaznaczyć, że około 30–40 % nie przechodzi testów. Kiedy psy osiągną 1. rok życia, są kierowane na kurs do jednego z ośrodków. Kurs dla przewodników psów uniwersalnych (patrolowych) trwa 8 tygodni. Psy do zadań specjalnych są szkolone na kursach realizowanych w dwóch etapach – dwa razy po 8 tygodni.

Podczas szkoleń przewodnicy oraz psy przebywają na terenie bazy szkoleniowej. Zajęcia trwają od 8.30 do 17.30 (z 1-godzinną przerwą na obiad). Trzeba dodać, że kursanci nie są zaopatrywani w prowiant przez ośrodki. Wielkość grup szkoleniowych jest różnorodna, choć zazwyczaj liczą one od 6 do 12 przewodników z psami. Po ukończonym kursie psy służbowe są corocznie poddawane re-certyfikacji.

Policja bułgarska posiada aktualnie około 260 psów służbowych, w tym 16 psów do wyszukiwania zapachu substancji narkotykowych, 6 psów do wyszukiwania materiałów wybuchowych, 18 psów do badań osmologicznych oraz 12 psów

WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

wykorzystywanych do działań antyterrorystycznych. Pozostałe to psy do ochrony bezpieczeństwa publicznego i prewencji (psy patrolowe).

Wizyta w Centrum Szkolenia Psów Służbowych Policji i Straży Granicznej, działającym w strukturach organizacyjnych Estońskiej Akademii Nauk Bezpieczeństwa, odbyła się w dniach 16–20.06.2014 r. W skład delegacji weszli: podinsp. Mariusz Prokopczyk – starszy wykładowca Zakładu Kynologii Policyjnej CSP, podkom. Izabela Dobrowolska – specjalista Zakładu Kynologii Policyjnej CSP, st. asp. Paweł Kreczmański – młodszy wykładowca Zakładu Kynologii Policyjnej CSP i asp. Paweł Pińczuk – instruktor Zakładu Kynologii Policyjnej CSP.

Centrum Szkolenia Psów Służbowych jest częścią Estońskiej Akademii Nauk Bezpieczeństwa i zostało utworzone w 2005 r. na podbudowie Szkoły Straży Granicznej. W 2007 r. szkoła przeniosła się do nowo wybudowanego centrum mieszczącego się na terenie Policji i Straży Granicznej w Muraste, oddalonego o około 20 km od centrum Tallina. Od 2008 r. wszystkie psy służbowe Policji oraz Straży Granicznej szkolone są w tym ośrodku.

Główne zadania, realizowane przez funkcjonariuszy ośrodka, to: szkolenie przewodników i psów służbowych, testowanie sprawności użytkowej psów, opracowywanie projektów aktów prawnych regulujących obszar kynologii służbowej, doradztwo dotyczące wykorzystania psów służbowych, współpraca międzynarodowa związana z kynologią służbową, pozyskiwanie psów do służby. Do kadry dydaktycznej zajmującej się szkoleniem psów należy 5 instruktorów wywodzących się zarówno z Policji, jak i Straży Granicznej oraz lider zajmujący się sprawami organizacyjnymi, planowaniem i nadzorem prawidłowego przebiegu procesu dydaktycznego.

W estońskich służbach mundurowych wykorzystuje się 75 psów. Wśród nich znajdują się takie rasy, jak: owczarek niemiecki, owczarek belgijski malinois, angielski springiel spaniel oraz spaniel rosyjski. Tresura nowo pozyskanych psów trwa około półtora roku (system dwutygodniowych zjazdów) z uwagi na fakt, że psy rozpoczynające szkolenie są w wieku około dwóch miesięcy. Niewielki odsetek, stanowiący około 4–5% całego pogłowia psów służbowych wykorzystywanych w Estonii, rozpoczynał szkolenie w wieku przekraczającym 6 miesięcy. Rocznie szkolenie kończy średnio około 4–6 psów. Psy służbowe pracujące w Estonii można podzielić na dwie kategorie: psy patrolowe i psy do wykrywania zapachu narkotyków. Psy patrolowe w podstawowym zakresie zajmują się pracą na śladzie, szukaniem ludzi i obiektów z ludzkim zapachem oraz elementami obrończymi, jak ochrona przewodnika i innego członka patrolu, asystą podczas zatrzymywania, konwojowaniem i kontrolą osobistą. Podstawowy zakres umiejętności psa może zostać poszerzony o dodatkową specjalność poszukiwania zapachu zwłok ludzkich lub poszukiwanie broni palnej.

Centrum Szkolenia Psów Służbowych współpracuje z ośrodkami szkolenia psów policyjnych w Szwecji, Danii i Finlandii oraz Straży Granicznej Finlandii, Łotwy, a także Litwy. Od 2008 r. bierze udział w działalności związanej z psami służbowymi Europejskiej Agencji Zarządzania Współpracą Operacyjną na Granicach Zewnętrznych Państw Członkowskich Unii Europejskiej FRONTEX.

Cały projekt, po zrealizowaniu wszystkich staży, zostanie szeroko omówiony i podsumowany w opracowanej przez jego uczestników publikacji. □

ml. insp. Marek Hańczuk – kierownik ZKP CSP oraz kadra: st. asp. Jakub Rebs, st. asp. Paweł Kreczmański, asp. Paweł Pińczuk, ml. asp. Aleksandra Krześniak, asp. Rafał Krajewski, podinsp. Mariusz Prokopczyk, podkom. Izabella Dobrowolska

DIALOGICZNY WYMIAR BEZPIECZEŃSTWA

Rzecz o polskiej Policji

Książka **Jadwigi Stawnickiej**
wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Nakładem wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach ukazała się książka autorstwa prof. zw. dr hab. Jadwigi Stawnickiej zatytułowana *Dialogiczny wymiar bezpieczeństwa. Rzecz o polskiej Policji* (Katowice 2012). Książka zawiera wyniki badań pierwszego etapu projektu „Komunikacja społeczna Policji. Historia, stan obecny i perspektywy”, nad którym patronat objął Komendant Główny Policji gen. insp. dr Marek Działoszyński. Projekt został rozpoczęty przez autorkę w marcu 2012 r. w garnizonie śląskim i był kontynuowany w garnizonie dolnośląskim i opolskim. Autorka towarzyszyła policjantom pierwszego kontaktu (dzielnicowym, policjantom ruchu drogowego, patrolom policyjnym) w wykonywaniu ich pracy, organizowała debaty społeczne z Policją, rozmawiała z negocjatorami policyjnymi, przeprowadzała wywiady fokusowe z funkcjonariuszami Policji, rozmawiała z różnymi grupami społecznymi na temat pracy Policji, badała skargi na funkcjonariuszy Policji, przeprowadzała wywiady z rzecznikami prasowymi i z kandydatami do służby w Policji.

Autorka dedykuje książkę kierownictwu Policji oraz wszystkim policjantom i pracownikom Policji z podziękowaniem za współpracę i życzeniami satysfakcji z realizowanej misji zawodowej na rzecz bezpieczeństwa obywateli oraz poczucia dumy w związku z jubileuszem 95-lecia powstania Policji Państwowej.

Zagadnienie bezpieczeństwa oraz roli Policji we współczesnym społeczeństwie od lat stanowi przedmiot badań socjologicznych, prawnych i psychologicznych. Książka wpisuje się w te dziedziny badań, preferując podejście interdyscyplinarne w obszarze badań działalności polskiej Policji.

Składa się z dziesięciu rozdziałów i stanowi swego rodzaju dekalog poświęcony polskiej Policji. Każdy z tych rozdziałów stanowi odrębną całość i kolejność zapoznawania się z ich treścią jest dowolna. W rozdziale I opisano projekt badawczy pn. Komunikacja społeczna Policji. Historia, stan obecny i perspektywy, który autorka książki rozpoczęła w marcu 2012 r. w garnizonie śląskim i kontynuowała w garnizonie dolnośląskim i opolskim. W rozdziale II poruszono problem budowania tożsamości organizacji za pomocą autorytetu poprzez omówienie takich zagadnień, jak: autorytet Policji jako służby publicznej, autorytet przełożonego w Policji, autorytet policjanta pierwszego kontaktu, autorytet jako idea – rola działań informacyjno-edukacyjno-prewencyjnych, implementacja community policing jako droga do budowania autorytetu. Rozdział kończy przedstawienie badań własnych na temat autorytetu Policji.

W rozdziale III skupiono się na roli debat społecznych w kształtowaniu świadomości obywatelskiej w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Taki sposób komunikowania się Policji ze społeczeństwem jest efektem świadomego wyboru obu stron i podstawą budowania strategii zapewniających obywatelom bezpieczeństwo. Rozdział IV poświęcono wskazaniu roli policjanta pierwszego kontaktu w zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli, a kluczową częścią rozdziału jest opis działań w zakresie obserwacji pracy policjantów ogniwa patrolowo-interwencyjnego i ruchu drogowego oraz omówienie roli dzielnicowego w kształtowaniu bezpieczeństwa społeczności lokalnej w oparciu o badania własne. Kolejny rozdział zawiera uwagi na temat jednego z obszarów komunikacji w sytuacji kryzysowej i porusza kwestię komunikacji ze sprawcą sytuacji kryzysowej. Tym kwestiom autorka poświęciła trzy książki: *Bezpieczeństwo uczestników interakcji – kiedy słowo jest bronią* (2012), *Modele negocjacji w sytuacjach kryzysowych* (2012) oraz *Bezpieczeństwo w sytuacjach kryzysowych: między rytuałem, rutyną a kreatywnością* (2013). W rozdziale VI zawarto rozważania na temat działania mechanizmu skargowego z lingwistycznego punktu widzenia, eksponując językoznawczy opis skargi jako gatunku mowy. Nie sposób pominąć kwestii relacji Policji z mediami i na to wskazuje kolejny – VII rozdział. Rozdział VIII zawiera uwagi dotyczące doboru pracowników do Policji z perspektywy komunikacyjnej. W rozdziale IX odniesiono się do badań wśród policjantów w kwestii agresji werbalnej, której doświadczają ze strony obywateli podczas wykonywania obowiązków służbowych, a ostatni rozdział zawiera uwagi na temat sposobu budowania wizerunku Policji poprzez marketing naracyjny. W zakończeniu wskazano obszary komunikowania wymagające doskonalenia oraz prognozy w zakresie badań tego typu, zawarto postulaty praktyczne, dające nowe możliwości budowania wizerunku społecznego i planowania strategii marketingu politycznego. Prace nad książką ukończono w październiku 2013 r.

Na zakończenie fragment recenzji prof. zw. dra hab. Juliana Maliszewskiego:

Praca jest obszerna, wieloaspektowa i interdyscyplinarna. Mimo iż jest to książka typowo naukowa, napisano ją zrozumiale i komunikatywnie. Monografia jest przykładem przepięknej polszczyzny, gdzie o sprawach naukowych i złożonych mówi się językiem przystępnym [...].

W pracy zastosowano najnowsze metodologie naukowe, polegające na analizie neostrukturalnej i aplikatywnej. Wszystkie tezy zawarte w monografii mają wymiar nie tylko analityczny, wartościujący, ale także – co niezwykle cenne – aplikacyjny. Zastosowania „Tez Stawnickiej” należałoby oczekiwać nie tylko w pracach Policji, ale także i organów rządowych i partii politycznych [...] Monografię Pani Profesor należy polecić wielu kręgom czytelników, a to: lingwistom, prawnikom, ekonomistom, politologom, socjologom, urzędnikom pełniącym kluczowe funkcje w organach władz centralnych i terenowych, ale także psychologom społecznym. Jest to niezwykle rzadki przypadek, gdy pracę ściśle naukową można adresować do tak szerokiego kręgu odbiorców. [...]

prof. zw. dr hab. Jadwiga Stawnicka
Zakład Socjolingwistyki i Społecznych Praktyk Komunikowania
Uniwersytet Śląski w Katowicach

UPRAWNIENIA POLICJI W ZAKRESIE POSTĘPOWANIA Z DANymi OSOBOWymi, W TYM Z ZEBRANymi W TOKU POSTĘPOWANIA KARNEGO¹

dr Izabela Bernatek-Zagula

wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Legnicy

Problem ochrony danych osobowych, w tym także ochrony informacji o stronach procesu karnego, został rozwiązany poprzez regulacje trzech aktów prawnych: ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych², ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji³, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego⁴.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej. Osobą możliwą do zidentyfikowania jest osoba, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne. Tak więc dane osobowe to informacje dotyczące człowieka, jego dóbr osobistych, np. nazwiska, wizerunku, miejsca zamieszkania, miejsca pracy, które dotyczą konkretnej jednostki i pozwalają na jej identyfikację. Operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, zapisywanie albo w inny sposób utrwalanie, a następnie przechowywanie, opracowywanie, analizowanie czy też zmienianie, udostępnianie, a nawet usuwanie nazywane są przetwarzaniem danych.

Podstawowym aktem prawnym regulującym powyższe kwestie jest ustawa o ochronie danych osobowych. Zasady zbierania i przechowywania danych osobowych zawiera art. 23 ust. 1 tej ustawy, zgodnie z którym przetwarzanie danych jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy: osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych; jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa; jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego (ust. 4).

Kodeks postępowania karnego wskazuje podstawę prawną do uzyskiwania i analizowania specjalnej kategorii informacji, tj. informacji o stronach procesu karnego, czyli o podejrzanym i pokrzywdzonym, pozyskiwanych w celu wykrycia i ukarania sprawcy przestępstwa. Ustawa o Policji w sposób specjalny reguluje tryb administrowania tak zebranymi danymi osobowymi, nie tylko dla potrzeb prowadzonego śledztwa albo dochodzenia, ale również w celu wypełnienia innych ustawowo nałożonych na Policję zadań, m.in. zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego (art. 1 ust. 1 ustawy o Policji: „Tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego”).

Wykładnia funkcjonalna wszystkich przepisów poświęconych ochronie danych osobowych prowadzi do wniosku, iż służą one przede wszystkim realizacji dwóch podstawowych funkcji społecznych: z jednej strony, mają być instrumentem koniecznym dla ochrony podstawowych, uznanych powszechnie praw i wolności, zwłaszcza prawa człowieka do prywatności, z drugiej strony, ich

zadaniem jest zabezpieczenie sprawnej realizacji zadań postawionych instytucjom publicznym, w tym oczywiście Policji, w celu wypełnienia przez nich ustawowo nałożonych zadań realizowanych dla dobra publicznego.

Przepisy kodeksu postępowania karnego mają na celu wskazanie podstaw do działań zmierzających nie tylko do wykrycia sprawcy przestępstwa oraz ujawnienia okoliczności sprzyjających popełnieniu przestępstwa, ale także podejmowanych w celu zwalczania przestępstw, jak również w zapobieganiu takim zdarzeniom w przyszłości oraz umacnianiu poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego, przy uwzględnieniu prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego (art. 2 k.p.k.). Zatem, aby zrealizować tak postawione cele, konieczne jest zarówno pozyskiwanie, jak i gromadzenie oraz analizowanie wszelkich informacji dotyczących czynu zabronionego, w tym również danych dotyczących osób, które w tym zdarzeniu brały udział, przy zapewnieniu rygorów ochrony gromadzonych informacji o charakterze osobowym.

Podstawowymi organami prowadzącymi postępowanie karne są Policja i prokurator. Aby zatem sprawca został wykryty oraz ujawnione zostały okoliczności przestępstwa, Policja ma nie tylko prawo, ale i obowiązek zbierać, porządkować oraz zanalizować wszelkie możliwe dane dotyczące czynu zabronionego oraz osób będących stronami procesu.

Zgodnie z ustawą Policja ma obowiązek (w granicach swych zadań, w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń) wykonywać czynności nie tylko operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze, ale i te o charakterze administracyjnym (art. 14), czyli zarówno pozyskiwać, jak i gromadzić, zapisywać oraz przechowywać takie informacje, które uznane zostały za niezbędne dla prawidłowego przebiegu procesu karnego.

Na podstawie art. 20 ust. 1 Policja, z zachowaniem ograniczeń wynikających z art. 19, może uzyskiwać informacje, w tym także niejawnie, gromadzić je, sprawdzać oraz przetwarzać. Kolejny ustęp art. 20 ustawy o Policji, tj. ust. 15, stanowi: „Policja w celu zapobieżenia lub wykrycia przestępstw oraz identyfikacji osób może uzyskiwać, gromadzić i przetwarzać informacje, w tym również dane osobowe ze zbiorów prowadzonych na podstawie odrębnych przepisów przez organy władzy publicznej, a w szczególności z Krajowego Rejestru Karnego oraz rejestru PESEL, w tym również ze zbiorów, w których przetwarza się informacje obejmujące dane osobowe, uzyskane w wyniku wykonywania przez te organy czynności operacyjno-rozpoznawczych. Administratorzy danych gromadzonych w tych rejestrach są obowiązani do nieodpłatnego ich udostępniania”. W tym miejscu należy podkreślić, że zakres rejestru PESEL jest znacznie szerszy od zakresu osób przewijających się w postępowaniach karnych prowadzonych przez Policję.

Zgodnie z art. 20 ust. 2b informacje, o których mowa w ust. 1, 2a, 2aa i 2ab, dotyczą osób, o których mowa w ust. 2a i mogą obejmować również informacje o sposobie zachowania się sprawcy wobec

osób pokrzywdzonych (ust. 5 lit. e). Pomimo iż w treści przepisu ustawodawca nie wymienił pokrzywdzonych jako kategorii osób, których dane osobowe Policja może pobierać, przechowywać i gromadzić, to jego wykładnia funkcjonalna prowadzi do wniosku, iż powyższa regulacja w istocie dotyczy postępowania ze wszelkimi informacjami, w tym również danymi osobowymi sprawców i pokrzywdzonych. W przeciwnym bowiem przypadku, gdyby przyjąć, iż art. 20 ustawy o Policji ogranicza uprawnienie Policji do gromadzenia i przetwarzania informacji jedynie w odniesieniu do enumeratywnie wskazanych danych osobowych sprawców, niemożliwe stałoby się pozyskiwanie i przechowywanie danych pokrzywdzonych niewymienionych wprost w ustawie, nawet na potrzeby prowadzonego postępowania karnego, a w rezultacie postawiłoby pod znakiem zapytania możliwość wypełnienia nałożonych na Policję ustawowych zadań. Taka wykładnia oznaczałaby ponadto istnienie luki w prawie, w postaci braku regulacji postępowania z danymi osobowymi pokrzywdzonego zebranymi np. w śledztwie, czyli w konsekwencji bezprawność przyjmowania i przechowywania np. zawiadomienia o przestępstwie, protokołów przesłuchania pokrzywdzonego jako świadka. Oznacza to, że intencją ustawodawcy było uregulowanie trybu postępowania z wszelkimi informacjami dokumentowanymi przez Policję.

Użycie przez ustawodawcę określenia: „informacje, w tym dane osobowe, o następujących osobach” (art. 20 ust. 2a), a ponadto w dalszej części tego samego przepisu prawnego kolejnej regulacji dotyczącej zebranych przez Policję informacji „o sposobie zachowania się sprawcy wobec osób pokrzywdzonych” (art. 20 ust. 2b pkt 5 lit. e) oznacza w rezultacie wskazanie takiego zakresu informacji zebranych w celu realizacji zadań ustawowych, w którym (czyli „w tym”) znajdują się również (a nie tylko i wyłącznie) dane dotyczące wymienionych poniżej sprawców czynu zabronionego. Zatem Policja w celu realizacji swoich ustawowych zadań, nie tylko na potrzeby konkretnego procesu karnego, może korzystać z wszelkich informacji, czyli danych osobowych, również w formie zapisu elektronicznego, nie tylko zebranych przez siebie, a także uzyskanych przez inne organy, służby i instytucje państwowe w wyniku wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz przetwarzać je (art. 20 ust. 15 ustawy o Policji). Regulacja ta dotyczy zarówno danych o osobie podejrzanego, jak i pokrzywdzonego (art. 14 ustawy o Policji). Co więcej, Policja może, a nawet ma obowiązek wynikający z realizacji ustawowych zadań (art. 20 ust. 16a pkt 1) w tym celu uzyskiwać informacje także niejawnie, a następnie gromadzić je, sprawdzać oraz przetwarzać bez uzyskania zgody tych osób.

Niewątpliwie, z uwagi na brak wyraźnego rozróżnienia w treści przepisu prawnego (art. 14 ust. 4 ustawy o Policji) informacji na dane o podejrzanym, i dane o pokrzywdzonym, do tej kategorii danych osobowych należą zarówno dane o podejrzanym, jak i pokrzywdzonym. W innym wypadku ustawodawca wyraźnie by określił, iż chodzi jedynie o osobę podejrzanego.

Dane osobowe zebrane w celu wykrycia przestępstwa przechowuje się przez okres niezbędny do realizacji ustawowych zadań Policji, a zatem nie tylko na czas niezbędny dla zakończenia konkretnego śledztwa czy dochodzenia. Tu ustawodawca wprowadził algorytm przechowywania danych osobowych nieco odmiennie i szerzej niż w ustawie o ochronie danych osobowych, zgodnie z którą administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby dane te były przechowywane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dotyczą, nie dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu przetwarzania (art. 26 ust. 1 ustawy). W odniesieniu do zadań Policji możliwe jest również dalsze ich przechowanie z uwagi na wykazany szerszy niż indywidualny interes konkretnej osoby, czyli

z uwagi na względy bezpieczeństwa publicznego, np. w celu zapobieżenia innym, podobnym przestępstwom w przyszłości, a zatem dłużej niż było to niezbędne do osiągnięcia celu ich pozyskania.

Organy Policji dokonują weryfikacji zgromadzonych danych osobowych po zakończeniu sprawy, w ramach której dane te zostały wprowadzone do zbioru, nie rzadziej niż co 10 lat od dnia uzyskania lub pobrania informacji, usuwając zbędne dane (art. 20 ust. 17 ustawy o Policji). A zatem, wykładnia językowa wskazanych powyżej przepisów ustawy o Policji oraz kodeksu postępowania karnego prowadzi jednoznacznie do wniosku, iż istnieje wyraźna podstawa prawna dla Policji do pozyskiwania i przechowywania danych osobowych, zarówno podejrzanego, jak i osoby pokrzywdzonego.

Należy nadmienić, że kwestia zgodności art. 20 ust. 17 ustawy o Policji z art. 51 ust. 2 Konstytucji RP była przedmiotem badania przez Trybunał Konstytucyjny. Wyrokując w dniu 12 grudnia 2005 r. (sygn. akt K 32/04), Trybunał dostrzegł niebezpieczeństwo płynące zarówno z samego faktu zachowania zbioru dla celów potencjalnych postępowań, jak i trudności kontroli prawidłowego postępowania ze zbiorami. Mimo to uznał jednak, że z uwagi na istniejące we współczesnych warunkach zagrożenia bezpieczeństwa (takie jak przestępczość zorganizowana i terroryzm) w demokratycznym państwie prawa norma art. 20 ust. 17 ustawy o Policji mieści się w granicach swobody regulacyjnej ustawodawcy. Trybunał podkreślił zarazem, że „prawomocne niewinnienie konkretnej osoby lub bezwarunkowe umorzenie postępowania karnego wobec konkretnej osoby nie przesądza o tym, że zgromadzone dane nie mogą zawierać informacji przydatnych dla realizacji ustawowych zadań Policji wobec innych osób”. Tym samym Trybunał uznał przepis art. 20 ust. 17 ustawy o Policji za zgodny z art. 51 ust. 2 Konstytucji RP. Ocenę przydatności danych w zbiorze informatycznym prawodawca pozostawił organom Policji, albowiem to one stoją na straży porządku publicznego i znają specyfikę środowisk przestępczych.

Trzeba uznać, iż zgodnie z zasadą *lex specialis derogat legi generalis* przyjęte rozwiązania prawne na gruncie zarówno ustawy o ochronie danych osobowych, jak i ustawy o Policji są kompatybilne. Na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych możliwe jest przetwarzanie danych (a zatem także danych zgromadzonych o podejrzanym i pokrzywdzonym w zbiorach Policji), niemniej jednak dopuszczalne jest nie tylko wtedy, gdy osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę (chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych), ale także wówczas, gdy jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa oraz gdy jest to niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego (ust. 4). W omawianym przypadku tym dobrem jest konieczność zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zapobieganie przestępczości. W komentowanym przepisie następuje wskazanie na funkcję przepisów usprawiedliwiających przetwarzanie, w tym przechowywanie danych. Zgodnie z art. 1 u.o.d.o. muszą to być przepisy mające na celu realizację określonego dobra publicznego, dobra osoby trzeciej, względnie dobra osoby, której dane dotyczą.

Problematyka ochrony informacji osobowych znalazła odzwierciedlenie nie tylko w krajowym porządku prawnym, ale i w ważnych, także z punktu widzenia polskiego porządku prawnego, aktach wydanych przez organy europejskie. Na pierwszy plan w tym zakresie wysuwa się konwencja nr 108 Rady Europy z dnia 28 stycznia 1981 r. o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych oraz Dyrektywa Parlamentu Europejskiego z dnia 24 października 1995 r. dotycząca ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych oraz wolnego przepływu danych (Dz. U. UE L z dnia 23 listopada 1995 r.), zgodnie z którą „w prawie usprawiedliwionych celach”

DANE OSOBOWE

możliwe jest przetwarzanie danych osobowych tylko wówczas, gdy zostało to uprzednio określone w akcie normatywnym. Omawiając ten problem, można przywołać ustawę o Policji oraz kodeks postępowania karnego. Potwierdza to zresztą treść przepisu art. 23 ust. 4 u.o.d.o., w którym także wskazano na „prawnie usprawiedliwione cele”, oraz przywołany i omówiony powyżej art. 20 ust. 1 ustawy o Policji, zgodnie z którym „Policja (...) może uzyskiwać informacje, w tym także niejawnie, gromadzić je, sprawdzać oraz przetwarzać (...), działając w celu realizacji zadań ustawowych”. Tak więc, z jednej strony cel przetwarzania danych musi być usprawiedliwiony prowadzoną działalnością administratora lub odbiorcy danych, a z drugiej strony działalność ta nie może być w jakiegokolwiek mierze niezgodna z prawem. Art. 2 ust 5 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego stanowi: „Przetwarzanie danych dotyczących przestępstw, wyroków skazujących lub środków bezpieczeństwa może być dokonywane jedynie pod kontrolą władz publicznych lub też, jeżeli zgodnie z prawem krajowym ustanowiono określone środki zabezpieczające, z zachowaniem odstępstw, które państwo członkowskie może udzielić zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego, zapewniając zachowanie odpowiednich zabezpieczeń. Jednak kompletny rejestr przestępstw kryminalnych może być prowadzony tylko pod kontrolą władzy publicznej. Trudno wyobrazić sobie rejestr przestępstw z pominięciem danych o osobie pokrzywdzonego i sprawcy.

Do omawianych przepisów należy przywołać także art. 8 ust. 2 Europejskiej konwencji praw człowieka. Są to przepisy również wprowadzające rozwiązania prawne przetwarzania danych osobowych, a zatem danych osób stanowiących strony procesu karnego, „koniecznych w demokratycznym społeczeństwie” bądź ze względu na interesy: bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa publicznego, zapobiegania zamieszkom lub przestępczości, ochronę zdrowia i moralności, ochronę praw i wolności innych osób. Zgodnie z art. 8 ust. 2 EKPC: 1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji, ale niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.

Wykładnia logiczna cytowanych przepisów prawnych prowadzi zatem po raz kolejny do wniosku o istnieniu prawnej podstawy do gromadzenia i przechowywania przez Policję danych nie tylko o sprawcy przestępstwa, ale i o pokrzywdzonych.

Zabrania się przetwarzania tych danych, które zostały uznane za szczególnie wrażliwe, czyli ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym (art. 27 ust. 1 u.o.d.o.). A zatem dane osobowe pokrzywdzonego nie należą do kategorii danych wrażliwych, których przetwarzanie jest dopuszczalne jedynie w wyjątkowych przypadkach. Natomiast dane osobowe podejrzanego mogą być uznane za dane wrażliwe. Przetwarzanie takich danych jest jednak dopuszczalne, jeżeli:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę na piśmie, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych;
- 2) przepis szczególny innej ustawy, np. ustawy o Policji, zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony;

- 3) przetwarzanie takich danych jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby, gdy osoba, której dane dotyczą, nie jest fizycznie lub prawnie zdolna do wyrażenia zgody, do czasu ustanowienia opiekuna prawnego lub kuratora;
- 4) jest to niezbędne do wykonania statutowych zadań kościołów i innych związków wyznaniowych, stowarzyszeń, fundacji lub innych niezarobkowych organizacji lub instytucji o celach politycznych, naukowych, religijnych, filozoficznych lub związkowych, pod warunkiem, że przetwarzanie danych dotyczy wyłącznie członków tych organizacji lub instytucji albo osób utrzymujących z nimi stałe kontakty w związku z ich działalnością i zapewnione są pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych;
- 5) przetwarzanie dotyczy danych, które są niezbędne do dochodzenia praw przed sądem;
- 6) przetwarzanie danych jest prowadzone przez stronę w celu realizacji praw i obowiązków wynikających z orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

W polskim porządku prawnym, zgodnie ze stanowiskiem powszechnie akceptowanym w Unii Europejskiej, ustawodawca zdecydował o ustawowym zagwarantowaniu ochrony wszelkich danych o osobie fizycznej, gromadzonych przez podmioty instytucjonalne. W tym celu przyjął ustawę o ochronie danych osobowych, ustalając generalnie zasady zbierania, gromadzenia i przechowywania wszelkich informacji na temat osób fizycznych, rygorystycznie ujmując warunki ich przetwarzania. Niemniej jednak przyznał priorytetowe znaczenie potrzebom zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, porządku prawnego, co z kolei skutkowało decyzją o specjalnym uprawnieniu w zakresie pozyskiwania i przetwarzania danych dla podmiotu odpowiedzialnego za zapewnienie takiego bezpieczeństwa, poprzez przyznanie specjalnych uprawnień dla podmiotu, jakim jest Policja.

W ustawie o Policji ustawodawca nieprzypadkowo określił wiele uprawnień dotyczących pozyskiwania i przechowywania danych osobowych, określając je jako informacje i dane osobowe, bez specjalnego rozróżnienia danych o podejrzanym i danych osobowych pokrzywdzonego. O nieprzypadkowości takiej regulacji świadczy fakt, iż jednak w odniesieniu do części przepisów, w ich treści ustawodawca, kiedy to miało istotne znaczenie, wyraźnie wskazał na rygory postępowania z danymi sprawcy przestępstwa (art. 20 ustawy ust. 2a pkt 1 ustawy o Policji). Dlatego oczywisty wydaje się fakt, iż zgodnie ze stanowiskiem ustawodawcy Policja w celu realizacji ustawowych zadań ma nie tylko prawo, ale także obowiązek pozyskiwać dane osobowe zarówno podejrzanego, podejrzanego, jak i pokrzywdzonego, jeżeli ma to znaczenie dla potrzeb prowadzonego postępowania karnego, niemniej jednak przetwarzanie tak uzyskanych danych jest możliwe także w innym celu niż ten, w którym dane te zostały pobrane, uzyskane, przekazane, udostępnione lub zgromadzone – jeżeli jest to niezbędne do realizacji innych zadań ustawowych Policji (art. 20 ust. 16a pkt 1 cytowanej ustawy), np. dla celów prewencyjnych, w celu wykrycia przestępstwa czy identyfikacji osób. □

¹ Niniejszy artykuł jest streszczeniem rozdziału *Bezpieczeństwo postępowania z danymi osobowymi pokrzywdzonych, zebranych przez Policję w toku postępowania karnego* autorstwa dr Izabeli Barnatek-Zaguly, stanowiącego część publikacji *Racjonalizacja systemu zarządzania kryzysowego. Tom I. Wprowadzenie do problematyki*, pod red. dra P. Kobesa i kom. dr inż. B. Kaczmarczyk, przygotowanej do wydania przez Wydawnictwo Naukowe PWSZ Legnica.

² Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.

³ Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.

⁴ Dz. U. z 1997 r. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.

PODSTAWOWE PRAWA I OBOWIĄZKI POLICJI JAKO OSKARŻYCIELA PUBLICZNEGO W POSTĘPOWANIU W SPRAWACH O WYKROCZENIA

podinsp. Małgorzata Lis-Walewska

starszy wykładowca
Zakładu Służby Kryminalnej CSP

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia¹ w treści art. 17 § 1 wyraża zasadę, że zasadniczym oskarżycielem publicznym w postępowaniu w sprawach o wykroczenia jest Policja, zaznaczając jedynie, iż ustawa może stanowić inaczej. Policja posiada zatem generalne upoważnienie do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego, przy czym dotyczy ono Policji jako całości, co oznacza, że może je wykonywać organ Policji przewidziany przez ustawę o Policji² (komendant) bądź też funkcjonariusz Policji, ale dysponujący stosownym upoważnieniem do działania w roli oskarżyciela.

Upoważnienie takie, wystawione przez organ Policji, może być przekazane sądowi jako upoważnienie generalne – wskazujące funkcjonariuszy upoważnionych do występowania w roli oskarżyciela, lub jako indywidualne – jedynie dla danej sprawy. Kompetencja oskarżycielska Policji dotyczy spraw o wykroczenia, w których funkcjonariusz uprawniony do występowania w jej imieniu złożył wniosek o ukaranie, jak i spraw, w których wniosek o ukaranie wniósł pokrzywdzony (art. 27 § 1–4 kpw). Należy podkreślić, że postępowanie w sprawach o wykroczenia opiera się na zasadzie skargowości i kontrydiktoryjności, co prowadzi do wyodrębnienia podstawowych funkcji procesowych: oskarżenia, obrony i rozstrzygania.

Funkcję rozstrzygania wykonuje sąd, natomiast funkcje oskarżenia i obrony – strony procesowe. Stronami procesowymi są podmioty, dla których postępowanie jest ich procesem, gdyż są zainteresowane rozstrzygnięciem w przedmiocie odpowiedzialności obwinionego za zarzucany mu czyn, zgodnie z interesem prawnym, jaki samodzielnie reprezentują. Stronami są zatem ci uczestnicy postępowania, którzy działają w tym postępowaniu w imieniu własnym, mając interes prawny – niekoniecznie prywatny – w określonym rozstrzygnięciu o przedmiocie procesu. Zgodnie z regulacją zawartą w dziale III kpw stronami są: oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy i obwiniony.

Stronom procesowym przysługują równe prawa procesowe („zasada równości broni”), co zakłada zasada kontrydiktoryjności, tzn., że te same środki prawne przysługują zarówno stronie oskarżycielskiej, jak i obwinionemu.

Strony procesowe mogą:

1) składać wnioski dowodowe,

- 2) wypowiadać się co do wszystkich kwestii podlegających rozstrzygnięciu,
- 3) zadawać pytania świadkom i biegłym,
- 4) ustosunkowywać się do przedmiotu postępowania, którym jest kwestia odpowiedzialności obwinionego za zarzucane mu wykroczenie,
- 5) składać środki zaskarżenia od wydanych rozstrzygnięć.

Oskarżyciel publiczny pełni szczególną rolę w postępowaniu w sprawach o wykroczenia. Jest stroną oskarżycielską, a zarazem rzecznikiem interesu społecznego, co zobowiązuje go do realizacji zasady bezstronności, która statuuje obowiązek wyczerpującego zebrania i wszechstronnego wyjaśnienia materiału dowodowego, ale również do uwzględniania okoliczności przemawiających zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego (art. 4 kpk w zw. z art. 8 kpw), a w wypadku gdy zebrany w postępowaniu materiał dowodowy nie uzasadnia popierania wniosku o ukaranie, powinien od jego popierania odstąpić, co jednak nie wiąże sądu (art. 14 § 2 kpk w zw. z art. 8 kpw).

Organy uprawnione do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego są również uprawnione do prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia, podczas których występują w charakterze organu procesowego, zobowiązanego do bezstronności.

Należy nadmienić, iż ustawowym zadaniem Policji jest wykrywanie wykroczeń i ściganie ich sprawców. Wykroczenia te godzą w dobra chronione prawem, takie jak: porządek i spokój publiczny, porządek i bezpieczeństwo w komunikacji, bezpieczeństwo osób czy racjonalną gospodarkę leśną lub rybacką. W związku z tym, aby skutecznie przeciwdzia-

POLICJANT JAKO OSKARŻYCIEL PUBLICZNY

łać wykroczeniom, Policja wykonuje funkcje oskarżenia. Obowiązki i uprawnienia Policji jako oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia zostały uregulowane w przepisach kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz w recypowanych na grunt kpw do odpowiedniego stosowania przepisach kodeksu postępowania karnego. Ponadto niektóre obowiązki i uprawnienia sprecyzowano w akcie prawa wewnętrznego – w zarządzeniu nr 323³.

Policjant jako oskarżyciel publiczny posiada w szczególności obowiązki:

- 1) **inicjowania złożenia wniosku o ukaranie** (art. 57 § 1 kpw);
- 2) **dolączenia** do wniosku o ukaranie **materiałów** z czynności wyjaśniających lub postępowania przygotowawczego, a także do wiadomości sądu – adresów świadków i pokrzywdzonych oraz po jednym odpisie wniosku o ukaranie dla każdego obwinionego (art. 57 § 4 kpw);
- 3) **zawiadomienia ujawnionego pokrzywdzonego** o przesłaniu wniosku o ukaranie do sądu oraz wskazania sądu, do którego wniosek skierowano i pouczenia pokrzywdzonego o przysługującym mu uprawnieniu działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 26 § 1 i 3 kpw);
- 4) **nadesłania materiału dowodowego w terminie siedmiu dni** (na wezwanie prezesa sądu w przypadkach, kiedy na podstawie art. 27 § 1 i 2 kpw pokrzywdzony samodzielnie jako oskarżyciel posiłkowy wystąpił z wnioskiem o ukaranie), jeżeli w sprawie przeprowadzono czynności wyjaśniające lub dochodzenie, albo nadesłania oświadczenia o braku takiego materiału (art. 57 § 5 kpw);
- 5) **usunięcia na polecenie prezesa sądu braków formalnych** we wniosku o ukaranie (art. 59 § 1 kpw);
- 6) **zapoznania się z wykazem spraw**, które mają być rozpoznane w danym dniu przez sąd na rozprawach lub posiedzeniach w celu przygotowania się do udziału w postępowaniu sądowym;
- 7) **działania w interesie społecznym**, realizując zasadę bezstronności (art. 4 kpk w zw. z art. 8 kpw); obowiązek ten precyzują przepisy § 75 i 76 zarządzenia nr 323 Komendanta Głównego Policji, które stanowią, że policjant występujący w charakterze oskarżyciela publicznego powinien dążyć do obiektywnego i wszechstronnego rozpoznania sprawy, kierować się względami interesu publicznego oraz zasadą bezstronności, oddziaływać na wymiar kar i środków karnych zgodnie z przepisami prawa i celami społeczno-wychowawczymi, jakie mają one spełnić; w tym celu powinien szczególnie przygotować się do rozprawy w sądzie, a w szczególności zapoznać się z:
 - treścią wniosku o ukaranie,
 - materiałem dowodowym,
 - danymi dotyczącymi uprzedniej karalności obwinionego;
- 8) **odczytania wniosku o ukaranie** na rozprawie (art. 72 § 1 i 2 kpw);
- 9) **aktywnego uczestnictwa w rozprawie** poprzez korzystanie z posiadanych uprawnień strony procesowej; uczestnicząc w rozprawie, oskarżyciel powinien uważnie obserwować jej przebieg, aby zgłaszać stosowne wnioski mające wpływ na dalszy tok postępowania; składane wnioski mogą dotyczyć:
 - podjęcia przez sąd właściwych decyzji procesowych w stosunku do nieobecnych osób prawidłowo wezwanych na rozprawę w zakresie zastosowania wobec nich środków przymusu procesowego (np. przymusowego doprowadzenia lub nałożenia kary pieniężnej),

- stwierdzenia istnienia lub nieistnienia przeszkód procesowych do rozpoznania sprawy,
 - przeprowadzenia dowodów;
- Ponadto może wnosić o zarządzenie przerwy lub odroczenie rozprawy. Powinien także ustosunkować się do wniosków dowodowych złożonych przez obwinionego, wnosząc m.in. o ich oddalenie.

10) **wylączenia się z rozprawy**, jeżeli zachodzą warunki wymienione w art. 40 § 1 pkt 1–4 i 6, § 2 oraz art. 41 i 42 kpk w zw. z art. 19 § 1 kpw; obowiązek ten został szczegółowo sprecyzowany w treści przepisu § 79 zarządzenia 323 Komendanta Głównego Policji;

11) **sporządzenia i przedłożenia organowi Policji notatki służbowej** w przypadku stwierdzenia uchybień i nieprawidłowości w sprawach kierowanych do sądu w zakresie rozpoznania tych spraw lub udziału policjantów w postępowaniu przed sądem; w notatce tej powinien opisać braki i uchybienia w zakresie przygotowania materiałów dowodowych w sprawach kierowanych do sądu oraz przyczyny wydanych orzeczeń o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania (§ 78 zarządzenia nr 323).

Uchybienia lub nieprawidłowości spowodowane przez funkcjonariuszy Policji, które ujemnie wpływają na przebieg postępowania sądowego, dotyczą m.in.:

- nieterminowego przekazania wniosku o ukaranie do sądu,
- niewłaściwego sformułowania zarzutu lub nieprawidłowej kwalifikacji prawnej czynu,
- niestawienia się funkcjonariusza Policji w charakterze świadka na rozprawę,
- niewykonania przez jednostkę Policji zarządzenia o zatrzymaniu i przymusowym doprowadzeniu świadka lub obwinionego.

Przepis § 78 zarządzenia nr 323 wymienia więc obowiązki oskarżyciela publicznego, który wykonując je, powinien również zwrócić uwagę na niewłaściwy sposób zachowania się policjantów występujących przed sądem w charakterze świadków i powiadomić ich przełożonych o zachowaniach godzących w powagę sądu, takich jak: niestosowny ubiór, niewłaściwy sposób zwracania się do sądu i innych uczestników postępowania, pobieżne przygotowanie się do wystąpienia w roli świadka, które może obniżyć wartość dowodową składanych zeznań.

Ponadto policjant pełniący funkcję oskarżyciela publicznego, podczas obecności w sądzie powinien przestrzegać następujących zasad porządkowych:

- stawić się do sądu w estetycznym umundurowaniu;
- wejść na salę rozpraw w chwili wywołania sprawy;
- wstać, gdy sąd wchodzi na salę lub ją opuszcza (art. 379 kpk w zw. z art. 81 kpw);
- zwracając się do sądu i zabierając głos, wstać, wyrażając w ten sposób szacunek dla organu i innych uczestników postępowania;
- wstać, gdy sąd odczytuje wyrok (art. 418 § 1 kpk w zw. z art. 82 kpw);
- kierując wypowiedź do sądu lub do osób przesłuchiowanych, używać prawidłowych zwrotów, takich jak: „proszę wysoki sąd o zezwolenie na zabranie głosu w celu zgłoszenia wniosku w kwestii...”, „proszę sąd o wyrażenie zgody na zadanie pytania świadkowi”, „proszę, aby obwiniony wyjaśnił sądowi...”, „proszę wysoki sąd o skorzystanie z uprawnień wynikających z art. 55 kpw”; powinien natomiast unikać sformułowań: „pani sędzio”, „proszę pani” lub „proszę pana”, „świadek kłamał”.

Policjant, występując w roli oskarżyciela publicznego, w szczególności ma prawo:

- 1) umieścić we wniosku o ukaranie wnioski o skazanie obwinionego w określony sposób za zarzucany mu czyn bez przeprowadzenia rozprawy (art. 58 kpw);
- 2) składać wnioski dowodowe (art. 39 § 1 kpw);
- 3) przeglądać akta sprawy sądowej i sporządzenia z nich odpisów (art. 156 § 1–4 kpk w zw. z art. 38 § 1 kpw);
- 4) wypowiadać się w każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu przez sąd (art. 367 § 1 kpk w zw. z art. 70 § 5 kpw);
- 5) żądać ponownego przeprowadzenia dowodów, które były przeprowadzone pod jego nieobecność na poprzedniej rozprawie, o której nie był prawidłowo powiadomiony i z tego powodu nie stawiał się na rozprawie (art. 71 § 2 kpw);
- 6) żądać przeprowadzenia dalszych dowodów przez sąd, mimo że obwiniony przyznał się do winy (art. 72 § 3 kpw);
- 7) zapoznać się z dowodami rzeczowymi (art. 395 kpk w zw. z art. 81 kpw);
- 8) brać udział w czynności zapoznania się przez sąd wezwany z dowodami rzeczowymi lub przeprowadzenia oględzin poza siedzibą sądu prowadzącego sprawę oraz w czynności przesłuchania świadka (art. 396 § 1 i 3 w zw. z art. 81 kpw);
- 9) złożyć wniosek o odczytanie protokołów zeznań świadków lub o przesłuchanie świadka (art. 75 § 2, 3 i 4 kpw);
- 10) zadawać pytania obwinionemu, świadkom i biegłym (art. 77 kpw);
- 11) żądać przeprowadzenia czynności dowodowych, których dotyczy sporządzona na podstawie art. 54 § 3 kpw notatka urzędowa (art. 76 § 2 kpw);
- 12) złożyć wniosek o uzupełnienie materiału dowodowego (art. 405 kpk w zw. z art. 81 kpw);
- 13) zabrać głos w pierwszej kolejności po zamknięciu przez sąd przewodu sądowego (art. 406 kpk w zw. z art. 81 kpw); w głosach stron oskarżyciel publiczny powinien zawrzeć, czy popiera wniosek o ukaranie i wymierzenia, jakiej kary i środka karnego żąda; ponadto powinien odnieść się do kwestii wątpliwych i spornych, a także do argumentacji obrony i wymienić fakty, które uważa za udowodnione oraz fakty, których nie udało się udowodnić;
- 14) złożyć wniosek o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku i doręczenie go w terminie zawitym 7 dni od daty ogłoszenia wyroku (art. 422 kpk w zw. z art. 82 § 1 kpw);
- 15) wnieść apelację od wyroku sądu pierwszej instancji (art. 103 § 2 kpw);
- 16) wnieść sprzeciw wobec wniosku obwinionego o skazanie go w określony sposób bez przeprowadzenia rozprawy (art. 64 § 2 kpw);
- 17) wnieść zażalenie na postanowienia, zarządzenia i inne czynności w wypadkach wskazanych w ustawie (art. 103 § 3 kpw);
- 18) wnieść sprzeciw od wyroku nakazowego (art. 506 kpk w zw. z art. 94 § 1 kpw);
- 19) złożyć wniosek o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem (art. 35 § 1 kpw).

Wymienione wyżej prawa oskarżyciela publicznego, realizowane w toku rozprawy, znajdują odzwierciedlenie w treści § 77 zarządzenia nr 323 KGP, który stanowi, że „policjant pełniący funkcję oskarżyciela publicznego jest uprawniony, w szczególności do:

- 1) wypowiadania się co do wszystkich kwestii podlegających rozstrzygnięciu przez sąd;
- 2) zgłaszania wniosków co do dalszego biegu postępowania (np. odroczenia rozprawy) i przeprowadzania dowodów

- (np. bezpośredniego przesłuchania świadka, odczytania protokołu przesłuchania lub innych danych z akt sprawy);
- 3) przedkładania nowych dowodów oraz wnioskowania o ich przeprowadzenie (np. powołanie biegłego), jeżeli taka potrzeba wyniknie na rozprawie;
- 4) zadawania pytań obwinionemu, świadkom, biegłemu w toku ich przesłuchania, w celu wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy i ustalenia prawdy;
- 5) zabrania głosu po zamknięciu przewodu sądowego w celu ustosunkowania się do wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków i innych dowodów, wskazania społecznej szkodliwości czynu, jakiego dopuścił się obwiniony i złożenia oświadczenia o podtrzymaniu zarzutu oraz wniosku co do rodzaju i wysokości kary oraz środka karnego;
- 6) repliki na argumenty zawarte w przemowie obwinionego lub jego obrońcy”.

Bez wątpienia w celu skutecznego przeciwdziałaniu wykroczeniom i realizacji zasady trafnego karania, policjant wykonujący funkcję oskarżyciela publicznego musi udowodnić winę obwinionego, aby zapadło orzeczenie skazujące. Znajomość przysługujących praw i ciężących obowiązków stanowi gwarancję należytego realizowania funkcji oskarżenia przez policjanta. □

¹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.).

² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

³ Zarządzenie nr 323 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie metodyki wykonywania przez Policję czynności administracyjno-porządkowych w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 48, z późn. zm.).

Bibliografia

Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2003.

Markowski A., *Prawo wykroczeń (materiałne i procesowe)*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 323 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2008 r. w sprawie metodyki wykonywania przez Policję czynności administracyjno-porządkowych w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP Nr 9, poz. 48, z późn. zm.).

Summary

Basic rights and obligations of the Police as a public prosecutor in proceedings connected with petty offences

The Police are a fundamental public prosecutor in cases of petty offences. Prosecuting petty offences is, as a matter of fact, included into its statutory tasks. Submitting and supporting the application for punishing to the court as the public prosecutor, it acts not only in its own name, but above all in a public interest (social). So it is obliged to collect and explain the evidence comprehensively. It should take into account circumstances being both in favour and against the accused. The Police, as the accusing side, should aspire for getting a just, lawful verdict in the question of responsibility of the accused for the petty offence he is blamed for.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

KONSTRUKCJA PROGRAMU PROFILAKTYCZNEGO

asp. Daniel Piętka

instruktor
Zakładu Służby Prewencyjnej CSP

Profilaktyka jest jednym ze sposobów reagowania na wszelkie zjawiska społeczne, które są uznawane za niepożądane czy też szkodliwe. Jej główny cel stanowi zapobieganie zagrożeniom poprzez edukację i wprowadzanie różnych programów profilaktycznych.

Program według definicji to: „różnego rodzaju działania, które można opisywać według określonego schematu, tzn. można wskazać jego: cel główny i cele szczegółowe; sprecyzowane w czasie działania służące osiągnięciu tych celów, adresowane do konkretnej grupy (grup) odbiorców”¹.

„Przez program profilaktyczny rozumie się działania psychoedukacyjne podejmowane według określonego scenariusza, których celem jest zapobieganie zachowaniom ryzykownym”².

Skonstruowanie programu profilaktycznego nie jest zadaniem łatwym. Wymaga profesjonalizmu, dyscypliny, znajomości potrzeb i problemów danej grupy, umiejętności kontaktu z otoczeniem.

Opracowanie oraz realizacja programu profilaktycznego wymagają spełnienia określonych warunków merytorycznych. Należy w tym miejscu wymienić m.in.:

- normy czasowe,
- normy organizacyjne,
- środki finansowe,
- jakość.

Każdy projekt posiada indywidualne cechy (określonych odbiorców, cele, metody pracy), jednak istnieje ustalony schemat konstruowania programu profilaktycznego.

Model konstruowania szkolnego programu profilaktycznego obejmuje trzy fazy. Są to: faza wstępnej identyfikacji, faza diagnoz oraz faza konceptualizacji programu.

Koncepcja w dużej mierze dotyczy szkolnych programów profilaktycznych, jednak osoby z innych środowisk mogą również z niej korzystać, konstruując własny projekt.

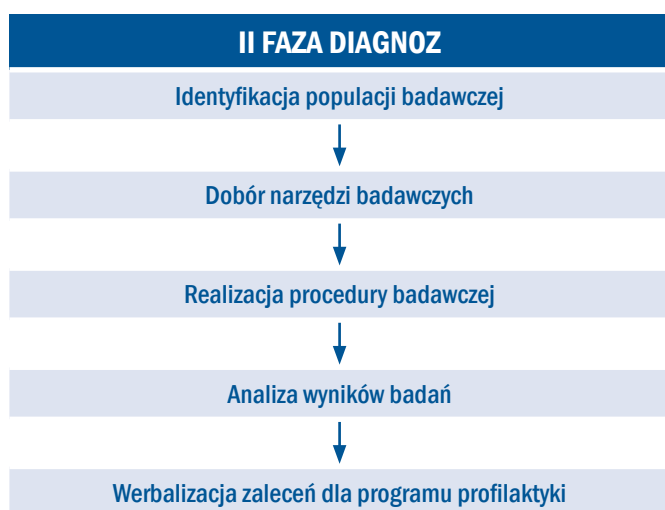
Pierwszym etapem jest rozpoczęcie oceny potrzeb w danym środowisku. Diagnoza to ustalenie: „Kogo objąć badaniami i jak liczna powinna to być grupa. Często dotyczy ona funkcjo-

Rys. 1. Etapy konstruowania programu profilaktycznego (opracowanie własne na podstawie: H. Rylke, M. Sowicka, Prezentacja programu profilaktycznego dla społeczności szkolnej, „Remedium” 1995, nr 1, s. 13).

Rys. 2. Faza wstępnej identyfikacji
(opracowanie własne na podstawie: H. Rylke, M. Sowicka, Prezentacja programu profilaktycznego dla społeczności szkolnej, „Remedium” 1995, nr 1, s. 13).

Rys. 3. Faza diagnoz
(opracowanie własne na podstawie: H. Rylke, M. Sowicka, Prezentacja programu profilaktycznego dla społeczności szkolnej, „Remedium” 1995, nr 1, s. 13).

Rys. 4. Faza konceptualizacji programu profilaktycznego
(opracowanie własne na podstawie: Z. Gaś, Profilaktyka w zreformowanej szkole, „Refleksje” 2006, Nr 5, s. 26–27).

nowania całego środowiska szkolnego – uczniów, nauczycieli, rodziców⁷⁴. Autor projektu na tym etapie może wykorzystać liczne techniki i metody diagnostyczne. Zaliczamy do nich:

- obserwację;
- wywiad;
- rozmowę;
- analizę wytworów uczniów;
- ankietę;
- socjometrię;
- analizę dokumentacji szkolnej⁵.

Drugi etap w procesie tworzenia programu profilaktycznego stanowi określenie jego celów. „Cel główny powinien dostarczać odpowiedzi na pytanie, jaki jest oczekiwany efekt końcowy realizacji programu. Cel powinien być do zidentyfikowania problemu, tzn. dotyczyć modyfikacji lub zmiany sytuacji niepożądaną na pożądaną⁷⁶. Ponadto cel ten winien: „być mierzalny, oparty na przyjętych założeniach teoretycznych, uwzględniający przejawy dysfunkcyjności poszczególnych osób i grup⁷⁷”.

Cel szczegółowy (pośredniczący) dotyczy modyfikacji lub zmiany wybranych aspektów problemu lub zjawisk, co przyczynia się do osiągnięcia celu głównego.

Etap trzeci to wybór metod oraz sposobów ich realizacji. Są to decyzje dotyczące harmonogramu i terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć⁸.

Harmonogram powinien zawierać: „szczegółowy plan spotkań z podaniem dat i godzin oraz tematów poszczególnych zajęć. W opracowywanym projekcie muszą też się znaleźć szczegółowe konspekty każdego spotkania z uwzględnieniem wykorzystanych pomocy, zastosowanych technik i form ich prowadzenia. Takie opracowanie pozwala śledzić przebieg programu i wprowadzać ewentualne zmiany⁹”.

Obecnie etap czwarty, czyli ustalenie kosztów realizacji programu, stanowi bardzo ważną kwestię. Wiele opracowanych projektów nie doczeka się realizacji z powodu braku dostatecznych środków. „Każy standardowy preliminarz składa się z następujących pozycji:

- wynagrodzenia dla osób realizujących program;
- opłaty za wynajęcie lokalu, sal, wodę itp.;
- środków na zakup materiałów i wyposażenia;
- środków na konserwację i remonty;
- środków na pomoce naukowe;
- środków na usługi pocztowe, transportowe, delegacje służbowe, ubezpieczenia¹⁰”.

Etap piąty to kontrola realizacji programu (monitoring). „Powinien on koncentrować się na ustaleniu narzędzi monitoringu oraz sposobów sprawowania kontroli nad realizacją programu. Najczęściej takimi narzędziami są: zapisy w dzienniku dyżurów, wpisy do kart obserwacyjnych, sprawozdania¹¹”.

W szóstym etapie tworzenia programu profilaktycznego mamy do czynienia z ewaluacją, co oznacza: „systematyczne gromadzenie informacji o programie w celu umożliwienia podejmowania decyzji o przyszłości programu (np. kontynuacji, replikacji, modyfikacji, zaniechania)¹²”.

Wszystkie programy profilaktyczne powinny podlegać ocenie jakości, skuteczności. Działania profilaktyczne zakładają powodowanie zmian w wiedzy, postawach i zachowaniach młodych ludzi. Niezbędne jest więc sprawdzenie, czy zmiany rzeczywiście zachodzą. W przypadku większych programów o zasięgu ogólnopolskim zwykle istnieją ewaluacje profesjonalne. W przypadku mniejszych przedsięwzięć powinno się organizować różne formy autoewaluacji i ewaluacji wewnętrznej¹³.

PROFILAKTYKA

Twierdzi się, iż: „Ewaluacja wymusza znaczną precyzję w planowaniu działań i domaga się wyjaśnienia, co tak naprawdę chcemy osiągnąć, zanim jeszcze przystąpimy do działania”¹⁴. Znaczący przedmiot mówi o strategii ewaluacji. „Planując ewaluację programu, należy ustalić jej rodzaj (np. wewnętrzną, zewnętrzną czy mieszaną), metodę ewaluacji oraz które elementy programu będą oceniane – np. uzyskane wyniki bezpośrednie lub odroczone, przebieg procesu czy zastosowane strategie”¹⁵. Jednocześnie należy zauważyć, że ewaluacja może dotyczyć procesu (proces wdrażania projektu oraz ocena przebiegu realizacji projektu)¹⁶. Ważnym działaniem jest ewaluacja wyników, czyli czynności „zmierzające do ustalenia, na ile udało się w wyniku realizacji programu osiągnąć zamierzone cele lub pośrednie etapy docelowych zmian”¹⁷.

Końcowym etapem konstruowania każdego programu jest modyfikacja, która dokonuje się na podstawie informacji uzyskanych w wyniku ewaluacji. Modyfikacja to korygowanie, zmienianie, unowocześnianie itp. Powinna podnieść jakość projektu, dlatego ważne jest, „żeby za każdym razem mieć świadomość i jasność, czemu taka, a nie inna modyfikacja ma służyć. Warto też poddawać pod szerszą dyskusję otrzymane rezultaty i spostrzeżenia co do realizacji określonego programu”¹⁸.

Ogromnym problemem jest jakość i skuteczność wielu programów profilaktycznych, dlatego powinny być one „systematycznie kontrolowane i weryfikowane, by mogły dawać wysoką gwarancję korzyści dla odbiorców”¹⁹.

Jakość to pojęcie wielowymiarowe, a w odniesieniu do profilaktyki powinna się zawierać w skuteczności działań. Można ją określić na przykład „na podstawie stanu wiedzy uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciach zapobiegawczych”²⁰.

W 2010 r. został powołany Zespół ds. Rekomendacji i Oceny Programów. System rekomendacji zawiera:

- kwestionariusz aplikacyjny;
- standardy i kryteria oceny programów;
- słownik pojęć i terminów;
- opis poziomów rekomendacji;
- arkusz oceny programów²¹.

¹ Słownik rekomendacji. Słownik pojęć i terminów, wyd. ORE, Warszawa 2011, s. 24.

² K. Wojażek, J. Szymańska, *Standardy jakości pierwszorzędowych programów profilaktycznych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych*, wyd. ORE, Warszawa 2011, s. 1.

³ Z. Gaś, *Profilaktyka w zreformowanej szkole*, „Refleksje” 2006, Nr 5, s. 26–27.

⁴ D. Macander, *Profilaktyka uzależnień w szkole*, Wydawniczy Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2010, s. 35.

⁵ Tamże.

⁶ Słownik rekomendacji. Słownik pojęć i terminów, s. 19.

⁷ Z. Gaś, *Profilaktyka w zreformowanej szkole*, s. 28.

⁸ Tamże.

⁹ J. Koczurowska, *Konstruowanie programów profilaktycznych*, w: *Profilaktyka w środowisku lokalnym*, red. G. Świątkiewicz, Wydawnictwo Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2002, s. 103.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże, s. 104.

¹² Z. Gaś, *Profilaktyka w szkole*, WSiP, Warszawa 2006, s. 203.

¹³ K. Wojcierzak, J. Szymańska, *Standardy jakości pierwszorzędowych programów profilaktycznych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych*, s. 6.

¹⁴ K. Ostaszewski, *Ewaluacja programu w budowie*, „Remedium” 2002, Nr 12, s. 25.

¹⁵ D. Macander, *Profilaktyka uzależnień w szkole*, s. 39.

¹⁶ Słownik rekomendacji. Słownik pojęć i terminów, s. 23.

¹⁷ Z. Ostaszewski, *Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych*, Warszawa 2003, s. 136.

¹⁸ J. Koczurowska, *Konstruowanie programów profilaktycznych*, s. 104–105.

¹⁹ K. Wojcieszek, J. Szymańska, *Standardy jakości pierwszorzędowych programów profilaktycznych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych*, s. 1.

²⁰ J. Biskupski, *Profilaktyka uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród młodzieży. Aspekty teoretyczne*, „Poznańskie Zeszyty Humanistyczne” 2008, t. X, s. 38.

²¹ J. Szymańska, *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*, Wydawniczy Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012, s. 93.

Bibliografia

Biskupski J., *Profilaktyka uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród młodzieży. Aspekty teoretyczne*, „Poznańskie Zeszyty Humanistyczne” 2008, t. X.

Gaś Z., *Profilaktyka w zreformowanej szkole*, „Refleksje” 2006, Nr 5.

Gaś Z., *Profilaktyka w szkole*, WSiP, Warszawa 2006.

Koczurowska J., *Konstruowanie programów profilaktycznych w: Profilaktyka w środowisku lokalnym*, red. G. Świątkiewicz, Wydawnictwo Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2002.

Macander D., *Profilaktyka uzależnień w szkole*, Wydawniczy Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2010.

Ostaszewski K., *Ewaluacja programu w budowie*, „Remedium” 2002, nr 12.

Ostaszewski Z., *Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych*, Warszawa 2003.

Słownik rekomendacji. Słownik pojęć i terminów, wyd. ORE, Warszawa 2011.

Szymańska J., *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki*, Wydawniczy Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012.

Wojażek K., Szymańska J., *Standardy jakości pierwszorzędowych programów profilaktycznych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych*, wyd. ORE, Warszawa 2011.

Summary

Structure of preventive programs

Preventive programs constitute a tool being aimed at preventing threats by education. Structure of preventive programs seemingly seems a simple matter. Theoretical bases assume however tying together many elements, such as, among others, fulfillment of defined substantial conditions. The program should have individual features of the project, and the aim of the program should be a reply to current needs. It should be directed at the specified group of receivers. Moreover, the effectiveness of the program depends on such factors as the appropriate method of the implementation of the program, as well as structure and content of the program and the way of its realization.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

VADEMECUM POLICJANTA

WSKAZÓWKI I KOMENTARZE OPRACOWANE PRZEZ WYKŁADOWCÓW CSP

ZAKŁAD SŁUŻBY PREWENCYJNEJ

Zmiany w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich dotyczące zatrzymania nieletniego

W dniu 2 stycznia 2014 r. weszły w życie zmiany w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 1165). W dalszym ciągu w sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem (art. 3 § 1 u.p.n.). Postępowanie w sprawie nieletniego ma na celu ustalenie, czy istnieją okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego lub czy nieletni popełnił czyn karalny, a także ustalenie, czy zachodzi potrzeba zastosowania wobec niego środków przewidzianych w ustawie (art. 21a u.p.n.). Wprowadzone zmiany w całej ustawie oraz w dodanym nowym rozdziale 1a działu III w znacznym stopniu regulują sposób postępowania m.in. w przypadku stosowania rodzaju przepisów. Zostały w zasadzie doprecyzowane przepisy dotyczące przebiegu postępowania, zatrzymania nieletniego oraz uwypuklone prawa do obrony nieletniego (art. 32c i art. 18a u.p.n.). Do najbardziej istotnych zmian, o których powinien wiedzieć każdy policjant w codziennej służbie, należy zaliczyć:

W znowelizowanym art. 20 u.p.n. została utrzymana dwoistość stosowanych przepisów procesowych:

- § 1. W sprawach nieletnich stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego właściwe dla spraw opiekuńczych, a w zakresie zbierania, utrwalania i przeprowadzania dowodów przez Policję oraz powoływania i działania obrońcy stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, ze zmianami przewidzianymi w ustawie.
- § 2. Czynności dowodowe z udziałem osób małoletnich innych niż nieletni przeprowadza się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania karnego.
- § 3. Do rzeczy zatrzymanych w toku postępowania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Istotne zmiany wynikające z art. 32e u.p.n. dotyczą czynności związanych z zatrzymaniem nieletniego, gdzie zgodnie z ustawą zostało zlikwidowane stosowane dotychczas „ujęcie” nieletniego przez Policję.

Czynności Policji w postępowaniu wyjaśniającym można podzielić na czynności podejmowane z własnej inicjatywy (art. 32e § 1 u.p.n.) oraz zlecone przez sąd rodzinny (art. 32e § 2 u.p.n.).

- § 1. Policja zbiera i utrwała dowody przejawów demoralizacji oraz czynów karalnych w wypadkach niecierpiących zwłoki, a w razie potrzeby dokonuje zatrzymania nieletniego.
- § 2. Sąd rodzinny może zlecić Policji dokonanie określonych czynności, a w wyjątkowych wypadkach może zlecić dokonanie czynności w określonym zakresie.

§ 3. Po dokonaniu czynności określonych w § 1 lub 2 sprawę przekazuje się niezwłocznie sądowi rodzinnemu.

§ 4. Jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że sprawcą czynu karalnego jest nieletni, lecz czynności, o których mowa w § 1, nie doprowadziły do ustalenia jego tożsamości, Policja niezwłocznie przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu, który odmawia wszczęcia postępowania i może zlecić Policji dokonanie określonych czynności lub dokonanie czynności w określonym zakresie w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 2 miesiące.

Odrębne podstawy zatrzymania nieletniego w zakresie celu i przesłanek tej czynności, jak również wskazanie, oprócz Policji, organu posiadającego prawo do zatrzymania reguluje art. 32g u.p.n.

§ 1. Jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego.

§ 2. Uprawnienia Policji do zatrzymania nieletniego przysługują także Straży Granicznej, w zakresie jej właściwości.

Kolejną podstawę do zatrzymania nieletniego oraz czas tego zatrzymania określa art. 32h u.p.n.

§ 1. Nieletniego można również umieścić w policyjnej izbie dziecka:

- 1) na czas uzasadnionej przerwy w konwoju albo w doprowadzeniu, lecz nie dłużej niż na 24 godziny;
- 2) na polecenie sądu rodzinnego, wydane w formie postanowienia, na czas niezbędny do wykonania określonych czynności procesowych, nieprzekraczający 48 godzin.

§ 2. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 1, Policja może umieścić nieletniego w policyjnej izbie dziecka bez zarządzenia sądu rodzinnego, zawiadamiając o tym sąd, na którego obszarze właściwości znajduje się policyjna izba dziecka. Na zarządzenie sądu kierownik policyjnej izby dziecka niezwłocznie zwalnia nieletniego.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 2, Policja może nieletniego zatrzymać.

§ 4. Na postanowienie, o którym mowa w § 1 pkt 2, przysługuje zażalenie.

Niezwłocznie po zatrzymaniu nieletniego na policjanta zostają nałożone obowiązki związane z tą czynnością. Na podstawie przepisów u.p.n. policjant jest zobowiązany do:

- 1) natychmiastowego poinformowania nieletniego o przyczynach zatrzymania (art. 32g § 3),
- 2) poinformowania o przysługujących nieletniemu prawach (art. 32g § 3),

- 3) niezwłocznego przesłuchania nieletniego (art. 32g § 3),
- 4) sporządzenia protokołu (zawierającego w szczególności określenie miejsca, daty, godziny i przyczyny zatrzymania, art. 32g § 4),
- 5) niezwłocznego zawiadomienia rodziców albo opiekuna nieletniego o zatrzymaniu (zawiadomienie przekazywane rodzicom albo opiekunowi nieletniego powinno zawierać informacje, o których mowa w § 3, art. 32g § 5),
- 6) niezwłocznego, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili zatrzymania, zawiadomienia właściwego sądu rodzinnego o zatrzymaniu (art. 32g § 6).

W związku z zatrzymaniem nieletniemu zgodnie z u.p.n. przysługują uprawnienia (art. 32g § 3 u.p.n.):

- 1) uzyskanie informacji o przyczynie zatrzymania,
- 2) prawo do skorzystania z pomocy adwokata, na żądanie nieletniego umożliwia się mu nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z adwokatem,
- 3) prawo do odmowy składania wyjaśnień albo odpowiedzi na poszczególne pytania,
- 4) prawo złożenia zażalenia na czynności naruszające jego prawa.

Ponadto zgodnie z przepisami k.p.k. zatrzymany nieletni powinien być pouczony o możliwości zawiadomienia o jego zatrzymaniu, na jego wniosek, pracodawcy lub szkoły (art. 261 § 3 k.p.k. w zw. z art. 245 § 2 k.p.k.) oraz o możliwości nawiązania kontaktu z właściwym urzędem konsularnym, przedstawicielstwem dyplomatycznym lub przedstawicielstwem państwa w sytuacji regulowanej w art. 612 § 2 k.p.k.

Na zwrócenie uwagi oprócz art. 32h u.p.n. zasługują również kolejne dwa artykuły, które również regulują

czas pobytu zatrzymanego nieletniego w policyjnej izbie dziecka:

• art. 32g § 8 u.p.n.

Nieletni w razie ogłoszenia mu postanowienia, o którym mowa w § 7 pkt 4, może przebywać w policyjnej izbie dziecka przez czas niezbędny do przekazania go do właściwej rodziny zastępczej zawodowej lub do właściwego zakładu leczniczego, ośrodka lub schroniska, nie dłużej jednak niż przez dalszych 5 dni.

• art. 32g § 9 u.p.n.

W policyjnej izbie dziecka można również umieścić nieletniego zatrzymanego w trakcie jego samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich albo poza młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub zakładem poprawczym na czas niezbędny do przekazania nieletniego do właściwego schroniska, ośrodka lub zakładu, nie dłużej jednak niż na 5 dni.

W związku z wprowadzonymi zmianami w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich, w szczególności dotyczących zatrzymania nieletniego, został zmieniony protokół zatrzymania nieletniego (druk MP – 54).

Akty prawne

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382).

Zarządzenie nr 1619 KGP z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich (Dz. Urz. KGP Nr 11, poz. 64).

podkom. Sławomir Klimaszewski, wykładowca

ZAKŁAD RUCHU DROGOWEGO

Zmiany w przepisach dotyczące kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych, elementów odblaskowych dla pieszych oraz uprawnień do kierowania pojazdami

W bieżącym roku po raz kolejny została znowelizowana ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym¹ (zwana dalej p.r.d.) oraz ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami² (zwana dalej u.o.k.p.).

Ustawą z dnia 23 października 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1446) ustawodawca dokonał zmiany treści art. 8 ustawy p.r.d. z mocą obowiązującą od 1 lipca br., której implikacją była również zmiana w treści art. 80d i 130a p.r.d. oraz dodanie rozdziału 1b zatytułowanego „Centralna ewidencja posiadaczy kart parkingowych” w dziale IV. Ponadto, dokonując uściśleń normy regulowanej w art. 11 i 43 p.r.d., nałożył na pieszego uczestnika ruchu drogowego obowiązek używania elementów odblaskowych, z mocą obowiązującą od 31 sierpnia 2014 r. Art. 8 p.r.d. wskazuje na osoby o obniżonej sprawności ru-

chowej, posiadające w wydanym orzeczeniu informację o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, mające znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Zgodnie z tym artykułem osoba niepełnosprawna legitymująca się kartą parkingową, kierująca pojazdem samochodowym, a także kierująca pojazdem przewożącym osobę niepełnosprawną legitymującą się kartą parkingową oraz kierujący pojazdem należącym do placówki zajmującej się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych jest obowiązany umieścić przedmiotową kartę „za przednią szybą pojazdu samochodowego, a jeśli pojazd nie posiada przedniej szyby – w widocznym miejscu w przedniej części pojazdu”. Po spełnieniu wskazanego wymogu, zgodnie z dyspozycją § 33 ust. 2 rozporządzenia Ministra Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. Nr 170, poz. 1393, z późn. zm.), wskazane osoby mogą, pod warunkiem zachowania szczególnej ostrożności, nie stosować się do zakazów wskazanych niżej wymienionymi znakami drogowymi:

B-1 „zakaz ruchu w obu kierunkach”,

B-3 „zakaz wjazdu pojazdów silnikowych, z wyjątkiem motocykli jednośladowych”,

B-3a „zakaz wjazdu autobusów”,

ZAKŁAD SZKOLEŃ SPECJALNYCH

Język migowy w praktyce policyjnej

Języki migowe, którymi posługują się osoby niesłyszące, istnieją na świecie od ponad 200 lat. W Polsce pierwsza szkoła dla dzieci niesłyszących – Instytut Głuchoniemych w Warszawie – powstała w 1817 r. Od tej daty rozpoczyna się historia polskiego języka migowego. Ludzie niesłyszący, niemogący korzystać ze zmysłu słuchu w komunikowaniu się, stworzyli nowy, wizualny, oparty na geście i mimice sposób porozumiewania się – język migowy, czyli zbiór znaków manualnych i mimicznych. Elementem charakterystycznym dla danego znaku jest układ palców i dłoni u obu rąk, położenie rąk w stosunku do ciała oraz ruch wchodzący w skład całości znaku.

Dla słyszących Polaków język i kultura głuchych są nieznane, egzotyczne jak zwyczaje plemion afrykańskich. Wiedza i świadomość na ten temat są wyjątkowo ograniczone. Myśląc, mówiąc o głuchych, ciągle posługujemy się stereotypami i wierzymy w mity, że:

- z osobą niesłyszącą możesz się bez problemu komunikować za pomocą kartki i długopisu,
- wszystkie osoby niesłyszące przeczytają z ruchu warg, to co do nich mówisz,
- istnieje jeden uniwersalny na całym świecie język migowy,
- w Polsce istnieją dwa języki migowe,
- gdy będziesz bardzo głośno mówił do osoby niesłyszącej, to cię usłyszy,
- aparat słuchowy czy implant w 100% może zastąpić brak słuchu,
- wystarczy nauczyć się alfabetu, żeby porozumieć się z osobą niesłyszącą,
- osoby niesłyszące za wszelką cenę chcą słyszeć, korzystając przy tym z aparatów słuchowych czy implantów,
- język migowy jest prymitywny,
- język migowy to język polski, tylko że wyrażony za pomocą znaków,
- osoby niesłyszące są niepełnosprawne intelektualnie,
- wszystkie osoby niesłyszące opanowały język polski w mowie i piśmie,
- słyszące dzieci niesłyszących rodziców rozwijają się gorzej pod względem intelektualnym,
- niesłyszące dzieci niesłyszących rodziców rozwijają się gorzej, a brak słuchu i fonicznej możliwości komunikacyjnej ograniczają ich rozwój intelektualny,
- każde dziecko z głębokim ubytkiem słuchu jest w stanie nauczyć się mówić i rozumieć mowę.

Nadal odbieramy ich jako niepełnosprawnych umysłowo lub niedorozwiniętych. Unikamy dyskusji na ten temat, jakby niesłyszący nie żyli wśród nas, a problem nie istniał. Głusi traktowani są jako gorsi, a to już egoizm i wyraz zacofania. Nie mamy pojęcia, że dla niesłyszących nauka języka polskiego to jak dla słyszących nauka języka obcego. Osoby słyszące znające język migowy (choćby w stopniu podstawowym) są potrzebne wszędzie tam, gdzie człowiek niesłyszący musi porozumieć się z otoczeniem – w przychodni, w pracy, w sklepie, w przedszkolu, w szkole (pamiętajmy, że są słyszące dzieci głuchych rodziców), w urzędzie stanu cywilnego, na poczcie,

w urzędzie skarbowym, z ratownikami medycznymi (również wprowadzana jest SMS-owa forma wezwania pomocy), jak i w jednostkach Policji itd. Ten problem – prawa człowieka niesłyszącego do równoprawnego traktowania i obowiązku państwa w zapewnieniu mu realizacji tego prawa generalnie rozstrzyga art. 69 Konstytucji RP.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się¹ wskazuje na instytucje publiczne, na których ciąży obowiązek zapewnienia osobom niesłyszącym komunikowania się w wybrany przez nie sposób. Są to przede wszystkim organy administracji publicznej, jednostki systemu pogotowia ratunkowego, podmioty lecznicze, jednostki Policji, jednostki Państwowej Straży Pożarnej, jednostki straży gminnych oraz jednostki ochotniczych straży działających na danym obszarze. Warto zwrócić uwagę, że od 1 kwietnia 2012 r. język migowy jest prawnie obowiązującym językiem urzędowym na terenie Polski. Oznacza to, że wszystkie instytucje publiczne muszą być w stanie porozumieć się w tym języku z osobami głuchoniemymi.

W Centrum Szkolenia Policji od kwietnia do lipca 2013 r. zostały zorganizowane warsztaty z języka migowego, w których wzięli udział słuchacze szkolenia zawodowego podstawowego. Organizatorem zajęć była st. sierż. Eliza Ostrowska (instruktor CSP), która od 1996 r. współpracuje z osobami głuchoniemymi, poznała ich środowisko, poszerza wiedzę w zakresie języka migowego, ukończyła II stopień języka migowego dla nauczycieli oraz III stopień (PJM). Prowadząca podjęła wezwanie i przeprowadziła zajęcia, na których wykorzystwała swoją wiedzę i umiejętności po to, aby zachęcić policjantów do nauki języka migowego. By policjant – funkcjonariusz publiczny nie miał barier i oporów w kontaktach z osobą niesłyszącą, traktował ją na równi ze słyszącym i również udzielił jej pomocy, kiedy tego potrzebuje. Warsztaty miały na celu zapoznanie osób słyszących ze środowiskiem i problematyką osób niesłyszących, zniesienie istniejącej bariery komunikacyjnej pomiędzy dwoma środowiskami oraz obalenie mitów o osobach głuchych, uświadomienie osobom słyszącym, dlaczego warto uczyć się języka migowego, m.in.: zwiększenie profesjonalizmu w wykonywanym zawodzie; dotarcie do osób z zaburzeniem słuchu i ich rodzin; integracja z grupą przeszło 100 000 osób w Polsce; poznanie alternatywnej formy komunikacji; nowatorskie metody komunikacji z osobami autystycznymi; rozwój intelektualny osób uczących się.

Na zajęciach słuchacze poznali: różnice pomiędzy językiem migowym a językiem migowym; alfabet języka migowego oraz liczebniki główne i porządkowe, znaki statyczne i dynamiczne, podstawowe słownictwo niezbędne do porozumienia z osobą głuchą, słowa i zwroty do wykorzystania w pracy policjanta.

Warsztaty zakończyły się rozdaniem dyplomów. Propozycja nauki języka migowego spotkała się z ogromnym zainteresowaniem, słuchacze aktywnie uczestniczyli w warsztatach w czasie wolnym od zajęć. Ze względu na zainteresowanie trwają prace przygotowawcze do II edycji warsztatów, które przewidziane są na październik – listopad 2014 r.

¹ Dz. U. Nr 209, poz. 1243, z późn. zm.

CROSSFIT

Morderczy trening nie tylko dla orłów

asp. szt. Tomasz Dąbrowskimłodszy wykładowca
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP**sierż. Damian Kołaczek**instruktor
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

Jednym z podstawowych zadań Policji jest ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego. Aby funkcjonariusz wywiązywał się z tych obowiązków, musi – poza znajomością procedur policyjnych oraz przepisów prawa – prezentować wysoki poziom sprawności fizycznej. Od wielu lat w polskiej Policji trwają prace mające na celu podniesienie poziomu kondycji fizycznej. Starania te mają swoje odzwierciedlenie w systemie naboru kandydatów do pracy w Policji, w programach szkoleń zawodowych oraz w corocznych testach sprawności fizycznej policjantów. Konieczność utrzymywania sprawności fizycznej na jak najwyższym poziomie określona jest m.in. w § 22 zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” [2]. Wysoki poziom sprawności fizycznej umożliwia skuteczne i bezpieczne realizowanie zadań określonych w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji [1], do których jest zobowiązany każdy policjant.

JAKA JEST DEFINICJA CROSSFITU?

Ogólnie mówiąc, CrossFit to trening, który ma pomóc osiągnąć lepszą ogólną sprawność fizyczną i przygotować organizm na każde wyzwanie fizyczne – na to, co nieznane i niepoznane – zarówno w życiu codziennym, jak i sportowym oraz w warunkach ekstremalnych. CrossFit jest programem siłowym i kondycyjnym, którego celem jest poprawa m.in. siły mięśniowej, wytrzymałości krążeniowo-oddechowej i elastyczności/giętkości. Jest to stale zmieniający się mix ćwiczeń aerobowych, gimnastycznych i olimpijskiego podnoszenia ciężarów [3].

System CrossFit został stworzony przez Grega Glassmana (byłego gimnastyka), który otworzył pierwszy box crossfitowy w 1995 r. w Santa Cruz w Kalifornii. Na fali popularności Glassman został zatrudniony do szkolenia funkcjonariuszy z departamentu policji w Santa Cruz. Założył też sieć siłowni, których liczba wzrosła z 13 w 2005 r. do blisko 3,4 tysiąca w 2012 r. Ciężkie opony zostały zastąpione hantlami i sztangami, zwykły drążek – profesjonalnym sprzętem do podciągania, drewniane skrzynie – kozłami [5].

CROSSFIT, CZYLI BRAK NUDY!

Jak to jednak wygląda w praktyce? „Workout of the Day” (WOD), czyli tzw. trening dnia, trwa 20 minut. Po krótkiej, 5–10-minutowej rozgrzewce na początek są thrusters (prysiady

ze sztangą wraz z jej wypchnięciem ponad głowę), podnoszenia kettlebell nad głowę (odważnika, który można trzymać oburącz, a jego waga zależy od możliwości trenującego), potem pompki oraz podwójne skoki na skakance. Każde ćwiczenie wykonuje się przez 1–2 minuty, potem zmiana i kolejne ćwiczenie. Chodzi o to, by w tym czasie wykonać jak największą liczbę powtórzeń każdego ćwiczenia. To tylko jednak przykład dnia treningowego. Zaletą CrossFitu, w odróżnieniu od tradycyjnych zajęć fitnessowych, jest jego ogromna różnorodność, intensywność i stosunkowo krótki czas ćwiczeń [4].

CrossFit, opierając się na niejednorodności, nie ogranicza się tylko do ćwiczeń w sali treningowej. To także pływanie, bieganie, jazda na rowerze, rolkach, brzuski, pompki, podskoki, podciąganie i wiele innych aktywności, które można wykonywać w parku, garażu czy domu. Najważniejsze są regularność i intensywność ćwiczeń. Spece od CrossFitu twierdzą, że optymalny trening powinien odbywać się trzy dni z rzędu, po czym trzeba zrobić jeden dzień przerwy. I znowu – trzy dni ćwiczeń i jeden dzień odpoczynku [5].

CrossFit to także społeczność. Dlatego w Stanach, jak grzyby po deszczu, rosną nowe siłownie crossfitowe, gdzie spędzają czas całe rodziny. Nieodłącznym elementem każdej sali do CrossFitu jest tablica, na której trenujący zapisują swoje wyniki: liczbę powtórzeń, ciężar obciążenia, z którym ćwiczyli, rodzaj ćwiczeń. Dzięki temu mogą nie tylko kontrolować swoje postępy i rozwój, ale też konkurować z innymi. Ciężka wspólna praca, dzielenie się doświadczeniami w dążeniu do celu, przekraczanie własnych możliwości, ćwiczenia na czas

TRENING FIZYCZNY

ĆWICZENIA NA MASĘ CIAŁA

Przysiad (bez obciążenia)

Sportowiec z pozycji stojącej rusza się do przysiadu z biodrami powyżej kolan i powraca do pozycji stojącej.

Wskoki na podwyższenie

Z pozycji stojącej na podłodze sportowiec wskakuje i staje obydwojma stopami na górze pudełka i w pełni rozciąga się przed powrotem na podłogę. Typowe wymiary pudełka to 15", 20", 24" i 30" (w calach).

Padnij, powstań, podskocz

Zaczynając w pozycji stojącej, sportowiec upada na podłogę, rozciągając stopy, i dotyka podłogi klatką piersiową, potem podciąga nogi do przodu i znajduje się w przysiadzie przed wstaniem, a następnie kończy ćwiczenie niewielkim skokiem.

Pompki w staniu na rękach

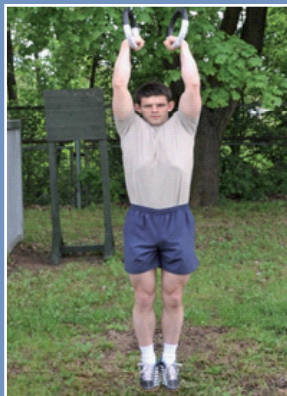
Stojąc na rękach, z ramionami wyprostowanymi i piętami delikatnie opartymi o ścianę, ćwiczący ugina ramiona do momentu, w którym głowa dotknie ziemi, potem wypycha ciało w pionie, wracając do pozycji wyjściowej.

Wykrok

Sportowiec wykonuje duży krok do przodu, ugina kolano w przedniej nodze, aż to w tylną dotknie ziemi. Potem podnosi się.

Wspieranie ciągiem na kółkach gimnastycznych

Zwisając na drążku lub kółkach gimnastycznych, sportowiec podciąga się, kończąc z ramionami wyprostowanymi i dłońmi poniżej bioder.

Skakanka

Najpopularniejsze są skoki na skakance, w czasie których skakanka wykonuje dwa obroty w trakcie jednego skoku.

Pompki klasyczne

Startując z pozycji podporu przodem, ćwiczący ugię ramiona do momentu, w którym klatka piersiowa dotknie ziemi, utrzymując całe ciało wyprostowane. Następnie wypycha się do pozycji wyjściowej.

Pompki na poręczach (pompki szwedzkie)

Ćwiczący zaczyna z ciałem wspartym na poręczach z rękami wyprostowanymi pionowo, potem zgina ramiona, obniżając ciało, aż barki znajdą się poniżej łokci, następnie prostuje ramiona.

Wspinanie się po linie

Zaczynając na ziemi, ćwiczący wspina się po linie i dotyka punktu na określonej wysokości, zazwyczaj 15 stóp. Można wykonywać ćwiczenie bez użycia stóp, w pozycji L, gdzie stopy trzyma się nad poziomem bioder w czasie wspinania.

TRENING FIZYCZNY

Skłon tułowia w przód z leżenia do siadu (brzuszki)

Ćwiczący przechodzi z pozycji na wznak z barkami na ziemi do pozycji siedzącej z ramionami nad biodrami. Stopy są czasami unieruchomione, przytwierdzone.

ĆWICZENIA DYSTANSOWE/ODLEGŁOŚCIOWE

Wiosłowanie

Wiele ćwiczeń/wysiłków zawiera wiosłowanie na przyrządach na dystansie od 500 do 2000 metrów bądź wiosłowanie dla spalania kalorii.

Bieganie

Typowy zakres dystansu to od 100 do 1500 metrów. Bieg wahadłowy na odcinku 10 m też jest popularny.

ĆWICZENIA Z CIĘŻARAMI

Martwy ciąg

Ćwiczący podnosi sztangę z ziemi do osiągnięcia wyprostowanej postawy ciała.

Wymachy kettlem

Kettlem macha się spomiędzy nóg do pozycji oczu.

Rwanie (dwubój olimpijski)

Sztangę podnosi się z podłogi do pozycji nad głową jednym ruchem. W rwaniu w przysiadzie ćwiczący trzyma drążek w przysiadzie i wstaje, aby ukończyć podnoszenie. W rwaniu w półprzysiadzie sportowiec trzyma drążek w lekkim przysiadzie.

Przysiad

Sztanga jest wsparta na górnej części pleców (przysiad ze sztangą na barkach). Z pozycji stojącej ćwiczący ugię kolana, aż biodra znajdą się poniżej linii kolan, a potem wstaje, trzymając pięty na podłodze.

Przysiad

Wielka opona jest przetrzucana przez podnoszenie jednego z jej boków.

Rzut piłką lekarską

Trzymając piłkę lekarską pod podbródkiem i stojąc twarzą do ściany w odległości ramienia, ćwiczący wykonuje przysiad i wstaje, wyrzuca piłkę, tak aby ta dotknęła celu znajdującego się na ścianie nad głową ćwiczącego.

TRENING FIZYCZNY

Tabela przykładowych treningów

www.body-factory.pl		„The Girls”		Crossfit JOURNAL NR 13	
Angie	Barbara	Chelsea	Diane	Elizabeth	Fran
100 podciągnięć na drążku	20 podciągnięć na drążku	5 podciągnięć na drążku	Martwy ciąg ~ 105 kg	Zarzut siłowy 60–65 kg	Thruster 43 kg
100 klasycznych pompek	30 pompek 40 brzuszków 50 przysiadów	10 pompek	Pompki stojąc na rękach	Pompki na obręczach gimnastycznych	Podciąganie na drążku
100 brzuszków	5 RUND/OBWODÓW NA CZAS; 3 minuty przerwy między rundami	15 przysiadów	21 – 15 – 9 powtórzeń	21 – 15 – 9	21 – 15 – 9 powtórzeń w rundzie
100 przysiadów		co minutę, przez 30 minut	3 rundy	3 rundy jak najszybciej	3 rundy jak najszybciej
»NA CZAS«					

i motywacja, jaką dają inni – te wszystkie czynniki powodują, że społeczność crossfitowa jest bardzo zintegrowana. CrossFit, oprócz ćwiczeń, kładzie nacisk na zbilansowaną dietę, która pomaga zoptymalizować osiągnięte wyniki i pozytywnie wpływa na zdrowie, gdyż odpowiednie odżywianie jest podstawą sukcesu w treningu i fitnessie [4].

To trening, który nie przypomina tradycyjnego „wyciskania” na siłowni. Tu nie ma elektroniki, luster do podziwiania muskulatury, modnych strojów i czystego ręczniczka przewieszono przez szyję. CrossFit to trening, który wyszedł z garaży. To podstawowy program ćwiczeń nastawiony na rozwój siły i kształtowanie formy dla wielu jednostek strażackich, szkół policyjnych, jednostek taktycznego reagowania, specjalizowanych jednostek wojskowych czy mistrzów sztuk walk. Trening ten – podobnie jak amerykańska armia, Navy Seals, zawodnicy futbolu amerykańskiego czy UFC (Ultimate Fighting Championship) – musieli przejść również aktorzy przygotowujący się do filmu pt. „300” [5].

Od 1995 r. CrossFit jest stosowany przez jednostki specjalne na całym świecie dla polepszenia kondycji i wytrzymałości elitarnych żołnierzy.

PRZYKŁADOWE TRENINGI CROSSFITU

W CrossFicie można wyróżnić kilka podstawowych zestawów ćwiczeń. „Cindy” to seria 5 podciągnięć, 10 pompek i 15 przysiadów, które należy powtarzać przez 20 minut w tyłu rundach, ile jesteś w stanie wykonać. „Mary” składa się z 5 pompek z nogami uniesionymi w górę pionowo, 10 przysiadów jedno- oraz 15 podciągnięć. Obowiązuje zasada, jak przy każdej serii – ćwiczący wykonuje tyle rund, na ile starczy mu sił w ciągu 20 minut. „Griff” to zestaw biegowy, na który składa się bieg na 800 m, bieg tyłem na 400 m, bieg 800 m i 400 m tyłem.

Głównym celem treningu CrossFit jest holistyczny rozwój oraz poprawa ogólnej sprawności fizycznej, poprzez doskonalenie wszystkich dziesięciu zdolności motorycznych*: sprawności układu sercowo-naczyniowo-oddechowego, wytrzymałości siłowej, siły, gibkości, mocy, szybkości, koordynacji, zwinności, równowagi, celności/dokładności.

Trening CrossFit charakteryzują:

Ciągła zmienność – dzięki wykorzystaniu w treningu ćwiczeń z 3 grup: wysiłków monostrukturalnych-kondycyjnych ćwiczeń gimnastycznych oraz podnoszenia ciężarów i rzutów, CrossFit daje bardzo wiele wariantów treningowych i przez to nigdy nie staje się nudny. Rutyna to nasz wróg, a świetny wygląd i samopoczucie to jedynie efekty uboczne.

Wysoka intensywność – każdy trening jest wyzwaniem zarówno dla osoby początkującej, jak i dla zaawansowanego atlety. Dzięki wysoko wykwalifikowanej kadrze trenerskiej oraz stosowanym w treningu narzędziom, wszystkie ćwiczenia i obciążenia można dopasować do indywidualnych potrzeb, możliwości i poziomu sprawności fizycznej zawodnika – jak garnitur szyty na miarę.

Ruchy funkcjonalne – towarzyszą nam na co dzień, w każdej dziedzinie życia (siadanie i wstawanie, podnoszenie, pchanie, przyciąganie, chodzenie etc.). To podstawowe wzorce motoryczne, wykorzystywane przez nas każdego dnia od tysięcy lat [8]. Z uwagi na użyteczny charakter oraz krótki czas trwania treningu, CrossFit wydaje się optymalną propozycją aktywnego spędzania czasu wolnego. Kolejnym argumentem przemawiającym za tą formą aktywności fizycznej jest fakt, iż z programu Grega Glassmana korzystają wojskowe elitarnie jednostki specjalne, jednostki policji, straży pożarnej, dlatego z programu CrossFit powinni również korzystać funkcjonariusze i funkcjonariuszki polskiej Policji. □

*klasyfikacja cech motorycznych według CrossFit

Literatura

1. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, z późn. zm.).
2. Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3).
3. Wikipedia.
4. Fitness sport.pl.
5. Menstream.pl.
6. Experto24.pl.
7. www.body-factor.pl.
8. www.crossfit.com.

Summary

CrossFit – killing training, not only for eagles

CrossFit is a weight and keep-fit program, the aim of which is an improvement, among others, of muscle power, the circulatory-respiratory endurance and flexibility. It is a constantly changing mix of aerobic and gymnastic exercises and the Olympic weightlifting. The company itself describes the program as constantly changing functional moves, carried out with great intensity. Their purpose is the improvement of efficiency (fitness), defined as the capacity to work in different time and modular domains. Classes at the fitness room, being an hour long, consist of a warm-up, section developing skills, very intensive training of the day (WOD) and period of individual or group stretching. Before WOD weight training is often performed. Performing each WOD is often evaluated in order to encourage to rivalry and check own/individual progress. Some branches of gyms offer extra classes like Olympic weightlifting, which isn't concentrated around WOD. The CrossFit Program isn't centralized, but thousands of private body building gyms, as well as branches of fire brigade service, military organizations (including the Royal Danish Life Guard) and some physical exercises teachers at secondary schools in the USA or Canada, as well as coaches of academic sports teams, use its general methodology.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

UNIERUCHOMIENIA W PARTERZE

asp. Dominik Jędryka

instruktor
Zakładu Kynologii Policyjnej CSP

sierż. Bartłomiej Stańczyk

referent
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

Kwestie dotyczące stosowania środka przymusu bezpośredniego, jakim jest siła fizyczna, reguluje art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.).

Art. 11. Środków przymusu bezpośredniego można użyć lub wykorzystać je w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- 1) wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
- 2) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 3) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 4) przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego;
- 5) przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia;
- 6) ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego;
- 7) przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej;
- 8) przeciwdziałania niszczeniu mienia;
- 9) zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
- 10) ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- 11) zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- 12) pokonania biernego oporu;
- 13) pokonania czynnego oporu;
- 14) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do auto-agresji.

Jednym z najczęściej stosowanych środków przymusu bezpośredniego jest siła fizyczna, która w myśl wyżej wymienionej ustawy obejmuje techniki: transportowe, obrony, ataku i obezwładnienia. Do technik obezwładnienia należy m.in. unieruchomienie trzymaniem, które zaprezentowano w niniejszym artykule.

Unieruchomienie trzymaniem jest ważną metodą służącą do obezwładnienia osoby zagrażającej bezpieczeństwu, wobec której funkcjonariusz zdecydował się na czynność zatrzymania. Policjanci podczas tego typu interwencji, obezwładniając osobę, stosują takie techniki, które dają gwarancję całkowitego jej unieruchomienia lub skrępowania ruchów. Jest to początkowa faza procesu zmierzającego do zatrzymania osoby. Następnie należy ułożyć napastnika w pozycji leżenia przodem umożliwiającą założenie kajdanek na ręce trzymane z tyłu. Stabilna postawa i utrzymanie równowagi zapewniają skuteczność działania. Może się jednak zdarzyć, że policjant, używając siły fizycznej wobec zatrzymanego, upadnie. Wówczas bardzo ważne są posiadane umiejętności i wysoki stopień opanowania metod walki w parterze. Dlatego niezwykle przydatną techniką jest unieruchomienie trzymaniem.

Przyczyn utraty równowagi i upadku policjanta wraz z obezwładnianą osobą może być wiele. Biorąc pod uwagę okoliczności, można je sklasyfikować w dwóch podstawowych grupach: przyczyny zewnętrzne i przyczyny wewnętrzne. Do tych pierwszych należą te, które nie zależą bezpośrednio od funkcjonariusza, a więc: niesprzyjające warunki pogodowe (mokra lub oblodzona nawierzchnia), zły stan podłoża (piaszczysta powierzchnia, krzywy odstający bruk, wyboisty teren, spróchniała podłoga), złe (niewystarczające) oświetlenie miejsca interwencji itp. Natomiast za przyczyny wewnętrzne należy uznać takie czynniki, które są uwarunkowane zachowaniem interweniującego

TRENING FIZYCZNY

TRZYMANIE BARKOWE

Fot. 1. Trzymanie barkowe, gdy obezwładniany leży na plecach

Fot. 2. Unieruchomienie ręki, barku i głowy (ucisk na tętnicę szyjną)

Fot. 3. Ułożenie bioder podczas trzymania barkowego

go. Można wśród nich wymienić zły stan zdrowia, mogący mieć wpływ na przebieg interwencji, nieprawidłowe ustawienie się w pomieszczeniu bez uwzględnienia potencjalnie zagrażających przedmiotów, niestabilna pozycja walki, czyli ogólnie niezadawalające przewidywanie sytuacji przez policjanta. Obie przyczyny mogą być powodem konieczności unieruchomienia trzymaniem podczas obezwładniania, czyli pozbawienia swobody ruchów lub spowodowania odwracalnej krótkotrwałej dysfunkcji kończyn lub zmysłów w celu wyeliminowania zagrożenia ze strony osoby niepodporządkowującej się poleceniom wydawanym na podstawie prawa. Metoda unieruchomienia trzymaniem służy doprowadzeniu do skrępowania ruchów obezwładnianego na podłożu, a po opanowaniu jego agresji należy przystąpić do kolejnego etapu, jakim jest założenie kajdanek. Nie bez znaczenia dla skuteczności i bezpieczeństwa osiągnięcia celu jest niezawodne współdziałanie w patrolu.

Z założeń metodycznych i doświadczenia zawodowego wynika, że do najefektywniejszych technik unieruchomienia trzy-

TRZYMANIE OPASUJĄCE

Fot. 4. Trzymanie opasujące

Fot. 5. Unieruchomienie głowy podczas trzymania opasującego

Fot. 6. Kontrolowanie kończyny górnej zatrzymanego podczas unieruchomienia trzymaniem

maniem należą trzymanie barkowe (fot.1–3) oraz trzymanie opasujące (fot. 4–9).

Stosując opisaną technikę, należy zwrócić szczególną uwagę na:

- ułożenie kończyny górnej policjanta w taki sposób, by mięsień dwugłowy ramienia był przyłożony na całej swojej długości do szyi przeciwnika, a przedramię znajdowało się na odcinku szyjnym kręgosłupa,
- ułożenie głowy policjanta w taki sposób, by była oparta o ramię przeciwnika,
- założenie mocnego chwytu lewej i prawej ręki policjanta (na fot. 2 „małpi chwyt”).

Następnie należy w sposób kontrolowany zwiększać siłę chwytu, wydając zatrzymanemu polecenia zachowania się zgodnego z prawem.

Policjant trzymający przeciwnika powinien mieć położone oba biodra możliwe jak najbliżej podłoża, a nogi rozstawione szeroko, co umożliwi mocniejsze założenie trzymania kończynami górnymi i uniemożliwi przetoczenie policjanta. Aby

TRZYMANIE OPASUJĄCE

Fot. 7. Ułożenie bioder podczas unieruchomienia trzymaniem

Fot. 8. Ułożenie nóg podczas unieruchomienia trzymaniem

Fot. 9. Kontrolowanie ręki przez asekurującego policjanta

zwiększyć siłę oddziaływania na tętnicę osoby stanowiącej zagrożenie dla życia bądź zdrowia funkcjonariuszy, należy odsuwać biodra od bioder stawiającego opór. Czasem jednak jest to niemożliwe, gdyż w pomieszczeniu może być zbyt mało miejsca. Na fotografii nr 3 łóżko ogranicza przestrzeń policjantowi.

Policjant asekurujący przytrzymuje wolną kończynę górną przeciwnika, układając swoją jedną rękę w okolicy nadgarstka, drugą na mięśniu dwugłowym ramienia. Jeśli zatrzymywany jest krępy budowy ciała, można oprzeć również jedno kolano po wewnętrznej stronie ręki, która trzyma nadgarstek przeciwnika. Taki sposób zwiększy skuteczność działania.

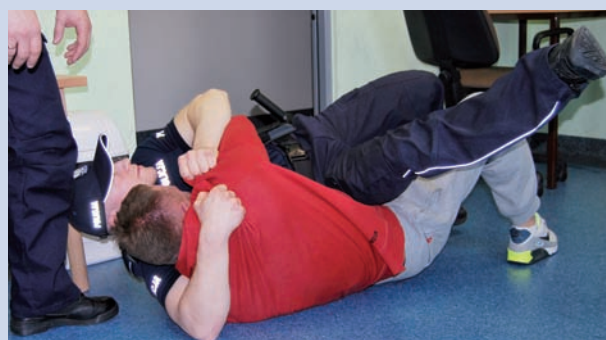
Stosując trzymanie opasujące, należy zwrócić uwagę na:

- trzymanie własnej głowy jak najbliżej podłoża, co uniemożliwi przeciwnikowi przetoczenie policjanta i uwolnienie się z trzymania,
- ułożenie głowy tylną częścią (potylicą) na bocznej części twarzoczaszki przeciwnika, z równoczesnym ułożeniem

BŁĘDY PODCZAS STOSOWANIA TECHNIKI

Fot. 10. Błąd – zbyt wysokie położenie głowy policjanta

Fot. 11. W konsekwencji – utrata kontroli nad zatrzymanym

barku pod jego żuchwą. Elementy te uniemożliwią ewentualne ugryzienie policjanta.

Ręka opasująca głowę (na zdjęciu nr 6 prawa ręka policjanta) chwyta bardzo mocno bark lub elementy ubioru na wysokości barku przeciwnika. Drugą ręką policjant chwyta przeciwnika powyżej łokcia (lub elementy jego ubioru na tej wysokości) i całym przedramieniem przyciska jego kończynę górną do swojego tułowia, krępując ruchy zatrzymywanego.

Policjant powinien mieć ułożone biodro jednoimienne do ręki opasującej (prawe biodro i prawa kończyna górną lub lewe biodro i lewa kończyna górną) na podłożu, a nogi rozłożone szeroko, co zapewni lepszą stabilność podczas stosowania unieruchomienia.

Technika kontrolowania została przedstawiona w opisie trzymania barkowego.

Błędy podczas stosowania techniki

Brak kontrolowania przez asekurującego policjanta wolnej ręki przeciwnika i pozostawienie głowy interweniującego funkcjonariusza wysoko może skutkować atakiem na twarz, w wyniku czego policjant może zostać przetoczony i straci kontrolę nad przeciwnikiem (fot. 10–11). □

Summary***Immobilization in ground fighting***

Every day in Poland police officers take over thousand interventions connected with the apprehension of a person, during which coercive measures are used. While applying physical force it often comes to incapacitation of a person on the ground. In such situations the application of ground fighting techniques is an essential element for further intervention, among them immobilization by holding.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

STOSOWANIE SIŁY PRZEZ POLICJĘ

Warsztaty TAIEX w Macedonii

mł. insp. Grzegorz Winnicki

kierownik
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

W dniach 8–9 lipca br. w Skopje, stolicy Macedonii, odbyły się warsztaty zorganizowane przez Biuro Wymiany Informacji i Pomocy Technicznej (TAIEX) – organu Komisji Europejskiej, którego jednym z podstawowych zadań jest zapewnianie krótkoterminowej pomocy technicznej i doradztwa w sprawach związanych z przemianami na różnych płaszczyznach działalności krajów partnerskich, a także innych państw zainteresowanych współpracą z Unią Europejską.

Jedną z form współpracy są warsztaty, podczas których eksperci unijni dzielą się najlepszymi praktykami z beneficjentami.

Celem spotkania zorganizowanego w Skopje była analiza ram prawnych i najlepszych praktyk w zakresie stosowania i rozwoju metodologii oceny użycia siły przez organy policji. Podczas spotkania rozmawiano także o tym, jak zapobiegać nadużyciom w obszarze stosowania środków przymusu bezpośredniego. Uczestnikami przedsięwzięcia byli przedstawiciele kadry kierowniczej jednostek organizacyjnych macedońskiej Policji oraz czterej eksperci reprezentujący kraje Unii Europejskiej: Hiszpanię, Portugalię, Rumunię oraz Polskę. Zadaniem każdego z ekspertów było przeprowadzenie dwóch prezentacji na temat związany z warsztatami. Ekspertem, który reprezentował Polskę, był mł. insp. Grzegorz Winnicki – Kierownik Zakładu Interwencji Policyjnych Centrum Szkolenia Policji.

W swoich wystąpieniach policjanci zaproszeni do udziału w warsztatach w charakterze ekspertów dzielili się wiedzą i doświadczeniami z zakresu:

- 1) ram prawnych użycia sił policyjnych w odniesieniu do standardów międzynarodowych;
- 2) standaryzacji procedur policyjnych jako warunku niezbędnego do adekwatnego z przepisami wykorzystania środków przymusu bezpośredniego;

Warsztaty TAIEX w Skopje

- 3) roli kierownictwa policji w zapobieganiu niewspółmiernemu użyciu uprawnień policyjnych związanych z użyciem środków przymusu bezpośredniego;
- 4) zapewnienia wymaganego poziomu wiedzy i umiejętności zawodowych absolwentów szkoleń podstawowych z zakresu interwencji policyjnych;
- 5) współczesnych trendów w kształceniu umiejętności interwencji policjantów, uczestników szkoleń podstawowych;
- 6) rekrutacji i szkolenia funkcjonariuszy jednostek policyjnych zajmujących się przywracaniem porządku publicznego w przypadku zbiorowego naruszenia prawa. □

WYBRANE PROBLEMY WSPÓLNEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY UNII EUROPEJSKIEJ

płk dr Marek Brylonek

główny specjalista
Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej

Unia Europejska (UE) jest polityczno-gospodarczym związkiem demokratycznych państw Europy o znaczącym wkładzie w budowę światowego ładu i bezpieczeństwa oraz poszanowania demokracji i praw człowieka. Prowadzona działalność zewnętrzna ma wymiar globalny.

UE powstała 1 listopada 1993 r. na mocy Traktatu z Maastricht. Sygnatariusze traktatu zdecydowali, że państwa członkowskie UE będą kształtowały wspólną politykę zewnętrzną, a w razie konieczności będą wspólnie podejmowały obronę z poszanowaniem prawnie narzuconych wymogów każdego z państw. Od czasu utworzenia UE znacznie zwiększyła się liczba jej członków, a sama Unia przeszła wiele przeobrażeń w wielu obszarach.

WPROWADZENIE

W trosce o własne bezpieczeństwo, podczas szczytu UE w Helsinkach w 1999 r., unijni przywódcy powołali Europejską Politykę Bezpieczeństwa i Obrony EPBiO (ang. *European Security and Defence Policy* – ESDP), stanowiącą ośnowę polityczną zewnętrznych działań reagowania kryzysowego UE. Na mocy Traktatu z Lizbony w 2009 r. Europejską Politykę Bezpieczeństwa i Obrony EPBiO przekształcono we Wspólną Politykę Bezpieczeństwa i Obrony WPBiO (ang. *Common Security and Defence Policy* – CSDP)¹. Traktat ten wprowadził także wiele innych zmian w dziedzinie bezpieczeństwa UE, wśród których do najważniejszych zalicza się rozszerzenie typów działań, w jakie Unia może się angażować. Problematyka bezpieczeństwa UE jest dziś bardziej aktualna niż kiedykolwiek wcześniej. Europa stoi w obliczu wielu zagrożeń, wśród których należy wymienić terroryzm, piractwo międzynarodowe oraz niestabilność regionalną. Kryzysy bezpieczeństwa skutkujące setkami zabitych i rannych mają

miejsce w bezpośrednim otoczeniu UE – na Ukrainie, w Turcji, na Bliskim Wschodzie, w Afryce Północnej. Posiadają też znaczący niemilitarny wpływ na życie mieszkańców Europy. UE znajduje się w krytycznym momencie decyzyjnym, czy uczynić z WPBiO narzędzie zdolne do obrony kontynentu na wypadek rzeczywistego zagrożenia.

W tym kontekście za interesującą z naukowego punktu widzenia uznaje się identyfikację problemów WPBiO, od których są uzależnione zagrożenia i szanse wzmocnienia zdolności do zapewniania bezpieczeństwa i realizowania obrony przez UE. Aby dokonać takiej identyfikacji, należało przeprowadzić badania w istotnych elementach składowych problemu, jak obszary interesów i aktywność UE w ramach WPBiO, aspekty wdrażania podejścia zintegrowanego czy zdolności cywilnych i wojskowych, a następnie odpowiedzieć na szczegółowe pytania dotyczące ich wpływu na główny problem badawczy.

Niniejszy materiał powstał na bazie doświadczeń własnych autora wyniesionych z pracy w strukturach zarządzania kryzysowego UE i wyników przeprowadzonych badań naukowych.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Stanowi podsumowanie wywiadów, dyskusji, konsultacji oraz badań wskazanych w bibliografii publikacji. Ponadto wykorzystano interpretacje wniosków z analizy bieżących wydarzeń międzynarodowych.

OBSZARY INTERESÓW UNII EUROPEJSKIEJ

WPBiO była od samego początku projektem otwartym. Wartość dodana prowadzenia współpracy obronnej z innymi organizacjami i państwami dotyczy między innymi koordynacji i wspólnego przygotowywania odpowiedzi na zaistniałe sytuacje kryzysowe. Istotnym aspektem pozostaje uczestnictwo państw partnerskich w misjach i operacjach zarządzania kryzysowego UE oraz udzielanego przez nie wsparcia politycznego. Do dzisiaj 28 państw partnerskich wniosło swój wkład w unijne misje i operacje, nierzadko w charakterze państw wydzielających kluczowe siły i środki. Inne państwa partnerskie, we wspólnym interesie, koordynowały z UE swoje planowane działania w rejonach kryzysu po to, aby uniknąć duplikacji wysiłków i zwiększyć efektywność prowadzonych działań.

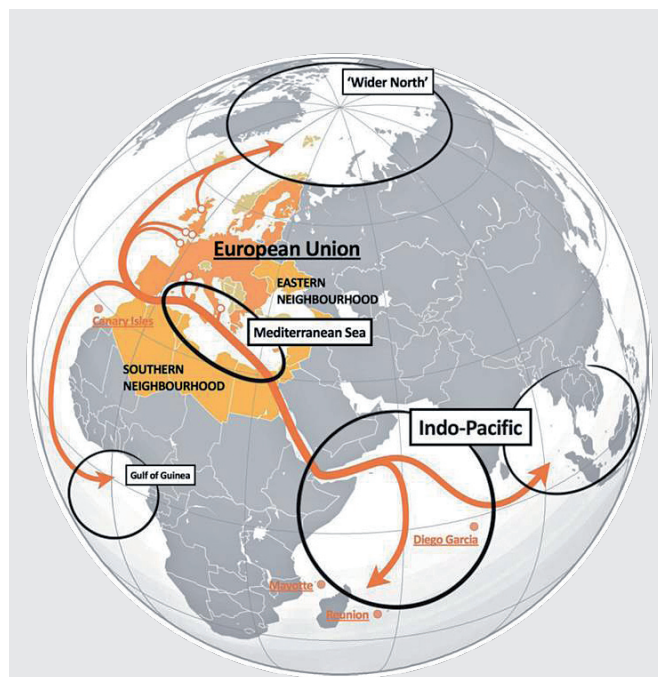
Prowadzenie współpracy obronnej posiada umocowania w szerszym kontekście całokształtu bilateralnych stosunków polityczno-strategicznych Unii Europejskiej z poszczególnymi organizacjami i państwami. Organizacjami kluczowymi dla UE w aspekcie prowadzenia współpracy obronnej są NATO i ONZ. Z doświadczeń Paktu Północnoatlantyckiego, organizacji o ponad cztery dziesięciolecia starszej od Unii, UE czerpała instytucjonalnie podczas tworzenia organów i procedur polityki bezpieczeństwa i obrony. Niemniej istotna jest współpraca obronna z ONZ, przejawiająca się w konieczności legitymizacji niektórych działań UE poprzez adopcję właściwych rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ lub też w koordynowaniu działalności odrębnych misji i operacji prowadzonych w tych samych rejonach kryzysów.

UE buduje również długofalowe relacje w obszarach bezpieczeństwa i obrony z państwami sąsiedztwa południowego i wschodniego. Konsolidacja wewnętrznych transformacji tych państw oraz ugruntowanie procesów demokratyzacji prowadzą do wzmocnienia bezpieczeństwa regionalnego w bezpośrednim sąsiedztwie kontynentu europejskiego.

Ponadto wśród strategicznych interesów bezpieczeństwa UE znajduje się utrzymanie dobrych relacji z państwami basenu Oceanu Indyjskiego oraz ochrona rozpoczynających się tam morskich tras zaopatrywania dostaw nośników energii, których brak mógłby zachwiać funkcjonowaniem Unii².

PRZEGLĄD AKTYWNOŚCI WSPÓLNEJ POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA I OBRONY

Istotę aktywności UE w ramach WPBiO stanowi realizacja zarządzania kryzysowego poprzez prowadzenie misji cywilnych i operacji wojskowych. Od czasu powstania WPBiO,

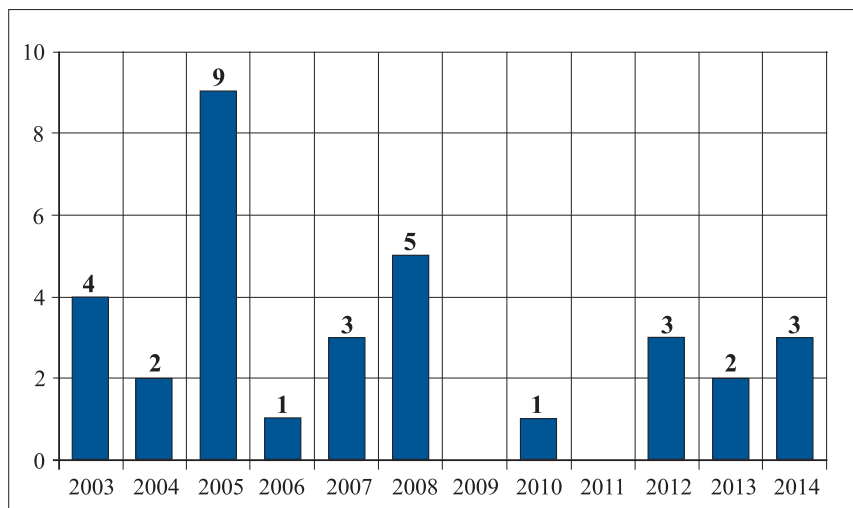
Rysunek 1. Obszary interesów strategicznych Unii Europejskiej
Źródło: *Umożliwić przyszłość. Europejskie zdolności wojskowe 2013–2025: wyzwania i szanse (Enabling the Future. European Military Capabilities 2013–2025: Challenges and Avenues)*, red. A. Missiroli, Instytut Studiów Bezpieczeństwa Unii Europejskiej, Paryż 2013.

UE powołała 33 misje i operacje, spośród których 15 zakończyło się, a 18 trwa nadal.

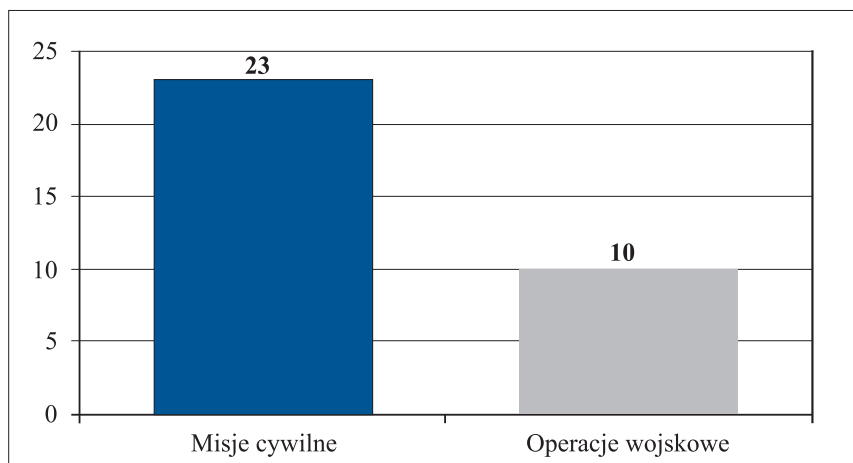
Interesujące są wnioski z analiz liczb misji i operacji rozpoczynanych w poszczególnych latach (wykres 1). Większość misji i operacji WPBiO została powołana podczas pierwszych sześciu lat jej funkcjonowania, tj. 2003–2008, z maksimum przypadającym na 2005 r.

W latach 2003–2004, wkrótce po powołaniu WPBiO, państwa członkowskie zaczęły wykorzystywać narzędzie z umiarkowanym optymizmem, niecałkowicie przekonane o jego skuteczności. W tym czasie powołano 3 operacje wojskowe i 3 misje cywilne. W związku z sukcesami przez nie odniesionymi, już na kolejny rok (2005) przypada rekordowa w historii WPBiO liczba 9 misji i operacji powołanych w ciągu 12 miesięcy. Głównym powodem tak znacznie zwiększonej aktywności była chęć podkreślenia roli i znaczenia UE w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa i obrony.

Do 2008 r. UE utrzymywała swoje wydatki na poprawę światowego bezpieczeństwa na wysokim poziomie. 7 z 8 operacji wojskowych o bardzo dużych budżetach w porównaniu z misjami cywilnymi zostało powołanych do 2008 r. Po niezwykle aktywnym okresie 2003–2008, kiedy powołano aż 24 z wszystkich 33 misji i operacji, nastąpiły dla WPBiO trudne lata zastoju, spowodowane przede wszystkim kryzysem finansowym strefy euro. Z wyjątkiem małej misji szkoleniowej EUTM Somalia (ang. *European Union Training Mission*) w latach 2009–2011 UE nie powołała żadnej operacji. Przedstawiciele państw członkowskich wyrażali opinie, że podczas kryzysu finansowego należy priorytetowo traktować raczej sprawy gospodarcze aniżeli kwestie obronne. Jednakże w związku z niespokojną sytuacją na świecie wystąpiły nowe sytuacje kryzysowe,

Wykres 1. Liczba misji i operacji reagowania kryzysowego Unii Europejskiej powoływanych w poszczególnych latach.
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 2. Zaangażowanie UE w misje cywilne i operacje wojskowe.
Źródło: opracowanie własne.

niektóre z nich w bezpośrednim otoczeniu Europy, wymagające reakcji UE. WPBiO znów znalazła się na szczycie agend politycznych. W latach 2012–2013 powołano 5 nowych misji, a do połowy 2014 r. 3 nowe misje w ramach WPBiO.

Jeden z najbardziej ogólnych podziałów aktywności UE w dziedzinie zarządzania kryzysowego dotyczy rozróżnienia misji (cywilnych) i operacji (wojskowych) – wykres 2.

UE prowadzi misje cywilne w obszarach policji, straży granicznej, służb celnych, praworządności (wymiar sprawiedliwości i prokuratura), administracji i ochrony cywilnej, misji obserwacyjnych, reform sektora bezpieczeństwa SSR (ang. *Security Sector Reform*) oraz wsparcia procesów rozbrojenia, demobilizacji i reintegracji DDR (ang. *Disarmament, Demobilization, Reintegration*).

Aktywność UE w zarządzaniu kryzysowym przejawia się głównie w misjach cywilnych, które stanowią aż 70% całej działalności, przy 30% operacji wojskowych. Jest to spowodowane co najmniej kilkoma czynnikami. Po pierwsze, UE jest przede wszystkim polityczno-gospodarczym związkiem państw, a nie typową organizacją wojskową, mimo że posiada rozbudowane zdolności wojskowe swych państw członkow-

skich. Ale ma także znaczące zdolności cywilne, które w realiach dzisiejszych zagrożeń okazują się często bardziej pożądane aniżeli wojskowe.

Po drugie, państwa członkowskie UE wykazywały dotychczas ograniczony poziom ambicji odnośnie do swego zaangażowania w misje zarządzania kryzysowego. Misje cywilne UE są zdecydowanie mniejsze od operacji wojskowych pod względem liczby personelu. Państwa członkowskie UE preferują rozmieszczenie większej liczby misji cywilnych o małej wielkości kadry, co może zapewnić widoczność UE w rejonach kilku konfliktów, aniżeli zdecydować o powołaniu jednej dużej pod względem liczby personelu operacji wojskowej.

Po trzecie, do niedawna strefa euro była obciążona poważnym kryzysem finansowym wpływającym na wszystkie obszary działalności UE, w tym na politykę bezpieczeństwa i obrony. Zgodnie z zasadami obowiązującymi w UE, misje cywilne są finansowane z budżetu UE, natomiast operacje wojskowe z budżetu *Athena*³. Po podjęciu decyzji o powołaniu operacji wojskowej państwa członkowskie są zobowiązane wносить kontrybucje finansowe do budżetu *Athena* proporcjonalnie do swojego produktu krajowego brutto – w trakcie kryzysu strefy euro propozycja nieprzyjmowana przez państwa członkowskie. Dlatego też również z tego powodu preferowano powoływanie misji cywilnych.

PODEJŚCIE ZINTEGROWANE

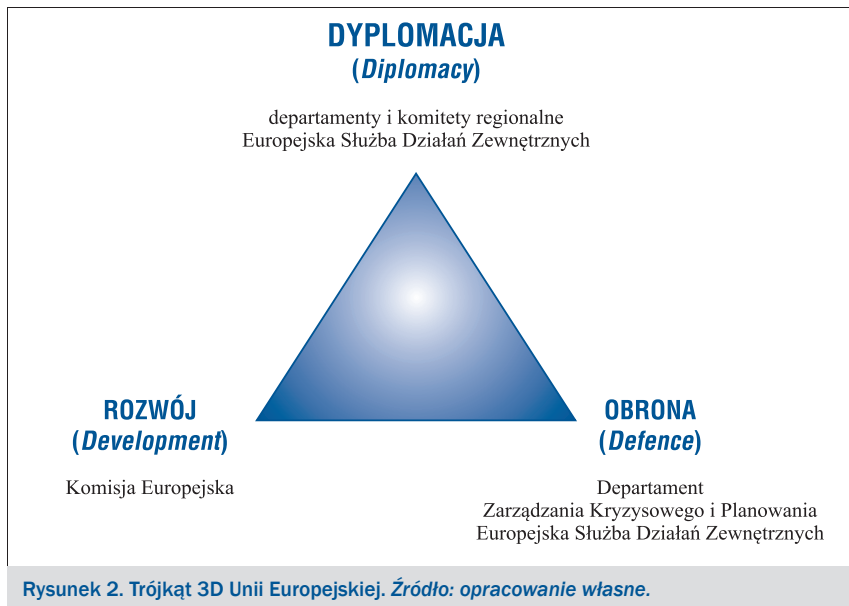
Efektywna realizacja podejścia zintegrowanego (ang. *comprehensive approach*)

w przygotowaniu odpowiedzi UE na kryzysy zalicza się obecnie do najważniejszych problemów WPBiO. Podejście zintegrowane jest koncepcją przewidującą holistyczne podejście do zagadnienia zarządzania kryzysowego w każdym z obszarów. Unijni eksperci rozpatrują je w trzech możliwych wymiarach.

Pierwszym wymiarem jest jednoczesna realizacja wysiłków cywilnych i wojskowych w tym samym teatrze działań. Obecnie, w sytuacjach kryzysowych, nie prowadzi się aktywności czysto wojskowej ani czysto cywilnej. Operacje wojskowe zawsze zawierają elementy cywilne, a misje cywilne – elementy wojskowe.

„Największą grupę misji cywilnych stanowią misje policyjne, które są przeprowadzane w regionach po konfliktach zbrojnych lub na obszarach zagrożonych takim konfliktem i mają na celu przywrócenie pokoju oraz stabilności. Misje mają za zadanie, przede wszystkim, wspierać lokalne władze wiedzą ekspercką, którą dysponuje powołana grupa specjalistów”³⁴.

Operacje pokojowe i stabilizacyjne stosują zupełnie nowe podejście do użycia zasobów cywilnych w operacjach. Ich

wykorzystanie ma na celu nawiązanie przyjaznych relacji z ludnością lokalną, neutralizację zazwyczaj negatywnego stosunku do wojsk obcych, motywowanie do współpracy zapewniającej pozytywny efekt operacji.

Tendencje te zostały już wcześniej poprawnie zidentyfikowane: „Zaangażowanie przedmiotowe dotyczące operacji jest coraz większe. Mandat misji cywilnych staje się bardziej różnorodny. W skład misji cywilnych, z roku na rok, wchodzi nowe typy prowadzonych działań. Dziś możemy wyróżnić: misje policyjne, misje doradcze reformy sektora bezpieczeństwa, misje dotyczące państwa prawnego, misje wsparcia kontroli granicznej oraz misje obserwacyjne. Operacje wojskowe rozszerzają zakres zadań do wykonania. Działania cywilne i wojskowe są ze sobą korelowane”⁵.

Dążenie do realizacji nowych form działań cywilno-wojskowych jest niezbędne z dwóch powodów⁶:

1. Ze względu na cele współczesnych misji i operacji, które w swoich strategiach wyjścia (ang. *exit strategy*) mają wprowadzać trwałe zmiany zastanych sytuacji. Chwilowe zażegnanie konfliktu uważane jest za niepowodzenie. Działania cywilno-wojskowe mają za zadanie wprowadzać pożądane, trwałe zmiany w rejonach kryzysów.
2. Konfliktów i sytuacji kryzysowych nie da się rozwiązać tylko przy użyciu siły. Przywracanie pokoju jest nie tylko zadaniem dla wojska, lecz także elementów cywilnych operacji wojskowych, których znaczenie ciągle wzrasta.

Drugim wymiarem podejścia zintegrowanego w WPBiO jest określona w art. 28A Traktatu z Lizbony konieczność zaangażowania w rozwiązywanie kryzysów wszystkich dostępnych instrumentów unijnych (ang. *other EU instruments*). UE jako sposób realizacji tego wymogu zaproponowała tworzenie tzw. platform kryzysowych (ang. *crisis platform*) dla poszczególnych sytuacji kryzysowych. Platformę kryzysową powołuje się w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej, będącej w zainteresowaniu UE. Spotkania platformy odbywają się doraźnie według potrzeb. Platforma składa się z przedstawicieli instytucji zarządzania kryzysowego UE. Przewodniczy jej Sekretarz Generalny Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych ESDZ (ang. *European External Action Service – EEAS*). Oprócz przedstawicieli instytucji ESDZ w platformie uczestniczą także przedstawiciele Parla-

mentu Europejskiego i Komisji Europejskiej. W razie potrzeb są nawiązywane połączenia telekonferencyjne z państwami członkowskimi UE oraz delegacjami (ambasadami) UE. Do udziału w spotkaniach platformy kryzysowej mogą być także zapraszani przedstawiciele innych organizacji bezpieczeństwa. WPBiO jest wykorzystywana przede wszystkim do rozmieszczania potencjału ludzkiego w rejonach sytuacji kryzysowych. Narzędzie to posiada ograniczone możliwości realizacji pomocy finansowej, która pozostaje w zakresie kompetencji Komisji Europejskiej. Z tego też powodu w posiedzeniach platform kryzysowych jest niezbędna obecność przedstawicieli Komisji Europejskiej. Wykorzystanie środków funduszy pomocowych dla potrzeb działalności WPBiO jest konieczne z dwóch powodów: wspierania działalności misji i operacji (ang. *complementarity of efforts*) oraz zapewnienia podtrzymania osiągnięć

misji i operacji po ich zakończeniu (ang. *sustainability of results*).

Trzecim wymiarem podejścia zintegrowanego jest poszukiwanie form współpracy z innymi organizacjami i państwami partnerskimi. Wykorzystując działania dyplomatyczne, UE od początków powstania WPBiO zachęcała innych do współudziału w kreowaniu bezpieczeństwa. Państwom spoza UE zapewniała jednocześnie współwłasność podjętych wysiłków.

Trzy przedstawione powyżej wymiary podejścia zintegrowanego wpisują się w tzw. trójkąt 3D – Dyplomacja – Obrona – Rozwój (ang. *Diplomacy – Defence – Development*) – rysunek 2, którego dwa narożniki zajmują instytucje ESDZ. Są to departamenty i komitety regionalne realizujące działania dyplomatyczne oraz Departament Zarządzania Kryzysowego i Planowania prowadzący zintegrowane planowanie polityczno-strategiczne. W narożniku „Rozwoju” unijnego trójkąta 3D znajduje się Komisja Europejska ze swoimi instrumentami rozwojowymi, które obejmują sektory, takie jak: administracja, edukacja, handel, klimat, ochrona środowiska, przemysł, przedsiębiorczość, rolnictwo, sprawiedliwość, zatrudnienie itp.

ZDOLNOŚCI CYWILNE I WOJSKOWE UNII EUROPEJSKIEJ

Możliwości angażowania się UE w cywilne misje zarządzania kryzysowego są określone na podstawie Cywilnych Celów Głównych CHG (ang. *Civilian Headline Goal*). Podczas dorocznych Konferencji Poprawy Cywilnych Zdolności Zarządzania Kryzysowego CCIC (ang. *Civilian Capabilities Improvements Conference*) reprezentanci szefów dyplomacji poszczególnych państw unijnych przyjmują założenia nowych zdolności. W procesach rozwoju cywilnych zdolności zarządzania kryzysowego realizuje się przeglądy scenariuszy planistycznych, szacowane są dostępne zasoby, a procesy

kończą się raportowaniem dotyczącym stanu gotowości cywilnych zasobów WPBiO oraz określaniem celów w zakresie dalszego rozwoju zdolności.

UE zdecydowała również o utworzeniu tzw. cywilnych zespołów reagowania kryzysowego CRT (ang. *Crisis Response Teams*), które znajdują się w bardzo wysokiej, pięciodniowej gotowości do użycia. Przeszkolonych zostało ponad 100 ekspertów różnych, czasem nietypowych, specjalności. CRT wsparły m.in. działania misji policyjnej EUPM (ang. *EU Police Mission*) w Bośni i Hercegowinie, misji policyjnej EUPOL (ang. *EU Police*) w Afganistanie, asystencyjnej misji przygranicznej EUBAM (ang. *EU Border Assistance Mission*) w Libii oraz misji bezpieczeństwa lotniska EUAVSEC (ang. *EU Aviation Security*) w Południowym Sudanie. Obecnie eksperci z tych zespołów wypracowują m.in. charakter odpowiedzi Unii Europejskiej na kryzys na Ukrainie.

Zasoby cywilne, jakimi dysponuje UE, bywają niewystarczające przy stale rosnących potrzebach zarządzania kryzysowego. Świadczą o tym problemy z rekrutacją kadry na poszczególne misje cywilne. Dzieje się tak dlatego, że liczebność kadr służb cywilnych poszczególnych państw członkowskich jest utrzymywana na takim poziomie, który przede wszystkim zapewni właściwą realizację zadań w kraju. Zdolności cywilne UE, unikalne w porównaniu z innymi międzynarodowymi organizacjami bezpieczeństwa, potrzebują ciągłego usprawniania. Obszary wymagające poprawy to m.in. utworzenie systemu pozyskiwania specjalistów do służby w misjach, wypracowanie jednolitych procedur, organizacja spójnych szkoleń przedwyjazdowych oraz określenie zasad współpracy z partnerami strategicznymi w misjach oraz państwami partnerskimi.

Dowodzenie misjami cywilnymi realizuje Grupa Planowania i Prowadzenia Misji Cywilnych CPCC (ang. *Civilian Planning and Conduct Capability*), sformowana w celu ich planowania na poziomie operacyjnym i dalszego prowadzenia. Na jej czele stoi cywilny dowódca operacji. CPCC jest strukturą o charakterze stałym, tzn. jest stale aktywna, posiada stałego dowódcę i stały personel. W połowie 2014 r. CPCC dowodziło 12 cywilnymi misjami policyjnymi, straży granicznej, obserwacyjnymi i reformy systemów prawnych.

CPCC liczy około 70 osób, posiada strukturę trzech oddziałów (planowania, prowadzenia misji oraz wsparcia misji). Jest organizacją autonomiczną i samowystarczalną, mającą pełne zdolności dotyczące misji cywilnych. W przypadku braku określonych ekspertów w swoich strukturach CPCC występuje do państw członkowskich z wnioskiem o kontrybucję.

Począwszy od 2005 r. w UE prowadzone są rozważania i dyskusje dotyczące powołania stałego dowództwa operacji wojskowych OHQ (ang. *Operation Headquarters*). Inicjatywa jest niezmiennie blokowana przez Wielką Brytanię, której władze polityczne w ramach narodowej strategii bezpieczeństwa rolę wiodącą jako organizacji bezpieczeństwa przypisały NATO i nie chcą się zgodzić na rzekome powielanie istniejących struktur Paktu Północnoatlantyckiego w UE.

Unia posiada trzy rozwiązania zastępcze tego problemu. Funkcję dowództwa mogą pełnić centrum operacyjne UE, dowództwo NATO w Europie (dla operacji prowadzonych przy wsparciu NATO) oraz pięć narodowych dowództw operacyjnych. W praktyce najczęściej była wykorzystywana opcja trzecia. Państwa, które zobowiązały się do wydzielenia

tymczasowych dowództw operacji wojskowych, to: Francja, Grecja, Niemcy, Wielka Brytania i Włochy. Dowództwa te są na co dzień nieaktywne, a powołuje się je dla konkretnych operacji. Ta koncepcja rozwiązuje problem jedynie częściowo, dlatego że jest obciążona wieloma wadami, do których można zaliczyć opóźnienia w wyznaczaniu dowódcy operacji, doraźne wyznaczanie kadry tymczasowych dowództw czy brak właściwego łańcucha dowodzenia dla wojskowych misji szkoleniowych.

W trakcie decydowania o potencjalnym zaangażowaniu w ramach WPBiO niezbędna jest jednomysłność wszystkich państw członkowskich, którą często trudno osiągnąć. Ponadto zgoda państw członkowskich na zaangażowanie militarne lub cywilne nie musi oznaczać, że państwa te będą skłonne wydzielić swoje siły na operację. Powoduje to, że przebieg procesu generacji sił operacji wojskowych bywa uciążliwy i długotrwały, a z braku krytycznych sił i środków nie mogą się one rozpocząć.

Jednym ze sposobów rozwiązania tego problemu i umożliwienia szybkiego rozmieszczenia zintegrowanych sił wojskowo-cywilnych w rejonie potencjalnej operacji jest użycie funkcjonujących w systemie dyżurów grup bojowych Unii Europejskiej. Zgodnie z obowiązującą koncepcją, grupa bojowa pełniąca dyżur powinna się znajdować w dziesięciodniowej gotowości do użycia. Chociaż grupy bojowe funkcjonują w Unii Europejskiej od 2005 r., nigdy jeszcze żadnej z nich nie aktywowano do udziału w konkretnej operacji zarządzania kryzysowego. Dlatego też ich sprawność i efektywność nie zostały dotychczas sprawdzone w praktyce.

KRYZYSY HUMANITARNE I KATASTROFY NATURALNE

W związku ze wzrostem liczby kryzysów humanitarnych i katastrof naturalnych w ostatnich latach (fala uchodźców z obszarów ogarniętych konfliktami, powodzie, trzęsienia ziemi, tajfuny itp.) Unia przebudowała znacznie architekturę mechanizmów oraz instytucji planujących i realizujących procesy zarządzania kryzysowego.

Według przewidywań narastania trudności w dwóch wyżej wymienionych obszarach należy się spodziewać ewolucji struktur, a także mechanizmów reagowania i zapobiegania. W czerwcu 2013 r. UE wdrożyła postanowienia Zintegrowanego Politycznego Mechanizmu Reagowania na Kryzysy IPCR (ang. *Integrated Political Crisis Response*). Mechanizm ten służy wzmocnieniu zdolności państw członkowskich UE do szybkiego decydowania o wykorzystaniu swoich sił i środków w odpowiedzi na kryzysy i katastrofy. Procesy IPCR są zarządzane przez państwo pełniące prezydencję w Radzie Unii przy pełnym wsparciu Rady, Komisji Europejskiej i Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych EEAS. Uzgodnienia są prowadzone w oparciu o platformę kryzysową IPCR.

Utworzono również System Reagowania Kryzysowego CRS (ang. *Crisis Response System*), ukierunkowany na monitorowanie potencjalnych zagrożeń dla Unii i zapobieganie im. W skład CRS weszła odrębna platforma kryzysowa, centrum sytuacyjne SR (ang. *Situation Room*) oraz Zespół ds. Zarządzania Kryzysowego CMB (ang. *Crisis Management Board*).

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

We wrześniu 2013 r. podjęto dodatkowo decyzję o powołaniu unijnego Centrum Zapobiegania i Kontroli Chorób Zakaźnych ECPC (ang. *European Centre for Disease Prevention and Control*) jako środka zaradczego przeciw epidemiologicznym zagrożeniom zdrowia obywateli.

Obecnie, zgodnie z zaleceniami Rady Unii Europejskiej, prowadzone są przeglądy i przygotowywane są uaktualnienia Mechanizmu Ochrony Ludności CPM (ang. *Civil Protection Mechanism*) oraz współfunkcjonujących z nim Instrumentów Finansowych Ochrony Ludności CPFI (ang. *Civil Protection Financial Instrument*).

Mechanizm CPM jest uruchamiany w sytuacjach zagrożenia, na apel o pomoc państwa zagrożonego lub poszkodowanego. Do CPM przystąpiło 28 państw członkowskich UE, a oprócz nich – Islandia, Lichtenstein oraz Norwegia. Poprzez wykorzystanie Centrum Monitoringu i Informacji MIC (ang. *Monitoring and Information Centre*), które prowadzi koordynację i wymianę informacji z narodowymi centrami zarządzania kryzysowego, możliwe jest ogniskowanie wysiłków na zasadzie mechanizmu „domu clearingowego” (ang. *clearing house*), gdzie MIC przyjmuje i przetwarza wszystkie oferty pomocy państw członkowskich i stowarzyszonych na rzecz państwa poszkodowanego.

ZAKOŃCZENIE

Od dnia powstania Unia Europejska staje się coraz bardziej aktywnym aktorem na arenie międzynarodowej. Wypracowała autonomiczne zdolności do inicjowania i prowadzenia operacji reagowania kryzysowego, będące odpowiedzią na międzynarodowe sytuacje kryzysowe. Przyczynia się ona w ten sposób do poprawy bezpieczeństwa międzynarodowego. UE jest szczególnie aktywna w Europie, basenach Morza Śródziemnego i Czarnego oraz w Afryce.

Unia Europejska ciągle znajduje się w fazie decydowania o przyszłości i kształcie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. W dzisiejszych realiach zapewnienie bezpieczeństwa Europie oznacza podejmowanie działań reagowania kryzysowego przede wszystkim poza nią, zwłaszcza w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Liczba i skala sytuacji kryzysowych oraz rzeczywistych konfliktów w otoczeniu kontynentu nie napawają optymizmem. Jednakże aktywność w ramach WPBiO świadczy, że Unia zajmuje znaczące miejsce w agendach rządów państw członkowskich UE. W konkluzji można przyjąć założenie, że w przyszłości unijne państwa zdecydują o dalszym wzmacnianiu europejskich zdolności obronnych. □

lity Capabilities 2013–2025: Challenges and Avenues), red. A. Missiroli „Instytut Studiów Bezpieczeństwa Unii Europejskiej”, Paryż 2013, s. 16.

- ³ Athena – mechanizm administrowania finansów, służących do pokrywania wspólnych kosztów operacji wojskowych Unii Europejskiej. Koszty pokrywane przez Athenę mogą dotyczyć transportu, infrastruktury, zabezpieczenia medycznego oraz tzw. wydatków narodowych (ang. *National Born Costs NBC*) na zakwaterowanie, paliwo itp. Kwoty wpłacane przez państwa członkowskie Unii Europejskiej do budżetu Athena są proporcjonalne do produktu krajowego brutto poszczególnych państw (przyp. aut.).
- ⁴ B. Przybylska-Maszner, *Operacje w obszarze Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2009, nr 1–2, s. 17.
- ⁵ Ibidem, s. 24.
- ⁶ M. Brylonek, *Planowanie zintegrowane w reagowaniu kryzysowym*, „Przegląd Żandarmerii” 2011, nr 4(15), s. 35.

Bibliografia

- Brylonek M., *Planowanie zintegrowane w reagowaniu kryzysowym*, „Przegląd Żandarmerii” 2011, nr 4(15).
- Busch G.K., *The Logistics Of The War In The Sahel. Stability*, „International Journal of Security and Development” nr 2. Londyn 2013.
- Przybylska-Maszner B., *Operacje w obszarze Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2009, nr 1–2.
- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community), Dz. Urz. UE C 306 z 17.12.2007.
- Umożliwić przyszłość. Europejskie zdolności wojskowe 2013–2025: wyzwania i szanse (Enabling the Future. European Military Capabilities 2013–2025: Challenges and Avenues)*, red. A. Missiroli, Instytut Studiów Bezpieczeństwa Unii Europejskiej, Paryż 2013.

Summary

Chosen problems of the common security and defense policy of the European Union

The European Union (the EU) is an international worldwide organization, involved in the world politics and creation of order and security. To that end it uses diplomatic tools and one of its policies – Common Security and Defense Policy. Since the day of its formal enactment the EU has undergone a lot of transformations, among others in the field of the defense, becoming a more and more active actor on the stage of the world security. Involvement into crisis management actions is a very important tool of the EU political strengthening.

Common Security and Defense Policy evolves permanently. Changes cause chances and threats having crucial meaning for the subsequent development of the defense and security. In the article the author introduces deliberations in the EU activities and interests, presents descriptive visualization of problems of integrated approach and civil and military capacities.

Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

¹ Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community), Dz. Urz. UE C 306 z 17.12.2007, s. 44.

² *Umożliwić przyszłość. Europejskie zdolności wojskowe 2013–2025: wyzwania i szanse (Enabling the Future. European Mi-*

JĘZYK ANGIELSKI DLA POLICJANTÓW

POLICJA WODNA – WATER POLICE

akwen	– water basin
armator	– outfitter, ship-owner
awaria	– failure, breakdown, malfunction
barka	– barge
baza szkoleniowa	– training base
boja	– buoy
burta	– side/board
cuma dziobowa/rufowa	– bow/stern rope, bow/stern line
droga wodna	– waterway
działania ratownicze	– rescue operations
dziennik pokładowy	– logbook
dziób statku	– bow
echosonda	– sonic depth finder
ekstremalne warunki atmosferyczne	– extreme weather conditions
głębokość	– depth
holownik	– towboat
interwencja policji wodnej	– intervention of Water Police
jacht motorowy	– cabin cruiser
jacht żaglowy	– sailing yacht
jednostka pływająca	– watercraft, vessel
kamizelka ratunkowa	– life-jacket
klęska żywiołowa	– natural disaster
koło ratunkowe	– lifebuoy
kotwica	– anchor
kurs statku	– vessel course
łączność radiotelefoniczna	– radiotelephone communication
ładownia statku	– vessel's hold
lewa burta	– left ship's side/larboard
lewa/prawa strona szlaku żeglugowego	– left/right side of a waterway
liny cumownicze	– mooring ropes/lines
łódź motorowa	– motorboat
łódź patrolowa	– patrol boat
łódź ratunkowa	– lifeboat
łódź służbowa	– service boat
luk	– hatch
mały statek	– small ship/vessel
manewrować łodzią	– to manoeuvre a boat
maszynownia	– engine room
miejsca niedostępne z lądu	– places not accessible from land
miejscowe przepisy żeglugowe	– local sailing/navigation regulations
mielizna	– shoal/sandbank
nabrzeże	– embankment
nurek	– diver
obszar wodny	– water area
patent żeglarski	– sailing licence
patrować obszar wodny	– to patrol an area of a water basin
pełnić służbę na wodach	– to be on duty on water
pierwsza pomoc	– first aid
pletwonurek	– scuba-diver

plywalnia	– swimming pool
pokład	– deck
policja wodna	– Water Police
pomoc holownicza	– towing help
ponton	– dinghy, pontoon
poszukiwanie zaginionych osób	– searching for missing persons
powierzchnia wody	– surface of water
powódź	– flood
prawa burta	– right ship's side, starboard
prom	– ferry
przewodźć operacje pod wodą	– to conduct underwater operations
przeciek	– leak
przepisy żeglugowe	– sailing/navigation regulations
przeprowadzić kontrolę jednostki pływającej	– to carry out an inspection of a vessel, to examine a vessel
radar	– radar
ratownictwo wodne	– water rescue
ratownik	– lifeguard, rescuer
rufa	– stern of a vessel
skuter wodny	– jet ski, water scooter
śluz	– canal lock/slucie
służba prewencyjna na wodach	– preventive service on water
sprzęt nawigacyjny	– navigational equipment
śruba napędowa	– propeller
statek	– ship/vessel
ster	– rudder
sygnalizacja dźwiękowa	– beep/sound signals
sygnalizacja świetlna	– light signals
szlak żeglugowy	– waterway, water route
techniki ratownicze	– rescue techniques
topielec	– drowned body
transport niebezpiecznych towarów	– transport of hazardous goods
udzielić pierwszej pomocy	– to administer first aid
udzielić pomocy technicznej	– to provide technical assistance
uratować życie	– to save life
utonąć	– to drown
w pobliżu wody	– in the vicinity of water
Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe	– Water Voluntary Rescue Service
wodne pogotowie ratunkowe	– water rescue service
wypadek żeglugowy	– sailing/navigation accident
wypadki na wodzie	– water accidents
zanieczyszczenie wód	– water contamination/pollution
zapewnić bezpieczeństwo	– to ensure safety
żegluga	– navigation, shipping, sailing
żegluga morska	– maritime shipping/sailing
żegluga śródlądowa	– inland navigation/shipping/sailing
zmiana kursu	– change of a vessel course

ŻEGLUJ BEZPIECZNIE

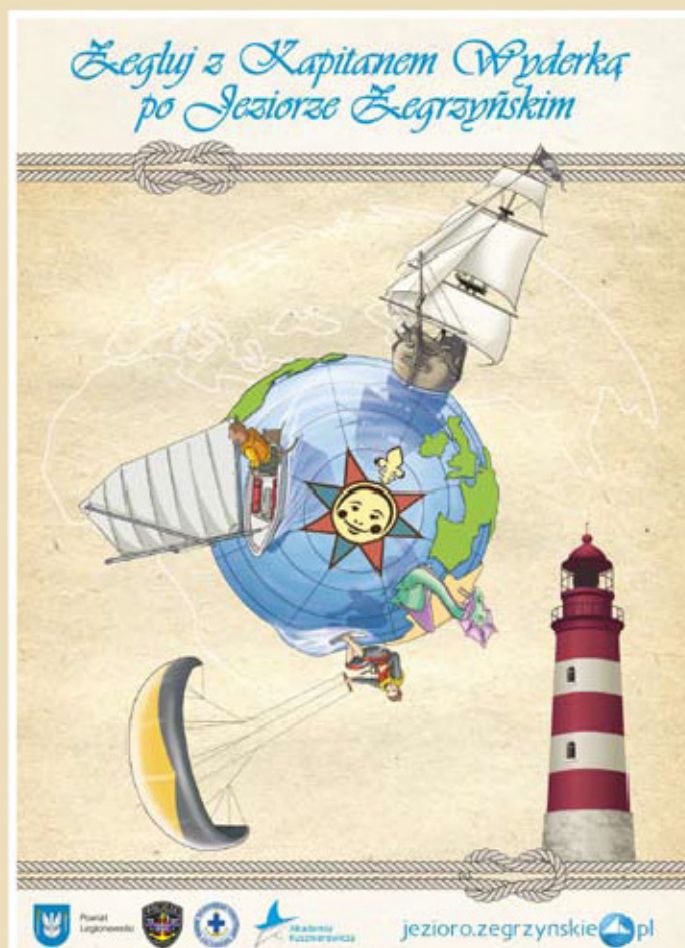
Trwająca już cztery lata współpraca Powiatu Legionowskiego z Komisarzatem Rzecznym Policji w Warszawie w ramach programu „Bezpiecznie na lądzie i w wodzie z Kapitanem Wyderką” zaowocowała wydaniem kolejnej książeczki edukacyjnej. Wydawnictwo promował swoim nazwiskiem Mateusz Kusznierewicz, zachęcając dzieci i młodzież do rozpoczęcia wodnej przygody.

Napisane przystępnym językiem vademecum obejmuje zagadnienia związane ze sztuką żeglarską i bezpieczeństwem. W czasie lektury poznajemy „Dekalog żeglarza”, podstawowe węzły, osprzęt i wyposażenie, zyskujemy wiedzę o budowie jachtu, podziale zadań „pod żaglami” i dowiadujemy się o konieczności noszenia kamizelki ratunkowej. Uczymy się „czytać wodę i pogodę”, interpretować mapy akwenów, udzielać pierwszej pomocy, a także wzywać pomoc (np. dzwoniąc pod numery alarmowe podane w książeczce).

Atrakcyjna szata graficzna oraz „patronat” rozpoznawalnego (nie tylko wśród dzieci) Kapitana Wyderki budzą zainteresowanie i zachęcają do zapoznania się z materiałem zawartym w wydawnictwie.

Projekt mający na celu zmniejszenie liczby utonięć i nieszczęśliwych wypadków efektywnie wykorzystuje formę książeczki edukacyjnej, inspirując jednocześnie do wyboru żeglarstwa jako aktywnego sposobu spędzania wolnego czasu.

Ewelina Wasilewska

**CENTRUM SZKOLENIA
POLICJI**

05-119 Legionowo, ul. Żegrzyńska 121
tel. +48 (22) 605-32-05, fax +48 (22) 605-35-38
www.csp.edu.pl

**CENTRUM SZKOLENIA
ŻANDARMERII WOJSKOWEJ**

05-300 Mińsk Mazowiecki, ul. Warszawska 267
tel. +48 (25) 754-54-00
www.zw.wp.mil.pl